

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

Quarta pars complectitur Rubricas proprias & titulos decem & nouem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

COMMENTARIA IN RVBRICAS MISSALIS ROMANI.

PARS QVARTA.

Rubricæ Missalis propriæ.

MISSALE diuiditur in partes quinque, *Proprium de Tempore, Proprium de Sanctis, Commune Sanctorum, Missas pro Defunctis, & Benedictiones varias in fine eiusdem.* Proprias unaquaque pars habet Rubricas, à generalibus distinctas; & earum hoc loco tum originem, quoad eius fieri potest, tum alias causas inuestigabimus. Canon autem est centrum totius Missalis, in medio idcirco positus (de quo iam diximus) cum Ordine Missæ omnibus Missis communi.

In hac igitur quarta Parte prædicta omnia ad Titulos nouemdecim reuocabimus, dilaturi nonnulla (Missali & Breviario in Sanctorum Festis communia) in aliud volumen Commentariorum in Rubricas Breviarij, qua videntur esse eius loci magè propria.

De Rubricis Missarum de Aduentu. I.

1 O Missis ijs quæ in generalibus Rubricis sunt explicata, quæ hîc in Missali & in sequentibus ideo repetuntur, vt in memoriam Sacerdotis loco proprio reuocentur: dicimus Primò, inscribi Dominicas de Aduentu, quia totus Ordo Ecclesiasticus iuxta contemplationem Aduentus Domini hoc tempore dispositus est, *Ruper. lib. 3. cap. 1.*

2 Tres aduentus Domini meditatur. Primum, quando venit vt homo fieret. Secundum, quando ventu-

rus est in fine vitæ cuiusque nostrum. Tertium, quando in fine mundi, *Honor. in Gemm. lib. 3. cap. 1.*

3 A sancto Petro institutum fuit hoc tempus per tres hebdomadas integras, & quartam non integram, *Durand. lib. 3. cap. 2.* Vt, sicut per quatuor elementa ruimus per mala opera, ita surgamus ad bona, *Amal. lib. 3. cap. 40.*

4 Partim lætitiæ est, & Alleluia dicitur; partim mœroris est, & tacetur Hymnus Angelicus, neque adhibentur Dalmaticæ, *Radul. Propos. 16.* quia

F f 2 spem

spem generat primus aduentus, secundus timorem incutit, *Durand. loco citato.*

5 Dicuntur Orationes duæ, de beata Virgine, & contra persecutores Ecclesiæ, vel pro Papa, ratione allata in *Rubric. gen. in casu simili 1. part. tit. 9. num. 3. 5. 6. pag. 25. 26.*

6 Missa infra hebdomadam non

habet *Alleluia*, vt in Dominicis, ob allatam causam propriam in *1. part. tit. 10. pag. 34.*

7 Officia Missarum Aduentus (excepta Dominica quarta, quæ dicitur Vacans à S. Gregorio) habentur in *lib. Sacram. & Antiphonario S. Gregorij*, solaque Oratio Domin. 1. est Ambrosiana, ex *Pamelio in Liturgijs.*

De Quatuor Temporibus Aduentus. *II.

1 **A** Callisto statutum est, celebrari Quatuor Tempora per annum, quæ tantum ter antea celebrabantur, *Microl. cap. 28.* sed antea ab Apostolis tradita fuisse, *S. Leo docet Sermone 8. de Ieiunio 10. mensis.* quare Callistus Decreto tantum firmavit usum, & quatuor distinxit; cum ea, quæ in Vere habentur, coincidunt cum Quadragesima, *Dist. 76. Ieiun. vt, sicuti quatuor sunt anni partes, ita in eisdem fiat per ieiunium purgatio, Hieme, Vere, Æstate, Autumno: & sicut tres menses quæque anni pars habet, ita tres dies ieiunij sint ad ratam trium mensium, Ordo Romanus, & Berno de quibusdam ad Missam spect. cap. 7. & bene Feria quarta, in qua factum est Concilium contra Christum, idem ibidem; vel quia traditus eo die fuit Christus, Ruper. lib. 3. cap. 5. Feria verò sexta, quia crucifixus; Sabbato deinde, propter tristitiam Apostolorum mortuo Christo, ex *Innocen. in Decretal. Sed antea docuerat hæc sanctus Clemens lib. 5. Const. cap. 14. & 16. vbi Sabbatum memorat etiam ob Christi sepulturam.**

2 Missa Feriæ quartæ duas habet Lectiones ante Euangelium, *Ordo Romanus*: vt admoncantur ordinandi, quod teneant notitiam legis & Pro-

phetarum; quæ notitia in quarta ætate mundi maximè vigeat, *Alcuin.* item habet Orationes duas; quarum altera dicitur sine salutatione cum genuflectione, hoc est, sine *Dominus vobiscum*, cum *Flectamus genua*; quia totus est Sacerdos in Deum orando pro ordinandis & examinandis: eo namque die fiebat examen ordinandorum, ex *Durand. lib. 6. cap. 8.* Altera Oratio salutationem habet, non genuflectionem, vt in alijs Missis, *Microl. cap. 28.* hoc est, dicitur *Dominus vobiscum*, non autem *Flectamus genua.*

3 In Feria sexta vnica est Lectio, *Ordo Romanus*; quia lex & Propheta in Euangelio vniuntur, quando in sexta ætate prædicatur, *Alcuinus.*

4 In Sabbato verò septem sunt Lectiones cum Euangelio, ratione septem Ordinum qui eo die conferuntur, ex *Durand. loco citato cap. 10.* sed propriè sunt sex, in *Ordine Romano*; quia sicut in Feria quarta duæ, ita tres Feria sexta, & quatuor in Sabbato legendæ erant; sed, relicta vna Feriæ sextæ, translatae sunt aliæ duæ in Sabbatum, in quo idem sex leguntur, *Ruper. lib. 3. cap. 8.* quarum vltima semper est de tribus pueris in fornace, quia per fornacem illæsi transire debent ordinandi, inquit *Al-*

cuinus.

cuius. cui Lectioni additur in fine Hymnus trium puerorum, ex *VValafrid. cap. 22.* Orationes autem in eodem Sabbato sine salutatione, cum genuflexione, dicuntur, excepta vltima de camino ignis, *Ordo Romanus*; ad indicandum, quòd tres pueri noluerunt adorare statuam Regis, ex *Alcuino.*

5 His in communi de Quatuor Temporibus prælibatis, ieiunium hiemale fit in tertia hebdomada Aduentus, secundùm Romanam Ecclesiam, *Microl. cap. 27.* & dicitur eiusdem auctor *Leo I. 76. Dist. Huius.* atque in hoc Sabbato tantùm Ordinationes habitæ sunt à sancto Petro vsque ad Simplicium Papam, qui deinde in Februario ordinauit; vt nimirum cum Christo nascente ordinandi ab Ecclesia gignerentur, *Amalar. lib. 2. cap. 1.* tum in Sabbato tantùm, quia à Deo est sanctificatum, e *x August. ad Ianuariũ,* citato ab *Alcuino in hanc causam;* tum nonnisi cum ieiunio & Orationibus multis in Missa, ex *Actis Apostolor. 13.* vbi segregati sunt Paulus & Barnabas, ministrantibus illis (hoc est Missam facientibus, vt ex Græco patet) & ieiunantibus. *Ieiunantes,* inquit *Lucas, & orantes, imponentesque eis manus,* id est consecrantes, *dimiserunt*

illos, vt *Leo I. explicat scribens ad Dioscor. Alexand. Episcopum.* Gelasius autem dicitur primus qui extendit Ordinationes ad alia Tempora in eorum Sabbatis, *Microl. cap. 24.*

6 Dominica post Sabbatum Ordinationis dicebatur Vacans, ex *Microl. cap. 29.* quia putabatur eiusdem Officij cum Sabbato, & inde Euangelium huius Dominicæ quartæ est idem ac præcedentis Sabbati; quod in Temporibus etiam quæ accidunt in Vere prima hebdomada Quadragesimæ obseruabis. Sabbato enim & Dominica sequenti legitur idem Euangeliũ Transfigurationis Domini; in alijs autem Quatuor Temporibus Dominicæ sequentes alia ratione se habent: nam in Pentecoste variatur Euangelium, propter Octauã illius; in Autumno item, ob instabilitatem Quatuor Temporum, quæ non habent certam hebdomadam, vt suo loco videbimus.

7 Introitus, Graduale, & Communio Dominicæ quartæ Aduentus sumpta sunt de Feria quarta præcedenti; ne scilicet Officium Dominicæ proprium contingat eo anno omitti, quo Vigilia Natiuitatis Domini in Dominica quarta occurrit. inde Vacans Dominica, id est sine Officio proprio, fuit olim appellata.

De Natali Domini, & Festis sequentibus. III.

1 **V**igilia Natiuitatis habetur in *Ord. Rom.* non habet *Alleluia,* nisi in Dominica, ob memoriam Resurrectionis, *Gemma lib. 4. cap. 103.* quòd si fiat Commemoratio Dominicæ, non tamen eius Euangelium legitur in fine; quia in præcedenti Sabbato fuit lectum, vt dicitur *part. 1. Rubr. tit. 13. num. 2. pag. 46.*

Si Vigilia Natiuitatis Domini venerit in Dominica, Missa cantanda erit post Horam Tertiam, & post asperionem Aquæ benedictæ; quia eo die non ieiunatur: & licet aliud videatur præscribi in *Rub. gener. par. 1. tit. 15. num. 2. pag. 49.* ibi, *Quamuis sint dies solemnes;* de ijs tamen intelligitur, in quibus & ieiunatur, & duæ cantantur

F f 3

Missa,

Missæ, de Festo, & de Feria; quæ huic Dominicæ non conueniunt. Dicitur *Credo* in hac Vigilia, si venerit in Dominicæ; quòd aliàs docuimus ratione Dominicæ.

2 Natalis Domini, de quo *Clemens lib. 5. cap. 13. Const.* ita dictus est in *Ordine Romano*, quia in eo natus est Christus, *Isidor. lib. 1. de Diuin. Offic. c. 25.* habet certum diem, non mobilem, vt Pascha; quia ex *Aug.* nosse oportet, diem Natalem Domini non in Sacramento celebrari vt Pascha, sed tantùm ad memoriam, quòd natus sit. In Paschate alia sunt mysteria, Azymorum, Feriæ sextæ, Sabbati, &c. ita *Alcuinus Flaccus.* Natus autem est die Dominico, ex *Synod. 6. cap. 8.*

3 Tres Missæ celebrantur, ex *Decreto Telephori.* duas autem tribuit eidem *Ruper. lib. 3. cap. 17.* ob duas generationes Christi, ex Patre, & ex Matre: sed fortè *Ruper.* loquitur eo sensu, quòd ille decreuit eas celebrari de nocte ante Horam tertiam, significat autem, quòd Christus natus est in salutem eorum qui ante legem, qui sub lege, & qui in Euangelio exiteret, *Gemma lib. 3. cap. 104.*

4 Ante Laudes prima Missa est dicenda, *Microlog. cap. 34.* qui & idè addit, quòd omittebatur tunc *Ite Missa est*, ne discederet populus. *Te Deum* dicitur ante Missam, *Gemma lib. 4. c. 117.* contra quosdam apud *Durand. lib. 6. cap. 13.* De Præfatione & Communicantes diximus suprâ *par. 1. tit. 12. n. 2. & 5. pag. 41. & 44.* de ultimo item Euangelio tertie Missæ, *ibid. tit. 13. num. 2. pag. 46.* Iubetur autem omitti purificationem in prima & secunda Missa, ex *Innocen. III. cap. Ex parte. de Celebrat. Missarum.* Vide suprâ *3. par. de Defectibus tit. 9. num. 4.*

& adde, neque purificatorio torgendum esse Calicem, nisi in fine tertie Missæ; neque omittendas esse eas Preces quæ in purificatione Calicis & digitorum ablutione recitari solent. Memento quoque, vt in vase, non in Calice, fiat purificatio digitorum, ex dictis *tit. 9. nu. 4.* Verùm in prima Missa solemnè, hausto diligentius sanguine, Subdiaconus deferet Calicem sine Purificatorio ad Credentiam de more, indeque alius in Sacris in Sacristiam; vbi supposito Corporali doctè seruabitur vsque ad secundam Missam solemnè seu priuatim celebrandam, tum ne impediatur incensationem Altaris in Laudibus faciendam; tum ne minùs reuerenter quàm par sit habeatur in Credentia vsque ad aliam Missam: in cuius initio, vt aliàs, collocari poterit super Credentia, desiccata iam, vt creditur, quacumque reliqua vini specie. Alij alia: sed, saluo meliori iudicio, hæc Romana praxis videtur congruentior.

5 *Francol. de Temp. Hor. Can. c. 40. num. 2.* monet celebraturum primam Missam in nocte, vt sit ille ieiunus per horas circiter sex, ex quadam congruentia. Quòd si celebraturus sit ante mediam noctem, ex priuilegio, vel legitima consuetudine, verè non dispensatur in ieiunio necessario ad Missam: idè à pridiana media nocte ieiunet, neque in Missa Vigiliæ sumat purificationem; & eo casu, si in prima Missa noctis fumeret purificationem, imò & cibum ante mediam noctem, posset celebrare secundam & tertiam Missam Natiuitatis Domini. Fauet communis doctrina Theologorum.

6 Ceterùm probabilem sententiam & securam putat *Suar. 3. par. diss. 80. sect. 4.* posse in nocte hac celebrari tres Missas

Missas priuatas simul post mediam noctem, quia nullo Iure prohibetur: nec abnuo, si causa adsit maioris numeri Sacerdotum, minorisque numeri Altarium, & eiusmodi, si minus omnes celebrare commodè possint. Oppositum docet *Francol. prima par. cap. 39. num. 20. vbi multos citat Doct.* quorum est communior sententia. lege *Bonacin. disp. 4. quest. vlt. punct. 9. num. 5. vbi etiam docet pun. 11. nu. 10.* non teneri Parochum ad tres Missas celebrandas, nisi adsit scandalum. Certè qui vnã tantùm facit, vel primam, vel tertiam facere debet, & tertiam potius, cuius Oratio cum Officio concordat. Neque primam concedo posse dici separatim ab alijs de nocte, nisi coniunctam cum Matutino solemniter de more cantato.

7 In Festo sancti Stephani, quo ille obiit, ex *Baron. in Martyrolog.* contra *Durand. lib. 7. cap. 21.* legitur Euangelium de Abele Protomartyre totius mundi, *Gemma lib. 3. cap. 107.* Et quia dicitur, *Lapidas eos, & relinquetur vobis domus deserta, &c.* quod in ore Stephani fuit causa martyrii, *Act. 6.* meminit *Clem. in Constit.* huius & sequentium Festorum cum Natali Domini, *lib. 8. cap. 39. & Rom. Ordo;* in quibus habuere Sermones antiquissimi Patres.

8 Festum S. Ioannis, vti filij Virginis sequentis ventrem qui his diebus genuit Christum, vel quia de Patmo hac die redijt; vel quia Ecclesia eius nomine dedicata fuit, *Gemma libro 3. cap. 13.* cum obierit ille, ex *S. Hieron. in Breuiario*, die 24. Iunij, ait *Gemma auctor ibidem.* Præfatio dicitur de Natiuitate, quia maioris est dignitatis, & ita habetur in antiquioribus Missalibus.

9 Festum Innocentium antiquius est Origene, qui de eodem *Homil. 3. in Matth.* non admittit cantica lætitiæ; quia descenderunt in limbum, *Microl. cap. 36.* in Dominica verò & Octaua dicuntur, ob causas allatas supra pag. 34. & 62.

10 Officia Missarum, à Vigilia Natiuitatis vsque ad Dominicam infra Octauam eiusdem inclusuè, habentur in *Antiphonario, & Sacrament. Gregor.* Orationes tamen secundæ & tertie Missæ Natiuitatis sunt Ambrosianæ, ex *Pamelio.*

11 Dominicæ infra Octauam Natiuitatis reperitur vestigium apud *Microl. cap. 37.* etiamsi dies ipsa non sit Dominica; & citat Introitum, *Dum medium silentium.* Oratio prima Dominicæ huius est Ambrosiana, ex *Pamelio.*

12 Octauæ Natiuitatis & Circumcisionis meminit *Maximus Taurin. in Homil. & Ordo Rom.* Oratio, *Deus, qui salutis aterna,* est apud *Microl. cap. 39.* *Pamelius* docet, Missæ Officium, licet legatur in *Antiphon. S. Gregor.* esse tamen eo posterius. Aliqui faciunt auctorem Festi Circumcisionis Iuonem, qui de eo Sermonem habuit.

13 Octauarum etiam sancti Stephani, & S. Ioannis, *Amalar. lib. 4. cap. 37.* scribit Officia. Si Octaua Innocentium venerit in Dominica, dicitur *Credo.*

14 Vigilia Epiphaniæ habetur in *Ordine Romano.* in qua non ieiunatur, ex *Concilio Turonen. II. cap. 13.* ob Natiuitatem Domini. Euangelium legitur anticipatè, quod accidit postridie Epiphaniæ, ex *Martyrologio 7. Ianuarij.* si venerit in Dominica, dicitur *Credo,* ratione Dominicæ.

15 Epiphania, seu Theophania, id est

est Apparitio Christi, ex *Ordine Romano*, continet miracula, Stellæ Magorum, Baptismi Christi, aquæ in vinum mutata, & quinque millium satiatorum, *ibid.* meminit *Sanctus Clemens lib. 5. Const. cap. 13.* Post Euangelium publicatur Pascha, ex *Concilio Aurelianen. IV. can. 1.* vt proximè determinetur Dominica Septuagesimæ, quæ est prima dies ex mobilibus. Epiphania Magorum anno primo Christi contigit Feria sexta; & Officium Missæ habetur in *Antiphon. & Sacram. Gregoriano.*

16 Dominicæ infra Octauam cum Introitu, *In excelsis throno*, meminit *Amalar. lib. 4. c. 33.* quæ si contingat, vt in Rubricis Breuiarij, in Sabbato præcedenti celebrari, duas tantum in

Missæ Orationes admittit, more Dominicarum infra Octauas. quod idem fit in Dominica infra Octauam Natiuitatis, in qua fiunt tantum commemorationes de Octauis. Officium Missæ habetur in *Antiphonario & Sacramentario S. Gregorij*; sed Oratio est Ambrosiana, ex *Pamelio.*

17 In Octaua celebrari Baptismum Christi in Missa, docuit *Amalar. cap. 34.* Orationes habentur in *Sacramentario Gregoriano.* Baptizatus autem fuit Feria sexta, ex *Ciaconio in Vita Christi.*

18 De Festis Duplicibus, & alijs, quid agendum sit infra Octauam Epiphaniæ, pendet à Rubrica Breuiarij, vbi nos etiam causam reddemus de sumptam ex Officio, non ex Missa.

De Dominicis post Epiphaniam vsque ad Septuagesimam. IV.

1 **I**N Rubricis Breuiarij proprius locus est quærendi, Cur sex tantum Dominicæ intercurrent ab Epiphania vsque ad Septuagesimam. Missa enim sequitur Officium; & ideò de Missa tantum, quæ hoc loco notari digna sunt, indicemus.

2 Post Epiphaniam variatur Introitus cum suis accessorijs, Graduali, Offertorio, Communionem, in primis tantum tribus Dominicis; & hoc triplex Officium (ita loquuntur antiqui) Dominicalis Missæ significat tres annos prædicationis Christi, *Gemma lib. 3. cap. 110.* vt rectè post Octauam Epiphaniæ, in qua Baptismus Christi celebratus fuit, represententur. Officium Missæ harum trium Dominicarum habetur in *Antiphonario & Sacrament. Gregoriano.*

3 Hinc est, quòd secundæ Domini-

cæ Missa dicitur semper ante Septuagesimam, saltem in Sabbato, vel alio die præcedenti, vt congruo tempore legatur Euangelium de aqua in vinum mutata, quod est initium miraculorum Christi; sicut in tertia quoque Dominica legitur Euangelium de leproso, qui, ex *S. Hieron.* fuit primò curatus à Christo. *Durand. lib. 6. cap. 19.* notat in Oratione Dominicæ 2. fieri mentionem de pace, & *pacem tuam nostris concede temporibus*, quia in eadem Dominica S. Gregorius conciliauit pacem in Vrbe, & Orbe. est tamen Oratio Ambrosiana, ex *Pamelio*, translata in huic locum à S. Gregorio.

4 In vltimis verò tribus Dominicis 4. 5. & 6. post Epiphaniam, Introitus, & accessoria sunt eadem, quæ habentur in tertia Dominica, vt in *Antiphona-*

phonario Gregoriano: & ratio est, quia sæpius transferuntur post Pentecosten, quo loco mutuo sumunt Introitum, & accessoria, scilicet Graduale, Offertorium, & Communionem, à Dominica 23. post Pentecosten, vt cum ea eiusdem ferè rationis tunc esse videantur. quia ergo sunt Dominicæ vagæ, non habent ided certum

Introitum, nec proprium Officium, exceptis Orationibus, Epistolis, & Euangelijs. Orationes autem Dominicæ tertiæ & quartæ sunt Ambrosianæ, ex *Pamelio*.

5 Dominica sexta post Epiphaniam desiderata fuit vsque ad Pium V. sed Oratio tamen habetur in *Sacramentario Gregoriano*.

De Dominicis à Septuagesima vsque ad Feriam IV. Cinerum. V.

1 **Q**uadragesimæ ritus antiquior est quam præcedentium Dominicarum: nam ab Apostolis tradita est, ex *Ignatio Epist.* 8. & à S. Petro Romæ instituta fuit, ex *Radulpho Props.* 16. & ided à Quadragesima ordinatur in hoc titulo, à qua reliquæ Dominicæ pendent.

2 Quinquagesima tribuitur Telephoro ab eodem *Radul.* *ibid.* *Dist.* 4. *cap.* *Statuimus.* cui etiam Quadragesimam tribuit *Ruper.* *lib.* 4. *cap.* 9. fortè ille Decreto firmavit, vt ait *Baronius* anno 136. & 154. Sexagesima & Septuagesima erant in vsu tempore *Gelasij I.* ex *Azor.* *lib.* 10. *cap.* 16.

3 Quadragesima semper contigua Paschati fuit, non Epiphaniæ, quo die baptizatus Christus recessit in desertum, ad ieiuniū quadraginta dierum: vnde *Tertull.* *adu. Psychicos* *cap.* 13. nominat ieiunium Paschatis, quod nos Quadragesimale, vt notat *Baron.* anno 57. *num.* 194. Trés autem causas affert *Honor.* in *Gemma* *lib.* 3. *cap.* 45. vt proxima passione Christi compatiamur eidem; vt item verno tempore libido facilius concitata reprimatur; & vt, sicuti Hebræi statim ac post quadraginta annos in terram promissionis intrauerunt, & de captiuitate Babylo-

nis reuersi sunt, celebrauerunt Pascha; ita & nos, peracto labore Quadragesimali, cum Christo Pascha celebremus. Addit quartam *Durand.* *lib.* 6. *cap.* 28. vt cum lactucis agrestibus ieiunij Quadragesimalis comedamus Agnum Paschalem, id est Eucharistiam in Paschate. Quinta fuit *S. Isidori* *lib.* 2. *cap.* 36. ad significandum, vitam nostram laboriosam egere Christi passione pro tolerantia exemplo, & ope; ided coniunctim vtrumque celebrandum est.

4 A numero dierum, vel à numero hebdomadarum sumitur apud Auctores sacrorum Rituum ratio harum Dominicarum. A numero dierum *Ordo Roman.* Septuagesimam definit, quasi cursum septuaginta dierum vsque ad Sabbatum in Albis, cuius Missa incipit, *Eduxit Dominus populum;* vt recolamus, inquit *Alcuin.* septuaginta annos captiuitatis Babylonice, & nostræ, quæ in septennio huius vitæ transigitur, & finitur in Sabbato, id est requie. vnde infra Octauam Paschæ vnum *Alleluia* cum Graduali vsque ad prædictum Sabbatum (Graduale namque diximus lamentum significare) adhuc cantatur ante Euangelium, *Gemma* *lib.* 3. *cap.* 38.

G g

5 Sex-

5 Sexagesima continet dies sexaginta vsque ad Feriam quartā Paschæ; cuius Missa incipit, *Venite Benedicti, Ordo Romanus*; vt per sex quasi dies, quibus Deus operatus est in creatione mundi, & nos operemur bonum, ait *Alcuin* iuxta decem præcepta Legis, vsquequò nobis dicatur, *Venite benedicti*. & præsertim nos monet *Honor. in Gemm. cap. 59.* vt operemur sex opera misericordiæ, de quibus *Matth. 25.* simul cum Decalogo. sex enim decies componunt sexaginta.

6 Quinquagesima constat diebus quinquaginta, vsque ad diem Paschæ, *Ordo Rom.* vt per quinque sensus, Decalogo obseruato, Iubileum remissionis consequamur in Paschate. Quinquagenarius enim numerus Iubilei est. Hæc *Alcuinus*.

7 Quadragesima currit vsque ad Cœnam Domini & Pascha mysticum per quadraginta dies, *Ordo Roman.* vt virtus Decalogi per quatuor Euangelia impleatur, *Alcuin*.

8 Alij, & meliùs, à numero dierum ieiunij sumunt harum Dominicarum rationem: nam Quadragesima habet quadraginta duos dies abstinentiæ à carnibus, &c. vsque ad Pascha, quasi per quadraginta duas generationes veniamus ad Christum cum *Matthæo cap. 1.* vt ait *Hieron. citatus à Durando lib. 6. cap. 32.* Quòd si velis numerare tantum veri & proprii ieiunij dies, demptis Dominicis, erunt triginta sex, hoc est, decima anni pars, constat enim annus diebus 365. *Alcuin*. Eisdem autem triginta sex dies ante Pascha vt ieiunarent alij, demptis non modo Dominicis ob Resurrectionem Domini, sed etiam Ferijs quintis (quæ Decreto Melchiadis *Epist. ad Episc. Hisp. cap. 3.* & habetur de Con-

secrat. Dist. 3. Ieiunium. ob Cœnam Domini & Ascensionem Feria quinta celebratas, exceptæ fuerant à ieiunio) indixerunt ieiunij caput à Quinquagesima, eosdem etiam vt ieiunarent alij, demptis præterea Sabbatis, ex *Constantinop. VI. can. 55.* in signum futuræ nostræ quietis, anticipauerunt ieiunium à Sexagesima.

9 Additi ergo sunt post S. Gregorium quatuor dies ieiunij, vt ait *Baron. anno 57.* à Feria quarta Cinerum ad Dominicam, nimirum tempore Caroli Magni, & Stephani Papæ, quo editus dicitur Ordo Romanus plenior: quàm antea; quod opinatur *Carolus Nouariensis Episc. in Comment. suis Canon.* vt non modò decima anni solueretur Deo, sed vt ieiunium quadraginta dierum Christi integrè imitaremur. quod secuti alij, qui in Cœna Domini & Sabbato sancto non ieiunabant, à Quinquagesima cœpere ieiunium. Alij idem obseruare volentes (demptis, vt diximus, Dominicis & Ferijs 5.) à Sexagesima ieiunio initium dederunt. Alij denique (sublatis à ieiunio etiam Sabbatis, vt supra) à Septuagesima ieiunium sunt exorti. Hæc ferè omnia ex *Epistola Caroli Magni ad Alcuinum*; nimirum vt quadragenarius ieiunij numerus, à Christo, Moyse & Elia comprobatus, consummationem nostram aptè significet; quæ consistit tum in denarij perfectione nobis promissi, tum in laboribus huius mundi à quatuor ventis delineati, & in corporis nostri, ex quatuor elementis compositi, per anni quatuor varia tempora exercitatione, *S. Isidor. lib. 2. cap. 36.*

10 *Gratianus de Consec. Distinc. 5.* Quadragesima, facit auctorem S. Gregorium additionis quatuor dierum à Feria

ria

ria quarta Cinerum vsque ad Dominicam: qui conciliari fortasse posset cum *Baronio* negante supra; quod nimirum *S. Gregorius* nondum addiderat quatuor hos dies, quando *Homil* am habuit ad populum, ex qua *Baronius* negat ab eodem additos eos fuisse: deinde verò, antequam obierit, eos addidit ille, vt essent quadraginta ieiunij dies. quod affirmat *Gratianus*, & indicant *Microlog.* c. 49. & *Pamelius*, qui volunt, Officia quatuor dierum additorum esse Gregoriana; & verè habentur in *Antiphonario & Sacramentario sancti Gregorij*; nisi & hæc à posterioribus addita fuisse dicamus.

11 Sed iam Quadragesima nostra constat diebus quadraginta sex; quid ergo habet mysterij? *Honor.* in *Gemma lib. 3. c. 41.* docet, quadraginta sex annis ædificatum fuisse templum, *Ioan. 2.* id est corpus Christi, *ibidem*; & hoc modo explicat: nam duodecimo annorum erat beata Virgo quando Christum peperit; vixit autem Christus annis 34. & mortuus resurrexit. Ergo corpus Christi, cuius Mater fundamentum fuit, ædificatum fuit quadraginta sex annis, dirutum fuit in morte, & reædificatum in resurrectione: nos quoque, ait ille, ædificemus nosmetipsos templum Domino quadraginta sex diebus ieiunij quadragesimalis. *Ibidem* docet, nomen *Adam* constare litteris Græcis, quæ faciunt numerum, more Græcorum, quadraginta sex; quod *Augustini est Tract. in Ioan. lib. 10.* reformemus itaque his diebus quadraginta sex veterem hominem in bonis. Hæc ille argutè.

12 Maximè verò omnium mihi placet *Ruper. Abbas lib. 4. c. 2.* qui has Dominicas ordinat ratione hebdomadarum vsque ad quartam Dominicam

Quadragesimæ, quæ dicitur *Letare*, & est Paradisi propria quædam imago. Septuagesima, inquit ille, dicenda est, quia per septem hebdomadas ad illam *Letare* peruenitur; Sexagesima, quia per sex; Quinquagesima, quia per quinque; Quadragesima, quia per quatuor: hoc est, per septem ætates mundi ad cælestem gloriam, per sex ætates ad gratiã Redemptionis nostræ. Fusiùs ille, Dominica verò *Letare* est lætitiæ: vnde eo die conuiuium legitur à Christo celebratum, *Ioan. 6.* quod est imago Paradisi; semel & iterum dicitur, *Letatus sum in his*, &c. ad Missam adhibentur *Dalmaticæ*, quæ sunt lætitiæ, *1. part. tit. 19. num. 6. pag. 68.* & præterea (quod tamen ad commune Missam non spectat) in argumentum lætitiæ, Papa eo die deferit in manibus auream Rosam: de qua lege *Duran. lib. 6. cap. 52.*

13 Omittuntur à Septuagesima Cantica lætitiæ, *Gloria in Excelsis*, & *Alleluia*. dicitur *Tractus*, id est luctus, vt docuimus in *Rubric. general. 1. part. locis suis*, causa mœstitiæ, ex *Ordine Rom.* Officia verò trium harum Dominicarum habentur in *Antiphonario & Sacramentario Gregoriano*. Quod si Septuagesima venerit ante Purificationem, secunda & tertia Oratio non mutantur, ita vt secunda sit de beata Virgine, cuius partus adhuc celebratur. Idemque fiat in Sexagesima & Quinquagesima.

14. In Ferijs autem omittitur *Tractus*, quia luctus solemnus est in concursu populi tantum faciendus, vt mox dicemus.

15 In Collecta Sexagesimæ occurrunt duo, præter Regulas ordinatas. Alterum est, quod dicitur Collecta de *S. Paulo* sine Collecta de *S. Petro*;

qui in Festis eorum & commemoratione per annum numquam diuiduntur, vt patet. Alterum est, quod licet in prima Collecta fiat mentio de S. Paulo, tamen in Oratione *A cunctis* adhuc fit de eodem commemoratio, contra illud quod habetur supra pag. 28. de Missa Votiuua Apostolorum, quæ excludit Orationem *A cunctis*. Sed nota nouum titulum Stationis, quæ, vt in Missali dicitur in Sexagesima, est ad S. Paulum; & item nota, quod nominat Ecclesia S. Paulum occultiori nomine *Doctōris Gentium*. Titulus autem Stationis non est Festum, neque commemoratio, neque quid votiuum: at Regula illa, *De eodem bis non fit in eodem Officio*, valet in Festis, commemorationibus, & votiuis, non in titulo Stationis, & occulto præsertim nomine,

vel tacito, verbi gratia Apostoli cognomine in nostro casu; quæ sicuti in Officio non excludunt commemorationem communem, ita neque in Missa Orationem *A cunctis*, quæ, vt aliàs diximus, correspondet suffragijs communibus Officij diuini. Simile quid habemus in Feria quinta Dominicæ tertiæ Quadragesimæ, in cuius Collecta nominantur quidem sancti Cosmas & Damianus (tacito fortasse hac de causa cognomine *Martyrum*, quia de isdem ibi fit mentio titulo tantum Stationis) sed inde neque in Officio, neque in N. Orationis *A cunctis*, in propria eorum Ecclesia, omitti idem debet consueta commemoratio eorundem tamquam Martyrum inter suffragia communia, & tamquam Titularium Ecclesiæ propriæ.

De Feria quarta Cinerum vsque ad Dominicam de Passione. VI.

Feria quarta Cinerum, seu dies Cinerum, vt *Maximus Taurin.* ait in *Howil.* non est caput Quadragesimæ, & idem adhuc Vesperæ non cantantur manè; sed initium penitentia est, vnde & Cineres capiti imponuntur benedicti, ex *Ordine Roman.* vt recordemur originis & finis nostri, ex *Ruper. lib. 4. cap. 10.* Porro in hac ipsa Feria quarta cœpit

Christus ieiunare, qui Feria tertia baptizatus est, vt rectè probat *Durand. lib. 6. cap. 28.* & die 16. Februarij Feria secunda ieiunium perfecit, vt docet *Torniellus noster Tomo secundo Annal. sacrorum, anno 4081. num. 7.* cum sine dubio illud inceperit die septima Ianuarij post Baptismum, qui accidit die sexta Ianuarij.

Rubricæ Cinerum sunt.

2 *Ante Missam benedicuntur Cineres^a facti de ramis oliuarum, siue aliarum arborum, precedenti anno benedictis, hoc modo.^b Finita Nona, Sacerdos indutus pluuiali violaceo, vel^c sine casula, cum ministris^d similiter indutis, procedit ab benedicendum Cineres in vase aliquo^e super Altari posito. Et primò cantatur à Choro Antiphona, Exaudi, &c.*

a *Facti*

a *Facti de ramis oliuarum.*] Vt sicut Cineres ad humiliationem distribuuntur, ita & per humilitatem spem habeamus futuræ gloriæ, quam designauit Processio Palmarum. Cineres itaque sunt reliquiæ gloriæ Christi, & quasi semen gloriæ nostræ. debent autem esse aridi, non in modum luti, vt declarauit sacra Rituum Congregatio 23. Maij 1603.

b *Finita Nona.*] Quia Missa in diebus ieiuniorum cantanda est post Nonam, in par. 1. Rubr. tit. 15. num. 2. pag. 50. Præparantur Thuribulum, nauicula, & vas aquæ in angulo Altaris, *Carimon. Episc. lib. 2. cap. 19.*

c *Sine casula.*] Vt habetur 1. part. tit. 19. num. 4. pag. 66. assumit autem Pluuiale, vt *ibid. num. 3. pag. 66.*

d *Similiter indutus.*] Et quidem sine Dalmaticis. In Ecclesijs autem præci-

puis cum Planetis plicatis, in alijs minoribus Alba amicti ministrent, vt 1. part. tit. 19. num. 6. & 7. pag. 68. sine manipulis, *Carimon. Episc. lib. 2. capite 17.*

e *Procedit ad benedicendum.*] De Sacrificia ad Altare; Acolythique tantum præcedunt cum candelabris accensis. Ministri pares Celebranti procedunt, quia Pluuiale habet, ex *Carimon. Episc. lib. 1. cap. 15. in fine.*

f *Super Altari.*] Hoc est in cornu Epistolæ, *Carim. Episc. lib. 2. cap. 19.* ita vt sit vas inter Missale, & cornu. Celebrans, osculato Altari in medio, accedit ad librum, vbi stans inter vtrumque Ministrum, *Carimon. Pap. lib. 2. sec. 1. cap. 29. & 41.* quia Pluuiale habet, legit Antiphonam, *Exaudi, &c.* quæ cum sequentibus habetur in *Antiphonario Gregoriano.*

3 *Deinde Sacerdos in cornu Epistolæ, non verens se ad populum, dicit, &c.*

Adde, manibus iunctis, & dum benedicit manu dextra Cineres, Diaconus eleuat à dextris fimbriam an-

teriolem Pluuialis; & ideo stare debet illi à dextris, non post eum, vt diximus.

4 *Postea Celebrans, & imposito incenso in Thuribulo, ter^h aspergit Cineres aqua benedicta, dicendo Antiphonam, Asperges, sine cantu, & sine Psalmo, & ter^h adolet incenso. Deinde^m dignior Sacerdos ex Clero accedens ad Altare, imponit Cinerem Celebrantiⁿ non genuflexo. Si vero non adsit alius Sacerdos, ipsemet Celebrans, genibus flexis coram Altari sibi ipsi Cineres imponit in capite, nihil dicens: & cantatur statim à Choro Antiphona.*

g *Imposito incenso in Thuribulo.*] De more, & cum benedictione, ministrantibus Diacono & Thuriferario.

h *Aspergit.*] In medio à dextris & à sinistris Cinerum, delato vase aquæ ab altero ex Acolythis, & aspergillo sine osculis dato Diacono, qui deinde cum osculis tradit Celebranti.

i *Asperges.*] Totum versum dicit, & nihil præterea.

l *Ter adolet.*] Eodem modo quo asperfit.

m *Dignior Sacerdos.*] In suo habitu, sine Stola cum habitu Choralis, *Carimon. Episc. cit.* stans imponit Cinerem dicens, *Memento homo, quia puluis es, &c. Ordo Roman.* At, si cinis est,

cur dicitur puluis? *Gen. 18.* dicebat Abraham, *Cum sim puluis, & cinis.* Cinis enim mixtus puluere inutilis est, ex *Chrysof. Homil. 23. Epist. 2. ad Corint.* diuisim verò vtilia sunt.

n *Non genuflexo.*] Stanti quidem, facie versa ad populum, sed capite inclinato; imponit autem in formam

Crucis, *Carimon. Pap. lib. 2. cap. 31.* o *Ipsemet Celebrans.*] Non debet Diaconus imponere Sacerdoti Cineres. Conuenit autem, vt genibus flexis coram Altari sibi ipsi eo casu imponat, quasi à Christo illos recipiat, cui flebitur omne genu, & ad exemplum humilitatis.

5 *Sacerdos verò, dum cantantur Antiphonæ, & Responsorium, primò imponit Cineres digniori Sacerdoti, à quo ipse accepit; deinde ministris paratis, genibus flexis coram Altari, dicens.*

p *Sacerdos.*] Stans aperto capite, & Diacono tenente à dextris eius vas Cinerum, *Carim. Episc. ubi sup.* Aperto,

inquã, capite distribuit Cineres, Candelas, & Ramos, ex Decreto sacre Rituum Congregationis 18. Iulij 1626.

6 *Postea veniunt alij, primò Clerus per ordinem, deinde populus: & genibus flexis ante Altare singulatim recipiunt Cineres à Sacerdote, vt dictum est de ministris. Completa Cinerum impositione Sacerdos dicit, Dominus vobiscum.*

q *Veniunt alij.*] Cum debitis reuerentijs Altari, & Celebranti antè & post, & manibus iunctis.

r *Populus.*] Extra gradus Altaris ad cancellos populus congruentius recipit Cineres: feminis etiam non supra velum, sed supra capillos dantur Cineres, si fieri potest commodè; ne benedictus cinis supra velum deperdatur.

In fine distributionis ante Orationem *Concede*, tergat digitos Celebrans in angulo Altaris, *Carimon. Episcop. loco citato*, cum aqua & mica panis. Deinde dicitur Missa, in qua hæc sunt propria.

7 Graduale dicitur cum Tractu, *Domine, non secundum peccata nostra, &c.* non ex *Ord. Rom.* sed ex nostra deuotione, inquit *Microl. cap. 50.* quod repetitur in Ferijs secundis, quartis, & sextis, *idem ibid.* cur non in alijs Ferijs? quia in prædictis tantum erat populi

cõkursus ad luctum solemnem, quem significat *Tractus*: & est in *Antiphon. Gregor.* eadem ratione, qua in iisdem Ferijs dicuntur Officium defunctorum, Psalmi Graduales & Pœnitentiales; quia nimirum lætitia Dominicæ minui debet statim in Feria secunda: tum in quarta venditus fuit Christus, & in sexta fuit Cruci affixus. Præfatio Quadragesimalis ex Pelagij Decreto quotidie dicitur, *Microl. loco citato*, etiam in Dominicis, *Gemma lib. 4. capite 117.* quamuis non ieiunemus, contra quosdam, quos confutat *Durand. loco citato.*

8 Duplex Oratio in fine Missæ additur cum humiliatione: *Humiliate capita, &c. ex Amalar. lib. 3. cap. 37.* vide supra 2. par. Rubr. tit. 11. num. 2. pag. 173. sed non in Dominicis, in quibus Communio fiebat populi, cuius loco successit in Ferijs Oratio illa duplex;

duplex; unde & in iisdem humiliatio est omittenda, *Microlog. cap. 51.* Orationes autem Missæ sunt eadem quæ in *Sacramentario Gregoriano.*

9 Feria quinta festiue habitæ sunt à sancto Siluestro successore S. Melchiadis; & idè non habuere Officia propria à sancto Gregorio I. Gregorius deinde dictus Iunior, id est II. Officia propria & Missas (quæ addita sunt Antiphonario & Sacrament. Gregorij) iisdem distribuit, *VValafr. c. 20.* imò, ex *Baronio anno 731.* ieiunium in iisdem instituit in Ecclesijs ijs, in quibus adhuc non agebatur; & idè Euangelia ferè omnia, quintis Ferijs assignata, communia sunt alijs diebus extra Quadragesimam.

10 In Sabbato Cinerum idem est Officium Missæ quod in præcedenti Feria 6. quia posterius est S. Gregorio, ex *Microlog. cap. 49.* cum Oratione tamen diuersa, in *Sacramentario sancti Gregorij.*

11 In Dominica prima Quadragesimæ nihil occurrit notandum, nisi, quòd ea contingit aliquando die 16. Februarij, vt in *Tabula IX. Calendarij nostri perpetui;* & ea ipsa dies est, ex *Augustino Torniello in Annal.* qua Christus tentatus fuit, vt in Euangelio Dominicæ.

12 Feriæ Quatuor Temporum, ex Decreto Gregorij VII. tamquam à Maioribus eo tempore instituta, habent Officia in *Sacrament. S. Gregorij, & Lektionario S. Hieronymi.* de quarum ritibus vide quæ diximus suprâ de Aduentus Quatuor Temporibus, vbi, cur Euangelium 2. Dominicæ Quadragesimæ sit idem ac Sabbati præced. indicauimus.

13 Dominica 2. habet Missæ Officium non Gregorianum, ex *Microlog.*

cap. 24. & 29. & ex Pamel. Dicta est vacans, hoc est sine Officio proprio: nam Introitus, Graduale, Offertorium & Communio sumpta sunt de Feria 4. præced. Reliquarum Feriarum & Dominicarum sequentium Officia partim in *Antiph.* partim in *Sacrament. Gregor.* habentur, paucis Orationibus mutatis in aptiores.

14 In Feria 5. Dominicæ 3. habetur Collecta de SS. Cosma & Damiano: de qua vide suprâ *tit. præced. numero 15. pag. 236.*

15. Feria 4. Dominicæ 4. variatur Missa, cui datæ sunt duæ Lectiones, vt in Feria 4. Temporum. putant aliqui, ad indicium futurarum in Sabbato ordinationum. Sed hac die fiebat Scrutinium baptizandorum in Paschate, & inter septem Scrutinia hoc erat maximum, *Ordo Rom.* quod Scrutinium nõ est in vsu hodie, sed tamen Missa est eadem, in qua Catechumenis dicitur in Introitu, *Effundam super vos aquam mundam;* & idem repetitur in prima Epistola: tum dicitur, *Lauamini,* in secunda; & in Euangelio cæcus natus nondum lotus Catechumenum repræsentat, ex *Aug. in Homilia illius Feriæ.* à qua Feria vsque ad Parasceuen ieiunabāt quindecim diebus, demptis Dominicis, ex *Ruper. lib. 4. cap. 18.* Causas autem Scrutiniij in hac Feria 4. vide apud *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 54.*

16 In reliquis diebus nihil noui occurrit declarandum vsque ad Dominicam de Passione, exceptis Ordinationibus, quæ in Sabbato *Sitientes,* ita dicto, quia Introitus Missæ incipit à verbo *Sitientes,* concessæ sunt ex Decreto Gelasij I. *Dist. 75. Ordinationes Presbyterorum.* de quibus eadem est ratio cum alijs Sabbatis Quatuor Temporum, vt suprâ nos diximus.

De

De Dominica de Passione, & Hebdomada
maiori. VII.

1 **I**N primis Vesperis Dominicæ de Passione velantur Cruces & Imagines, *ex Carim. Episc. lib. 2. c. 20.* hoc est ante Vesperas; velum autem non debet habere secum aliam imaginem: & illud velum, quo teguntur Cruces, sit potius violaceum quam nigrum (album nequaquam) nisi aliud statuatur infra. quo ritu significatur, iam Christum non in palam ambulasse apud Indæos hoc tempore, & abscondisse se, vt in Euangelio Dominicæ dicitur.

2 *Ruper. lib. 5. cap. 1.* probat, verisimiliter in Vesperis Sabbati ante Dominicam de Passione coactum fuisse Concilium aduersus IESVM; ideoque mœstitia maior conuenit Ecclesiasticis Officijs: & hinc in Introitu tacetur *Gloria Patri* apud quosdam, inquit ille; sed *Ordo Rom.* expressè omittit, vt & nos humilitati studentes omittamus excelsa nostra, ait *Alcuin.*

3 Omittitur etiam *Iudica me Deus.* ita *Gemma lib. 4. cap. 117.* & quia Officia huius Dominicæ sunt media inter dies Quadragesimæ & sequentes de Passione, ideo fortè dicta est *ab Ordo Rom.* Dominica mediana, vt etiam à *Gelasio Dist. tit. preced. num. 15. citata.*

4 De duabus Orationibus, non tribus, & de Præfatione de Cruce diximus in 1. par. *Rubr. tit. 9. & 12. pagina 26. & 41.* testatur autem *Micrologus cap. 50.* Præfationem de Cruce non dici solitam ante Palmas, qui mos durauit vsque ad Pium V. à quo statuta est Præfatio de Cruce ab ipsa Dominica de Passione.

5 In Sabbato ante Palmas Officium non est Gregorianum; *ex Areal.*

lib. 1. cap. 9. tamen congruum legitur Euangelium, in quo habetur, quòd in crastinum turbæ obuiauere Christo; ergo, quæ narrantur initio, contigerunt hac die. Officium Missæ, hoc est Introitus, Graduale, Offertorium, & Communio, sunt de Feria 6. præcedenti; quia olim Sabbatum vacans dicebatur, quo Papa eleemosynas dabat.

6 Dominica Palmarum dicta est in *Ord. Rom.* Palmarum, siue Florum, siue Ramorum, Hofanna, Pascha petentium, id est simul petentium Symbolum ante Baptismum, *ex Alcuino,* & Capitolauum, quia in hac die lauabantur capita vngendorum in Sabbato sancto, *ex Isid. lib. 1. cap. 27.* item Hebdomada maior, *apud Chrysof. Hom. 30. in cap. 10. Gen.* quo nomine eam vocat etiam *Clem. lib. 8. Const. 39.* vel quia in ea maxima parsimonia, vel quia in ea Officium maius celebratur, *Ordo Roman.* addit *Microlog. cap. 52.* Maiorem dici, ob sanctissimum Dominicæ Passionis sacramentum. *Idem. Chrysof.* appellat Magnam, quia magna, inquit, & ineffabilia bona in ea contigerunt. Item appellatur Indulgentiæ, ob pœnitentes absolucndos publicè, *Honor. in Gem. libro 3. cap. 72.* Item Pœnosa, & Sancta, ob Christi passionem, & impios iustificatos, *Durand. lib. 6. cap. 67.* Authentica, in *Officio Ambrosiano.* & dicitur etiã Vltima à *S. Ambros. Epist. 33.* quia vltima est Quadragesimæ.

In benedictione Ramorum Rubricas attende Missalis, quibus addemus alias minutores de more.

- 7 *Completa Tertia, & facta asperione aquæ, more solito, Sacerdos indutus Pluuiali violaceo, vel sine casula, cum^a ministris similiter indutis, b procedit ad benedicendum ramos palmarum, & oliuarum, siue aliarum arborum, c in medio ante Altare, vel ad cornu Epistola positos. Et primò cantatur à Choro Antiphona.*

Benedictionis Palmarum mentio est anno 877. apud Baron. sub Ioanne VIII.

Asperio aquæ, de qua Rubr. fit à Sacerdote statim ac venerit ante Altare.

Acolythi ante asperionem aquæ deponant candelabra super Credentia.

a *Ministris similiter indutis.*] Hoc est simili colore, sed sine Dalmaticis, cum Casulis plicatis, vel in albis, iuxta supradicta tit. 19. num. 6. & 7. par. 1. pag. 68. & 70. Manipulos autem in hoc casu Ministri portant, quia cantaturi sunt Epistolam & Euangelium.

b *Procedit ad benedicendum.*] De Sacristia iam venit Celebrans, præce-

dentibus Acolythis cum candelabris, vt ante Missam, sine Thuriferario, & cum Ministris, capite cooperto, hinc inde à latere Celebrantis, vt in simili casu Carimon. Episcop. lib. 1. cap. 15. & lib. 2. cap. 30. & 31: quia Pluuiale habet. Quare verbum *procedit* hoc loco non significat motum localem à Sacristia, sed quòd, finita asperione, prosequitur benedictionem Palmarum, ascendendo ad Altare, quod osculatur in medio, & deinde in cornu Epistolæ cantando, vt in Missali.

c *In medio ante Altare.*] Ita Ordo Romanus. sed est commodius, quòd ad cornu Epistolæ ponantur Palmæ & rami.

- 8 *Deinde Sacerdos stans in cornu Epistola, non vertens se ad populum, dicit in tono Orationis Missæ Ferialis, Dominus vobiscum.*

Non diducit manus, sed iunctas eas tenet, etiã ad *Oremus*, & ad Orationes; quia sumus extra Missam. & Ministri

pares sint Celebranti hinc inde, vt, quando erit opus, cõmodiùs Diaconus eleuet fimbriam Pluuiialis à dextris.

- 9 *Postea Subdiaconus in loco solito cantat sequentem Lectionem in tono Epistolæ, & in fine osculatur manum Sacerdotis.*

Eadẽ prorsus facit quæ pro Epistola Missæ; in cuius fine non tamen defert librũ Celebrantis ad cornu Euan-

gelij, quod legit Celebrans, si velit, in cornu Epistolæ; & resumit, si ea vitur, Planetam plicatam Subdiaconus.

- 10 *Interim dum cantatur R. Diaconus ponit librum Euangeliorum super Altare: & Sacerdos, ministrante Diacono nauiculam, ponit incensum in Thuribulo. Deinde Diaconus dicit, Munda cor meum, accipit librum de Altari, petit benedictionem à Sacerdote: postea Sub-*

Hh

diacono

diacono librum tenente, medio inter duos Acolythos tenentes candelabra accensa, signat librum, incensat, & cantat Euangelium, ut infra, more consueto: quo finito, Subdiaconus defert librum osculandum Sacerdoti, qui & incensatur à Diacono.

Non discedit Celebrans à cornu Epistolæ. Omnia fiunt, etiam à Thuriferario, prout ad Euangelium Missæ diximus 2. par. tit. 6. num. 5. pag. 127. hinc adde tamen, quòd si Diaconus Casula plicata utitur, incensato Celebrante priorem resumit, eo modo quo diximus pag. 68.

11 Post hæc benedicuntur rami. Sacerdos stans in eodem cornu Epistolæ dicit in tono Orationis serialis, Dominus vobiscum.

Eodem modo cantat Praefationem manibus iunctis, assistentibus hinc inde Ministris, cum quibus dicit Sanctus, &c. cum autem manu benedicturus est ramos, Diaconus eleuat à dextris simbriam Pluuiialis anteriorem; Celebrans verò, dñm dextra signum Crucis facit, ponit sinistram super Altare, ex Rubr. gener. par. 2. tit. 3. nu. 5. pag. 109. & tit. 7. num. 5. pag. 134. In Orationibus nihil est detrahendum, neque mutandum, licet benedicantur rami arborum, non palmæ, nec oliuarum rami: quia ij rami arborum

succedunt palmarum loco, & à populo die vocantur palmæ. Neque Romæ (vbi saltem oliuæ benedicuntur, non aliæ inferiores arbores) tacentur ea verba in quarta Oratione, ceterarumq; arborum: neque est mendacium, sicuti non est mendacium dicere in Parascene, Ecce lignum Crucis, adhibita tunc Cruce argentea à Celebrante.

12 Circa finem quintæ Orationis, Acolythorum alter accipit de Credentia vas Aquæ benedictæ cum aspersorio, & vnâ cum Thuriferario accedit ad Celebrantem prope Diaconum.

13 Celebrans ponit incensum in thuribulum, deinde ter^d aspergit ramos Aqua benedicta, dicendo Antiphonam, e Asperges me sine cantu, & sine Psalmo: & ter^f adolet incenso.

d Aspergit ramos.] Ordo Rom. accepto nimirum aspersorio de manu Diaconi cum solitis osculis & reuerentijs. Aspergit autem ter, id est in medio, à dextris ramorum, & à sinistris eorum.

e Asperges me.] Submissa voce Verbum illuminantium.

f Adolet incenso.] Ordo Romanus; eo modo scilicet quo aspergit, nihil di-

cens. Diaconus autem in aspersione & incensatione eleuat simbriam Pluuiialis. rursus Celebrans in cornu Epistolæ, ut prius, addit quæ sequuntur in Missali.

Benedictio hæc breuior est quàm sit in Ordine Romano; sufficiens tamen, demptis Orationibus, quæ multò plures habentur ibi.

14 Completa benedictione, g dignior ex Clero accedit ad Altare, & dat ramum benedictum Celebranti, qui non genuflectit, nec osculatur ma-

NUM

num dantis. Postea Celebrans stans ante Altare versus ad populum, distribuit ramos, primum digniori, à quo ipse accepit, deinde Diacono & Subdiacono paratis, & alijs Clericis singulatim per ordinem, ultimò laicis: omnibus genuflectentibus, & ramum ac manum Celebrantis osculantibus, ^h exceptis Prælati, si adsint.

g Dignior ex Clero.] Dignior, qui dat ramum Celebranti, stans in suo habitu sine Stola, eidem stanti dabit, & cum osculo rami ab utroque facto, non manus; deponit autem Celebrans ramum suum in manu Acolythi, & dum alijs aperto capite, ut diximus pag. 238. stans distribuit, Diaconus à sinistris eius ministrat eidem ramos, eos tantum osculando, deposito

interim suo ramo super Altare. Alter Acolythus ministrabit ramos Diacono sine osculis.

h Exceptis Prælati.] Canonici quoque non osculantur manum Celebrantis Canonici, ex Carim. lib. 2. cap. 17.

Si populus est multus, poterit alius Sacerdos mitti, qui distribuat laicis; sed Ordo Romanus à Celebrante distribui iubet.

15 Postea fit ^l Processio. Et primò Celebrans ^l imponit incensum in thuribulum: & Diaconus vertens se ad populum dicit: Procedamus in pace. Et Chorus respondet: In nomine Christi, Amen. Præcedit Thuriferarius ^m cum thuribulo fumigante: deinde ⁿ Subdiaconus paratus, deferens Crucem, medijs inter duos Acolyths cum candelabris accensis: sequitur Clerus per ordinem, ^o ultimò Celebrans cum Diacono à sinistris, omnes cum ramis in manibus: & cantantur sequentes Antiphona, vel omnes, vel aliqua, quousque durat Processio.

i Processio.] Tradit Ordo Romanus.

l Imponit incensum.] Ministrante Diacono, & Thuriferario, cum benedictione, de more.

m Cum thuribulo fumigante.] Ut quasi sternat viam Crucifixo sequenti cum odore incensi: vel quasi Christus trahat post se sequentes in odorem vnguentorum suorum.

n Subdiaconus paratus.] Eo modo

quo supra; & ille idem qui supra, non alius defert Crucem inter Acolyths; cuius usum in Processione antiquissimum docet Baron. anno 398. ut par. 1. diximus tit. 19. num. 3. pag. 65. & prædicti quatuor deponunt alicubi ramos suos, ut commodius gestent alia.

o Ultimò Celebrans.] Cooperto capite, & cum ramis in manibus suis, tam Celebrans quam Diaconus.

16 In reuersione Processionis, duo vel quatuor cantores intrant in Ecclesiam, & clauso ostio stantes versa facie ad Processionem, incipiunt ^p Gloria, laus. & decantant duos primos Versus. ^q Sacerdos vero cum alijs extra Ecclesiam repetit eosdem. Deinde qui sunt intus, cantant alios Versus sequentes, vel omnes, vel partem, prout videbitur:

& qui sunt extra, ad quoslibet duos Versus respondent, Gloria, laus, sicut à principio. Postea Subdiaconus hastili Crucis: percutit portam: qua statim aperta, Processio intrat Ecclesiam cantando B.

p *Gloria, laus.*] Duodecim tantum Versus habet *Ordo Romanus*, & auctor eorum dicitur fuisse Aurelianensis Episcopus, de carcere idcirco liberatus. lege *Durand. libro 6. cap. 67.* Quam Historiam describit etiam *Baronius anno 835. ex probatis Auctoribus.*

q *Sacerdos cum alijs.*] Sacerdos coo-

perito capite, Subdiaconus prope portam in medio, versa tunc imagine Crucifixi ad Sacerdotem.

r *Percutit portam.*] Semel in ima parte portae, & cum ima parte hastilis, ex *Carimoniali Pap. lib. 2. cap. 39.* & *Rituale Romano Pauli V.* tum ad Altare deponit Crucem prope Credentiam, si Missa sequatur solemnis.

17 B. *Ingrediente Domino, &c.* Habet *Ordo Romanus.*

18 *Deinde celebratur Missa, & rami tenentur in manibus dum cantatur Passio & Euangelium tantum.*

Ad totam Missam tenebantur rami in *Ordine Romano*: sed ad Passionem omnino, ut, dum ignominia Crucis narratur, eiusdem victoria per ramos ostendatur. Celebrans autem dum legit in cornu Epistolae Passionem, palmam teneat sinistra manu, *Carimon. Marcell. lib. 2. cap. 41.* idem & ministri faciant. Missa habetur in *Antiphonario & Sacramentar. Gregoriano*; vnicaque dicitur Oratio, quae à S. Ambrosio accepta est, ex *Pamelio, de Feria 6. in Parasceue Ambros.*

19 In Missa legitur Passio à S. Matthæo scripta: nam Alexander Papa instituit, Passionem legi hoc tempore à quatuor Evangelistis scriptam, eodemque ordine quo ipsi scripserunt, *Durand. cap. 68.* refert S. *August. Sermone 144. de Tempore*, vno tantum die Passionem legi solitam fuisse, & secundum Matthæum; & cum ille voluisset eam legi iuxta quatuor Evangelistas, factum quidem est, sed

cum auditorum ob nouitatem perturbatione.

Notæ illæ ✠ C. S. non sunt antiquæ, auctorem habent incertum; & puto eas significare Christum, Chronistam, Synagogam; alij, Christum, Cantorem, Succentorem: nam Diaconi dicuntur hodie Cantores Passionis in *Carimon.* Vox autem *Succentor* non est noua aut recens in Ecclesia Latina; quam ego legi inter Dignitates Cathedralis Auërlanæ in instrumeto celebrato cum Fratribus Minoribus anno 1234. quod habetur apud *Lucam VVadingum in Regesto Pontificio ad calcem Annalium Minorum, anno 1235. Bulla 27.* Ad cantandam verò Passionem eadem obseruanda ferè sunt quae infra dicemus in *Parasceue num. 3.* sed Stola Cantorum erunt violaceæ. vide ibi. Dilatio enim hæc fit in gratiam nostri Ordinis, qui hodiernam non cantat Missam.

20 Non petitur benedictio, quia auctor

auctor benedictionis extinctus legitur; eademque de causa neque luminaria deferuntur, neque thus adhibetur, *ex Ordine Romano*, quia feruor deuotionis in Apostolis tepuerat. Nec dicitur *Dominus vobiscum*, in detestationem malè salutantis Iudæ; neque gloria Christo datur, qui in Passione est, *Durand. ibidem*. De omissione *Gloria tibi Domine* scribit *Microlog.* etiam c. 52. Omnis autem solemnitas in tanta incertitia tollitur; & in fine tantum, more solito, tamquam ad Euangelium Missæ petitur benedictio, incensatur liber, qui & osculandus datur Celebranti in initio postremæ partis, cum eiusdem incensatione, *Durand. ibid.* in fine quoque responderetur, *Laus tibi Christe*. quæ item (excepta incensatione libri & Celebrantis) seruanda erunt in Missis priuatis.

21 Ad legendam autem Passionem in Missa priuata non extinguuntur luminaria in Altari, vt ex professo probat *Paulus Comitulus in Respons. moral. lib. 1. quest. 49.*

22 In fine Missæ legitur Euangelium variè, vt dicitur *part. 1. Rubr. tit. 13. num. 2. pag. 46.* nimirum in Missis priuatis Euangelium Palmarum, in solemnibus solitum S. Ioannis, & in ijs priuatis, quæ sequuntur immediatè benedictionem Palmarum.

23 Mysticè in hac Benedictione, Processione, & Missa, recale decimam fuisse Lunam hac die, in qua ducebantur agni in domos immolandi in Paschate, *Exod. 27.* & ecce Christus Agnus Dei portatur ad victimam, *Ierem. 11. ex Amalar. lib. 1. cap. 10.* vnde partim lætitiæ, ob palmas, victoriæ symbolum, partim mœroris est hæc dies; quia includitur in

Ierusalem vt Agnus ad occisionem. Porta Ecclesiæ clausa, & hastili Crucis aperta, designat Ierusalem cælestem per Christi Passionem nobis reueratam. vnde dicitur *2. Ingrescente Domino in sanctam ciuitatem.* Reliqua per se patent ex Historia Evangelica, & Benedictione ramorum, id est ex verbis Benedictionis.

24 Sed quid agendum, si Processio extra Ecclesiam exire nequeat? Fiat circum Ecclesiam, & quod ante portam præstandum erat, fiat in vestibulo ante ingressum Cappellæ maioris.

25 Quid item, si Cantores desint ad cantandam Passionem? eo casu Diaconus solus Missæ canter totam; & ea finita, redeat ad Altare, ac reliqua faciat pro parte postrema, vt supra dictum est, & dicemus Feria 6.

26 In Feria quarta sequenti ad Introitum non genuflectitur. Duæ Lectiones leguntur, *ex Ordine Romano*, vel propter Ordinationes futuras in Sabbato sancto, *Durand. cap. 70.* vel quia in prima Lectione de morte animæ, in altera de morte corporis agitur: Christus autem mortuus est pro redemptione vtriusque, *Amalar. lib. 1. cap. 11.* vel quia ea die venditus est Christus: vnde quasi sit Feria 4. Temporum, habet ieiunij duplicem rationem; & inde sumptum est, quod in ieiunio post sextam Feriam, Feria quarta primum locum obtinet, *Durand. loco nunc citato.* Tractus post secundam Lectionem dicitur, vt in Parasceue, qui, vt aliàs diximus, luctum significat, *Ruper. lib. 5. cap. 13.*

27 Habes in *Aniphonario & Sacramentario S. Gregorij* Missarum Officia præcedentis tridui.

De Feria quinta in Cœna Domini. VIII.

DE hac Feria *Ordo Romanus*. Missa verò festiuū habet Officium, ob institutionem Sacramenti Sacramentorum. Sed, vt ait *Rupert. lib. 5. cap. 14.* sicut in Feria quinta mundi ex aquis ortum genus partim reliquit gurgiti Deus, hoc est, pisces creauit; & partim leuauit in aëra, hoc est aues: ita in hac Feria quinta deprimimur in tristitiam, leuamur in gaudium. Crux, quæ in Altari est, velo tegatur albo.

² Missæ Officium habetur in Antiphonario & Sacram. Gregor. cuius Collecta huc translata est ex Missali Ambrosiano, ait *Pamelius in Liturgicon tom. 1.* Dicitur *Gloria in excelsis*, ex Bonifacij Decreto, *Durand. lib. 6. c. 75.* & ab Episcopis, *de Conf. Dist. 1. Porro. qui est Canon Nicolai Papa.* Campanæ deinde silent, vt excelsa nostra & turrium nostrarum taceant in humilitate Christi, *Alcuin.* & quia tunc Apostoli prædicatores per castella non circuibant, & tacebant, *Rupert. loco cit. cap. 29.* & vt silentium indicamus populo, *idem.* Dicitur *Pax vobis* ab Episcopo, in Sacramen. Gregor. Euangelium quadrat, quia eo die Chri-

stus lauit pedes: & in Epistola sufficienter agitur de Eucharistia.

³ De Symbolo diximus in *Rubr. general. 1. par. tit. 11. Communicantes*, Hanc igitur oblat. *Qui pridie.* quæ sunt propria huius Missæ, habentur in *Ordine Romano.*

⁴ Pax non datur, *ex eod. Ord. Rom.* in detestationem osculi Iudæ, *Alcuin.* In tertio *Agnus Dei* dicitur, *dona nobis pacem*, contra editionem Venetam in Officijs paruis Hebdomadæ maioris, in quibus perperam notatur, quod habet *Duran. lib. 4. cap. 52.* tertio dici, *miserere nobis*: nam Missale vult dici de more, quamuis pax non detur.

⁵ Reseruatur Hostia cum particulis in sequentem diem pro Sacerdote, & infirmis, ex Decreto Innocentij I. *Duran. c. 75.* & habetur hæc reseruatio in *Sacram. Gregor.* nihil de Sanguine, tum quia periculum est ne effundatur, *Hugo Victorin. de Spec. Miss. obseru. lib. 3. cap. 20.* tum quia significatur in Calice finis legis antiquæ, & cum bibisset Christus in Cruce, dixit, *Consummatum est*, id est Testamentum vetus, *Duran. loco cit.*

Verba Rubricarum huius diei sunt.

⁶ *Hodie Sacerdos consecrat duas Hostias, quarum vnā sumit, alteram reseruat pro die sequenti, in quo non conficitur Sacramentum: reseruat etiam aliquas particulas consecratas, si opus fuerit, pro infirmis: Sanguinem verò totum sumit: & ante abluitionem digitorum ponit Hostiam reseruatam in alio Calice, quem Diaconus a Palla & Patena cooperit, & desuper velum expandit, & in medio Altaris collocat. Deinde fit Communio, & completur Missa. Sacerdos autem genuflectit, quandocumque accedit, vel recedit à medio Altaris, vel transit ante Sacramentum in Calice reseruatam: & cum dicere debet, Dominus vobiscum, non vertit se ad populum*

luminis in medio Altaris, ne terga vertat Sacramento, sed à latere Euangelij: & in fine e ibidem dat benedictionem.

Calicem alterum de Credentia ad Altare hoc item loco deferat Subdiaconus sine velo longo, sed cum velotantum Calicis eiusdem paruo, Patena, & Palla.

a *Palla & Patena cooperit.*] Palla prius, quæ, vt diximus aliàs, significat lapidem ad ostium monumenti; Patena deinde, ad tutelam Pallæ, quasi sigillum indicet Phariseorû, de quo *Matt. 27. Signâtes lapidem cum custodibus.* Cùm enim Sabbato sancto anticeperit Missa, quæ de nocte dicebatur; congruit etiam accelerari representationem Sepulchri Christi, vt innuit *Duran. loco citato.* à Feria V. post Missam, quamquam improprie, Sepulchrum Domini hoc appellatur.

b *Velum expandit.*] Velum album ad cautelam & ornatum apponitur.

c *Fit Communio.*] Omnis populus communicat in ordine suo. ita legitur in *Sacramentario Gregoriano.* De qua Communionem vide supra p. 2. tit. 10. num. 9. pag. 172.

7 An Cleri quoque & Sacerdotum? Sanè *Francolinus 1. par. de Tempore Hor. Can. cap. 30. ex Ord. Roman. & Alcuino* contendit, non licere hodie Sacerdotibus celebrare priuatas Missas, ob receptam consuetudinem faciendi vnum Sacrum solemne, in quo, exemplo Apostolorum, omnes Presbyteri communicent: cui subscribit *Azor. lib. 10. cap. 24. quest. 5. quid-*

quid contrà sentiunt *Sotus & Nauarrus*; extatque Canon Soteris de hac Communionem generali *de Consec. Distinct. 2. In cœna.* concedit *Suarez. 3. part. disp. 8. sectione 2.* Missas plures, secluso scandalo, & in loco secreto, sine concursu. Sacra verò Rituum Congregatio 27. Septembris 1608. Communionem Cleri iubet in hac Missa, in memoriam, quòd Christus communicauit Apostolos; & hoc est seruandum. Communicent autem Presbyteri cum Stola de collo pendente, *ex Concil. Braccar. III. can. 3.* ante Altare quidem Sacerdotes & Leuitæ, extra Chorum populus, *ex Concil. Tolozano IV. cap. 17.* si tamen Stola omitatur, non est peccatum mortale, *ex Doctoribus apud Bonac. disp. 4. quest. 6. pun. 2. num. 2.*

d *Genuflectit, quandocumque accedit, &c.*] Ob reuerentiam Sacramenti, licet in Calice lateat, & sub velo, quod in simili casu aliàs obserua.

e *Ibidem dat benedictionem.*] Hoc est, in latere Euangelij; neque perficit circulum, sed reuertitur ad medium, ne terga vertat Sacramento: nam crastina die ob eandem causam idem habes apertè in Rubrica ad *Orate fratres.* eadem obseruent Ministri; & ad ea, quæ maioris sunt reuerentiæ his diebus erga Christum à Iudæis derisum, diligentius aduertant.

8 *Legitur Euangelium sancti Ioannis, in cuius initio Sacerdos non signat Altare, sed seipsum tantum.*

In Altari non fit signum; quia ibi immediatè adest auctor benedictionum. Si legit Euangelium in libro, potest

signare librum. Ad ea, *Et Verbum caro factum est,* genuflectat Celebrans cura Ministris paulò versus Sacramentum.

9 *Hodie*

o Hodie^e paretur locus aptus in aliqua Cappella Ecclesia, vel Altari, & decenter, quoad fieri potest, ornetur^b cum velis & luminibus, ubi Calix cum Hostia ut supra reservata reponatur, Finita autem Missa accenduntur intorticia, & fit Processio more solito, alio tamen^c Subdiacono parato Crucem ferente. Celebrans indutus Pluviali albo, stans ante Altare, imponit incensum in duobus thuribulis absque benedictione, deinde in medio genuflexus, cum altero^d incensat ter Sacramentum: & accepto Calice cum Sacramento de manu Diaconi stantis, & cooperto extremitatibus veli, quo eius humeri teguntur, procedit medius inter eundem Diaconum à dextris, & Subdiaconum à sinistris, & sub baldachino, duobus Acolythis^e Sacramentum continuè incensantibus usque ad locum preparatum, ubi pro crastino servandum est. Interea dum fit Processio, cantatur Hymnus, Pange lingua gloriosi Corporis. Cum autem ventum fuerit ad locum paratum, Diaconus genuflexus à Sacerdote stante accipit Calicem cum Sacramento, & ponit^f illum primò super Altare, ubi à Sacerdote genuflexo incensatur, ut supra: deinde^g reponit in capsula. Postea in Choro dicuntur Vesperæ sine cantu.

f Paretur locus.] Omnino debet esse distinctus ab Altari, in quo fuit celebratum.

g Cum velis.] Vela sunt cortinae, ex Gloss. de Consecrat. d. 1. cap. Altaris. Imò ex Ambros. ad Marcellinam, ut explicat Baron. anno 112. sunt cortinae Regiae. Plura idem Baron. an. 329. Non igitur adhibeantur panni nigri; tum quia in horto sepultus fuit Christus; tum quia crastina die super Calicem adhuc erit velum album, cum reportabitur ad Altare maius; tum quia vivit verè Christus, etiam in representatione mortis eiusdem. Exemplum habes in Sacello Pontificio Romano, ubi omnia splendent in hoc casu reservandæ Hostiæ. abusive à vulgo sepulchrum Christi appellatur, ut supra diximus.

h Fit Processio more solito.] Ante Pium V. de hac nulla mentio est in

Missalibus: fit autem de more, Acolythis nimirum cum candelabris Crucem comitantibus; non tamen extra Ecclesiam, ex Decreto S. Congregationis super negotia Episcoporum, tam in hac quam in sequenti Feria, die 6. Augusti 1591.

i Subdiacono parato.] Id est, cum Tunicella alba, sine Manipulo, Crux etiam sit adhuc velata, contra quosdam, qui oppositum scripserunt gratis: & melius Romæ velo tegitur violaceo quam albo, prout requirit Passionis tempus. Quòd autem à Subdiacono Crux deferatur, diximus supra par. 2. tit. 13. num. 4. pag. 184. Hic autem cum suis Acolythis stabit, genuflexis alijs in loco ubi reponitur Sacramentum.

l Celebrans indutus Pluviali.] Ut illud induat, retrahet se extra cornu Epistolæ, ob præsentiam Sacramenti, ibique

ibi que omnes deponant Manipulos. *m Imponit incensum absque benedictione.*] Vide supra quæ diximus in eleuatione Hostiæ ad Missam *par. 2. tit. 8. num. 8. pag. 153. & in Carim. Episc. lib. 1. cap. 23. & lib. 2. cap. 33. habetur.*

n Incensat ter Sacramentum.] Adde, facta antè & post profunda capitis simul cum Ministris inclinatione. Caueat Diaconus ab osculis coram Sacramento, *Carim. Episc. lib. 1. cap. 23.*

o Accepto Calice.] Ita vt Celebrans sinistra nodum teneat, & dextram superponat Calici, quam Diaconus tegit extremitatibus veli pendentis ab humeris.

p Sub baldachino.] Vocatur Mappa ab *Innoc. III. lib. 2. Myst. Miss. cap. 7.* & in distributione hastarum eiusdem, nobilioribus dantur eæ quæ sunt in facie Celebrantis, posteriores minùs nobilibus, *Carim. Pap. lib. 2. cap. 14. & Carim. Episc. lib. 1. c. 14.* Nobilioribus item inter hastas pares dentur eæ, quæ sunt à dextris Celebrantis, dum procedit. conuenit tamen, vt hodie & sequenti die ab Ecclesiasticis cum Pluuiialibus deferantur hastæ; quòd si desint Pluuialia, non idèò induant Stolas, cottis tantùm induti, *ex Carim. Episcop. lib. 2. cap. 25. & 26.*

q Sacramentum continuè incensantibus.] Duobus modis fieri potest. Primò, si Acolythi alternatim incensent ductis Thuribulis, vt fit in incensatione personarum. Secundò, si hinc inde antè procedant moentes manibus dextris Thuribula de iisdem penden-

tia, & effumantia, ait *Rituale Romanum de Processione sanctissimi Sacramenti*, quasi sternendo viam Sacramento cum odore incensi. qui modus videtur magis vsitatus, & maiorem reuerentiam connotat erga Sacramentum, quod numquam nisi à genuflexis Sacerdotibus incensari solet.

r Cantatur Hymnus, Pange.] Celebrans numquã cum alijs in Processione Sacramenti cantat, sed secretò dicit. Quia Processio nõ fit extra Ecclesiam, conuenit, vt Clerus ad primos duos Versus, *Tantum ergo Sacramentũ, &c.* genuflectat conuersus ad Sacramentum; ministri tamen non genuflectant: extra Ecclesiam verò minimè, & vbi multus est Clerus. posset alioqui, & malè, interrumpi Processio.

s Illum primò super Altare.] Adde, & deinde genuflexione facta descendit, & rursus imponi curat incensum sine benedictione à Celebrante stante, vt priùs, amoto velo per Subdiaconum ab humeris Celebrantis; quia non est daturus in fine benedictionem.

Dum incensatur Sacramentum, cantatur, *O salutaris Hostia*, vel, *Tantum ergo Sacramentum*, vt in *Carim. Episc. lib. 2. cap. 23.*

t Reponit in capsula.] Facta iterùm genuflexione antè & post. Clauem autem dabit illi ad quem spectat: non enim videndus est Galix à populo, & multò minùs Hostia patere populo debet. Nequè dari debet clauis laico, quantumuis nobili, ex Decreto sacre Rituum Congregationis 30. *Ianuarij 1610.* sed ei potiùs qui sequenti die est celebraturus.

10 *Et Sacerdos cum ministris denudet Altaria, legendo Antiphonam, Diuiserunt, &c. cum toto Psalmo.*

Ordo Romanus. Altaria, inquit Rub. non Altare maius tantum. An Altaria denudanda erunt, dum dicuntur Vesperæ: ex hac Rubrica videtur affirmandum. *Alcuin.* post Vesperas vult denudari, quia vespere, ait, nudatus fuit Christus suis discipulis. Idem habet *Carimon. Episc. lib. 2. cap. 23.* & communior vsus Ecclesiarum Urbis cum Carimoniali prædicto explicat Rubricam. In Missali Vatic. 1604. legitur: *Postea Sacerdos cum ministris denudet, &c.*

11 Hæc Altarium nuditas significat Christum amisisse speciem & decorem, *Ruper. lib. 5. cap. 35.* & vestimenta illius fuisse diuisa inter milites, vt ex Antiphona patet. & idem *Rupert.* colligit nudatum Christum quasi gloria deitatis: *Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* contemplatur *Duran. cap. 76. loco citato.*

12 Procedat autem Celebrans cum Diacono in Albis & Stolis tantum violaceis, cum Subdiacono in Albis tantum, sine Manipulis, & Clerus cantare potest Psalmum totum. Amouendæ verò sunt mappæ tantum cum

pallijs, & alijs ornamentis, relicta Cruce velata cum candelabris in Altaribus: neque Psalmus idèd est repetendus, si multa sint Altaria. Conopeum Tabernaculi maioris, in quo asseruatur ordinariè Sacramentum, adhuc placet esse coloris violacei, vt diximus pag. 79. quia Regia viuentis Christi est, ad modicum tempus absentis. quòd si adhibeatur coloris nigri, ob sequentem Feriam 6. ea erit ratio, quia vacuum est Tabernaculum; & conformis erit color paramentis Celebrantis: standum ergo erit consuetudini locorum. Et Romæ in Ecclesia S. Petri amouetur conopeum, quod etiam magis placet, nisi sint velandæ statuæ seu imagines prædicti Tabernaculi.

13 Hoc triduo trãseuntes ante Crucem, quæ est in Altari maiori, reuerentiam illi faciant cum genuflexione; excepto Celebrante parato (nisi aliud infra notetur) quia fulget Crucis mysterium. & de die Parasceues hoc decreuisse sacram Rituum Congregationem, testatur *Castaldus in sua Praxi Carimoniarum.*

14 Post denudationem Altarium, hora competenti factò signo^a cum tabula, conueniunt Clerici² ad faciendum mandatum. Prælatus, seu Superior, super Amictu & Alba induitur Stola & Pluuiali violaceis, & in loco ad id deputato, ministrante Diacono (qui paratus cum Subdiacono, vt in Missa, paramentis albis, ei assistit) imponit incensum in thuribulo: deinde Diaconus³ librum Euangeliarum ante pectus tenens, genuflexus^b ante Superiorem, petit benedictionem: qua accepta, astantibus duobus Acolythis cum candelabris accensis, & Subdiacono librum tenente, signat librum, & incensat, & cantat, vt moris est, Euangelium, Ante diem festum Pasche, vt in Missa. Quo finito, Subdiaconus portat librum apertum osculandum Superiori, & Diaconus eum de more incensat. Postea Superior exiit Pluuiali, & per Diaconum & Subdiaconum præcingitur linteo, &

& sic præcinctus, assistentibus sibi ipsdem Diacono & Subdiacono, accedit ad lotionem pedum: & per ordinem dispositis ijs qui lauandi sunt, Clericis peluim & aquam ministrantibus, Subdiacono singulorum pedem dextrum tenente, genuflectens singulis, illorum pedem lauat, c extergit, & osculatur, Diacono^d præbente linteum ad abstergendum.

ii *Cum tabula.*] Sonitus lignei fit mentio in *Parasc. in Ordine Rom.* sed & hac die adhiberi docent *Alcuin.* & *alij.* Humilitatis est indicium, *Amal. lib. 4. cap. 21.* Terrorem significat Iudæorum incussum Apostolis, *Gemma lib. 3. cap. 88.* & lignum Crucis, quo conuocantur omnes, adumbrat, *Rupert. lib. 5. cap. 29.* Minus etiam sonat lignum quam æs: quia mulieres in passione magis loquebantur de Christo quam Apostoli, *Durandus cap. 76.*

x *Ad faciendum mandatum.*] Dicitur mandatum, quia mandauit Christus lauationem pedum; & quia Antiphonæ incipiunt ab hac, *Mandatum nouum, &c.*

y *In loco ad id deputato.*] Congruum esset, ut ibi Altare esset cum pallio albo, ad significandam munditiam, cuius gratia lauandi sunt pedes, cum Cruce, & candelabris. Poterit etiam parari Credentia à latere sinistro, super quam collocabuntur Missale, linteum Sacerdotis, vasa ad abluendas in fine manus eiusdem, & alia eiusmodi, cum floribus & herbis. Scamna necessaria cum tapetibus habeantur pro lauandis, & tapetia sint ita ampla, ut Celebrans super ipsdem genuflexus

lauare queat, neque Albam fœdet.

z *Vi in Missa.*] Hoc est, cum Manipulis, (licet eo careat Celebrans) ob Euangelium cantandum à ministris. Si fiat Processio à Sacristia ad locum destinatum, Subdiaconus ferat Crucem inter Acolythos medius, more solito, quam deponit prope Altare in cornu Euangelij.

a *Librum Euangeliarum, &c.*] Imposito prius de more incenso cum benedictione in Thuribulum à Celebrante. Hoc eodem loco Euangelium restitutum est à Pio V. in *secunda editione Missalis ab eodem reformati ante Clementem VIII. iuxta Ordinem Romanum antiquum.*

b *Ante Superiorem.*] Adde, stantem in cornu Epistolæ. Finita incensatione Celebrantis deponuntur Manipuli à ministris, ut ei liberius inferuiant.

c *Extergit, & osculatur.*] Nullo facto super pedem signo Crucis manu Celebrantis.

d *Præbente linteum.*] Stabit ideo Diaconus à dextris, colliget linteum ipsum quo Celebrans est præcinctus, & extendet, quando opus est, ut tergat: non autem Diaconus infundat aquam pedibus, quod aliqui scripserunt nimis apertè contra Rubricam.

15 *Et interim hæc subscripta cantantur.*

In cantandis Psalmis Mandati, versus tantum Versus cantatur, *Duran. lib. 6.*

cap. 75. quod etiam dicitur in Rubrica Missalis.

16 Post lotionem, Superior, vel qui alijs abluit pedes, lauat manus, & abstergit alio linteo: deinde rediens ad locum, ubi prius fuerat, accipit Pluuiiale, & ^e stans capite detecto ^f dicit, &c.

^e Stans capite detecto.] In medio scilicet ante Altare.

^f Dicit.] Manibus iunctis, ut alijs notauimus, tenentibus librum Diacono & Subdiacono. Orationes cum Versibus additæ sunt à Pio V. ex Ordine Romano.

17 Finitis omnibus, vel exiit ibidem Superior, vel redit in Sacristiam ordine quo venerat.

18 De hoc Mandato cum Euangelio Missæ huius diei meminit *Ordo Romanus*. Ablutio verò pedum habetur apud *August. Epist. 119.* & *Cyprian. Sermonem de hac re.* fitque ad humilitatem Christi imitandam, & ad munditiam animæ designandam, *Rupert. lib. 5. cap. 20.* Vnde & antiquitus

reconciliabantur Deo hac die penitentes. S. Gregorium firmasse Decreto lotionem hanc, scribit *Alph. Villegas in Flore Sanctorum.*

19 De oleis sacris nihil Missale neque nos loquimur; ad Pontificale spectant. interea lege *Durand. libro 6. cap. 74.*

20 Hora commodiore, post Vesperas, deferantur particule supra referuatæ pro infirmis cum luminibus, Superpelliceo & Stola alba adhibitis, ad locum ubi referuata fuit Hostia consecrata; nisi aliud exigat laudabilior consuetudo: & ostium Tabernaculi, in quo ordinariè asseruari solent, maneat apertum, ne populus ibi adoret quod non adest amplius.

De Feria sexta in Parasceue. IX.

1 Institutorem Feriæ Parasceues facit sanctum Paulum *Chrysost. Homil. 1. de Cruce & latrone*, quæ præparationem significat. Cæna pura dicta

est apud *Irenæum lib. 5. cap. 23.* id est, sine azymis, ut explicat *Baron. anno 34.* cuius Rubricas cum augmento minorum nunc explicabimus.

2^a Finita Nona, Sacerdos & ministri induti paramenti nigri coloris, sine luminaribus & incenso ^b procedunt ad Altare: & ^c ante illud prostrati aliquamdiu orant. Interim Acolyths unam tantum ^d tobaleam extendunt super Altare. Sacerdos cum ministris facta oratione ascendit ad Altare, & ^e osculatur illud in medio; deinde Lector accedit ad legendum Prophetiam in loco ubi legitur Epistola, & incipit eam ^f sine titulo: quam etiam Sacerdos legit submissa voce apud Altare in cornu Epistolæ.

^a Finita Nona.] Notat hoc *Rupert. lib. 6. cap. 4.* Quia hora nona expirauit Christus, ad cuius quasi funus nos accedimus cum Nicodemo, & alijs, *Du-*

rand. lib. 6. cap. 77. neque enim hac die Missa dicitur, ex *Innocen. I.* quia percusso pastore, dispersi sunt Apostoli, & vsque ad diem Paschæ in tristitia

tristitia ieiunauerunt, de *Consec. d. 3. Sabbato*. Præterea celebrare non conuenit, cum hac die seipsum obtulerit Christus, *Alcuinus*. quod si Missam eam appelles, ea est more Apostolorum, ait *Amalar. lib. 4. cap. 20.* quod tamen non placet, cum hodie nulla sit consecratio, & Missa sit præsanctificatorum. Nona uero cum alijs præcedentibus Horis sine lumine dicitur.

b *Procedunt ad Altare.*] Altare erit nudum cum Cruce uelata uelo nigro, ita ut suo tempore facile queat detegi; & candelabris sex obscuro potius coloris, & candelis ex cera communi, non alba, extinctis: gradus eiusdem nudi erunt, sed tamen bene mundi pro Sacerdotis prostratione. Credentia simplex linteo cooperta in superiori tantum parte, cum necessarijs tantum ad Officium, nempe bursa cum Corporali & purificatorio, ampullis uini & aquæ, uase uitreo ad ablutionem digitorum, ut infra; Missalibus duobus & cussino, mappa longa pro Altari, uelo longo albo pro Celebrantis humeris ad Sacramentum reportandum, & candelabris Acolythorum cum candelis ex cera

communi. Procedunt igitur, præcunctibus Acolythis sine candelabris, cum paramentis, ut in *1. par. tit. 19. numero 6. & 7.* uno post alium ministro, ut ad Missam.

c *Ante illud prostrati.*] Conuenit, ut sub eorum capitibus ponantur cussini coriacei, uel simplices, non tamen de ijs qui sunt ad usum Missalis in Altari. Prostrationis meminit *Ordo Romanus*, neque ideo uestiri debent gradus Altaris panno nigro, qui sapit solemnitatem.

d *Tobaleam extendunt.*] Ita *Ordo Romanus*, quæ Sindonem monumenti significat, *Durand. lib. 6. cap. 77.* & præterea Missale cum cussino super Altare apertum collocatur.

e *Osculatur illud.*] Indicat *Ordo Romanus*, ut initio Missæ fieri solet.

f *Sine titulo.*] Titulus est caput lectionis; & sine capite sumus, cum Christus occiditur, hoc est representatiuè, hac die, *Honor. in Gemma libro 3. cap. 89.* nec in fine Lector osculatur manum Celebrantis. Tractus primus habetur in *Antiphonario Gregoriano*; sed *Alcuinus* putat, nuperime tunc fuisse compilatum.

3 *Finito Tractu, Sacerdos in cornu Epistolæ dicit, Oremus, Diaconus, Flectamus genua, & Subdiaconus, Leuate.*

Non dicitur *Dominus uobiscum* hodie; quia, moriente summo Sacerdote, cessant Officia Sacerdotis, *Honor. ubi supra cap. 95.* frequentius dicitur, *Flectamus genua*, quod etiam docet *Ordo Romanus*, ad augmentandam humilitatem, *Hugo Victorin. de Spec.*

Miss. obseru. cap. 20. Diaconus genuflectit ante alios dicens, *Flectamus genua*; Subdiaconus ante alios surgens dicit, *Leuate*. solus stat Celebrans. Ad Orationem Ministri stant, ut in Missa. Oratio uero hæc non habetur in *Sacramentario Gregoriano*.

4 *Subdiaconus in tono Epistolæ similiter sine titulo cantat sequentem Lectionem.*

Prima Lectio ex Prophetis, secunda ex Pentateucho Moyſis; quia lex & propheta Crucem Chriſti prænuntiant, *Ruperr. lib. 6. cap. 5.* & duæ Lectiones innunt, pro duobus populis obire Chriſtum, *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 89.* Lectio Exodi vicinior

est Paſſioni, in qua mentio de illa est: *Os non comminuetis ex eo, Durand. loco citato.* & ideo ſecundo loco legitur, quamvis ſit antiquior Lectione Oſear.

Subdiaconus in fine non osculatur manum Celebrantis.

5 Finito Tractu, dicitur Paſſio & super nudum pulpitem: quam Celebrans ^h submissa voce legit in cornu Epistole.

Tractus secundus habetur in Antiphonario Gregoriano.

g Super nudum pulpitem.] Nudato Chriſto in Cruce omnia nuda ſunt, & Scripturæ reuelata, *Duran. ibidem.* in eodem pulpito, vel in tribus, ad maiorem commoditatem, in cornu Euangelij, in plano Cappellæ, legitur ſeu cantatur Paſſio à tribus Diaconis indutis Amictu, Alba, Cingulo, Stola Diaconali nigra, cum Manipulo, *ex Carimon. Pap. lib. 2. cap. 39.* qui procedunt de Sacristia hoc ordine, ut, qui Euangelistam refert, librum deferat ante pectus, & ſit primus; quem ſequitur ille, qui Turbam; poſtremò, qui Chriſtum: omnes manibus iunctis. factis autem debitus reuerentijs Altari, accedunt ad cantandum, medium locum relinquentes agenti personam Chriſti, & dextram Euangelistæ. Romæ communior vsus est, ut Euangelista medium teneat locum, & illius dextram ille qui Chriſtum repræſentat; & in Cappella Papæ vnus tantum adhibetur liber, in quo tres Cantores ſingillatim cantant quæ cantare debent: quo fit, ut Euangelista, qui plus alijs cantat, medium quoque teneat locum. Alij adhibent tres libros, ut commodius cantent. *Carim. Episcop. lib. 2. cap. 21.* meminit vnus tantum libri, & quoad locum non

rollit conſuetudinem Eccleſiarum. Non probatur illa diſtributio Paſſionis inter Celebrantem, Diaconum & Subdiaconum, ita ut Celebrans vice Chriſti loquatur, & Subdiaconus Turbarum. Si deſint miniſtri, ſolus Diaconus cantare debet totam Paſſionem, & partem finalem eiufdem, addito deinde miniſterio Subdiaconi & Acolythorum, ut ſit ad Euangelium. Pulpiti verò vox à ſancto Cypriano uſurpatur *Epist. 33.* pro loco Euangelij. Vide ſuprà part. 2. tit. 6. num. 5. pagina 129.

h Submissa voce legit.] Stans paulò verſus Cantores, & aſtantibus Miniſtris, ut ad Introitum Miſſæ: ſed cum legit ipſe, *tradidit ſpiritum*, nondum tamen genufleſcit, quia non legit in cornu Euangelij, ut in alijs Miſſis. Lecta verò etiam poſtrema parte in eodem cornu, quæ vicem gerit Euangelij, conuertit ſe ad Cantores Paſſionis, *ex Carimon. Papa loco citato cap. 39.*

6 Dicitur autem Paſſio ſine ſalutatione, & ſine incenſo, *Ordo Romanus.* Paſſionis ſecundùm Ioannem eſt mentio in *Sacramentario*: & quia vltimus ſcripſit, & quia interfuit, ideo legitur hodie, *ex Ruperr. lib. 6. cap. 6.*

7 Ad ea verba Cantorum, *tradidit ſpiritum*, omnes quidem genufleſcunt, ſed

sed Celebrans & alij versus Altare, Diaconi Cantores versus librum; signumque surgendi post pausam datur à Diacono, qui Euangelistam agit, eo ipso quod surgit, vt in *Carimon. Episc. lib. 2. cap. 25.* Pauza erit vnus *Pater*

noster, vt in Cappella Papæ, *Carimon. Marcell. lib. 2. cap. 39.* quare non placet dari signum à Celebrante, manu cum strepitu super librum deposita. Fit autem prædicta genuflexio ambo- bus genibus in terra positis.

8 Quod sequitur, legitur in tono Euangelij: & Dicitur, *Munda cor meum, sed non petitur benedictio, & non deferuntur luminaria, neque incensum, & Celebrans in fine non osculatur librum.*

Diaconus reliqua facit de more vt ad Euangelium, non tamen signat librum, neque se ipsum. Acolythi medium tenent Subdiaconum, qui

sustentat librum. Fiunt enim velut exequiæ defuncto Christo in tristitia & mœrore, *Alcuin. & communiter alij.*

9 Deinde Sacerdos stans in cornu Epistola, incipit absolute.

Ministri stant post Celebrantem vt in Missa. Orationes autem pro omnibus fiunt, quia pro omnibus orauit Christus in Cruce, ex *Alcuino.* habentur in *Ordine Romano*, & in *Sacramentario Gregoriano*; imò Cælestinus I. earundem meminit *Episc. 1. ad Episcopos Gallia*, & habentur in *Ambrosiano ritu*, ex *Pamelio.* Celebrans dicit monitionem primam manibus iunctis, Orationem verò manibus extensis; neque vnquam genuflectit, vt in *2. par. tit. 5. numero 5. pag. 123.* dictum est, & sic dein-

ceps vsque ad finem Orationum.

10 Ad monitionem pro Iudæis non respondetur *Amen.* Quid mysterij quærent hoc loco? neque in præcedentibus monitionibus respondetur *Amen:* non enim est Oratio, sed monitio ad orandum. Omittitur autem *Oremus*, quia oratur pro ijs vtrumque non saluandis, nisi in fine mundi, *Durand. loco citato cap. 77.* Item non flectuntur genua, ex *Sacramentario Gregoriano*; quia ij genibus flexis illuserunt Christo, *Alcuin. secutus Ordinem Romanum.*

11 Completis Orationibus, Sacerdos deposita casula accedit ad cornu Epistola, & ibi in posteriori parte anguli Altaris accipit à Diacono Crucem iam in Altari præparatam: quam versa facie ad populum, à summitate parum¹ discooperit, incipiens solus Antiphonam, Ecce lignum crucis. ac deinceps in reliquis iuuatur in cantu à ministris vsque ad *Venite adoremus.* Choro autem cantante, *Venite adoremus*, omnes se prosternunt, excepto Celebrante. Deinde procedit ad anteriorem partem anguli eiusdem cornu Epistola: & discooperiens brachium dextrum Crucis, ¹ eleuansq; eam paulisper, altius quàm primò incipit, Ecce lignum crucis, alijs cantantibus, & adorantibus,

vt

ut supra. Deinde Sacerdos procedit ad medium Altaris, & discooperiens Crucem totaliter, ac eleuans eam, tertio altius incipit, Ecce lignum crucis, alijs cantantibus, & adorantibus, *ut supra.*

i *Discooperit.*] Vehum aufertur à Cruce, vt quod Iudæis tectum erat, nobis reueletur, *Rupert. lib. 6. cap. 20.* Item, quia nudatur Christus in Cruce, *Duran. loco citato.* vbi docet, ter discooperiri Crucem, quia paulatim prædicatus est Christus Crucifixus, primò in angulo Iudæorum, postea palàm, deinde ante medium Altaris, id est in medio Gentium.

i *Eleuansque.*] Ostensio ligni Crucis in hac die erat in vsu in Ierusalem tempore S. Paulini Nolani, *ex Franciotto in Obseruat. myster. anni.* Eleuatur etiam Crux ter ad honorem, con-

tra tres illusiones Christi, in atrio Principis, in Prætorio, in Caluario. Fit prostratio, non tamen vsque ad terram, sed genibus flexis, & capite valdè demisso. Salutatur & adoratur ter cum genuflexione; & tertia vice prosternitur, vt eam osculemur, vt nimirum Christum Crucifixum omni humilitate veneremur, & easdem tres illusiones compensemus, *Durand. ibidem.* Nota aduerbium *altius* concordare etiam cum verbo *incipit*, ne dum cum verbo *eleuans*, ita vt & vocem & Crucem eleuet altius Sacerdos vnà simul.

12. Postea Sacerdos solus portat Crucem ad locum^m ante Altare præparatum, & genuflexus ibidem eam locat: mox^a depositis calceamentis accedit ad^o adorandam Crucem, ter genua flectens antequam eam deosculetur. Hoc factò reuertitur, & accipit calceamenta, & casulam. Postmodum ministri Altaris, deinde alij Clerici & laici, bini & bini, ter genibus flexis, vt dictum est, Crucem adorant. Interim, dum fit adoratio Crucis, cantantur impropèria, & alia quæ sequuntur, vel omnia, vel pars eorum, prout multitudo adorantium, vel paucitas requirit, hoc modo. Duo cantores in medio Chori cantant, &c.

m *Ante Altare præparatum.*] Portat celebrans Crucem sine vlla inclinatione facta Altari. Acolythy, dum denudatur Crux, extendunt rapere pulchrum cum cussino pretioso, & velo longo albo supra gradus Altaris versus planum Cappellæ. genuflexus Celebrans ibidem deponit Crucem super velum & cussinum.

n *Depositis calceamentis.*] A latere Epistolæ prope scamnum illi paratum

ad sedendum: & Celebrans adorat solus, deinde ministri simul, & Diaconus quidem cum stola sua latiori, quam non deponit vsque ad finem Officij, *ex Carim. Episc. lib. 2. cap. 26.* Subdiaconus autem in Albis, ex vsu Cappellæ Papalis & Romano: alij de Clero in suo quisque habitu choralis, calceis tantùm depositis, ex laudabili consuetudine.

o *Adorandam.*] Ad orationis huius auctor

auctor S. Gregorius est, S. Antonino par. 2. cap. 3. tit. 12. Habetur in Ord. Romano, & in Sacrament. Gregor. cum minoribus carimonijs. Conuenit autem, vt vniformis sit omnium actio pro locorum consuetudine, tum in osculo membrorum Crucifixi, tum in æquali pausa, qua singuli genua flectunt. Ad singulas adorationes dici potest Versus, *Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum.* Ordo adorationis est, vt quilibet laicus, etiam Princeps, post Clerum adoret; Prælati verò, si qui adsunt, post Celebrantem.

p. Cantantur impropria. Ordo Romanus. eadem legat Sacerdos sedens cum ministris, Carimon. Pap. lib. 2. sect. 1. cap. 51.

Impropria continent verba Latina & Græca in laudem Christi, non Hebræa; quia Iudæi negauere Christum, & reprobauerunt, Rupert. lib. 6. cap. 19. Agios & Trisagion hoc Græcè dicitur adhuc, ex instituto S. Sabbæ apud Baron. anno 492. Hymni, *Pange lingua gloriosi*, auctor est Venantius Fortun. ex Baron. infra citando.

Si repetitio est facienda ob longiorem adorationem, fiat ab Hymno, *Pange lingua*, vt in Missali.

13 Circa finem adorationis Crucis accenduntur ^a candelæ super Altare: & Diaconus accipiens bursam Corporalium, extendit Corporale more solito, & iuxta illud ^b ponit purificatorium: & finita adoratione, Crucem reuerenter accipit, & ^c reportat ad Altare. Postea ordinatur Processio ad locum, ubi pridie Sacramentum repositum fuerat. Præcedit ^d Subdiaconus cum Cruce inter duos Acolythos deferentes candelabra cum cereis accensis, & Clerus per ordinem, ultimus Sacerdos cum ministris. Cum peruentum fuerit ad locum Sacramenti, accenduntur intorticia, quæ non extinguuntur nisi post sumptionem Sacramenti: & Sacerdos genuflectit ante Sacramentum, orat aliquantulum: Diaconus interim aperit capsulam, in qua reconditum est Corpus Domini: postea Sacerdos surgens, absque benedictione imponit incensum in duobus thuribulis, Diacono ^e nauiculam ministrante, & genuflexus ^f incensat Sacramentum: tum Diaconus extrahens Calicem cum Sacramento de capsula, ^g dat ad manus Sacerdotis, & regit extremitatibus veli quod humeros illius circumdat: & procedunt ordine quo venerunt: ^h defertur baldachinum super Sacramentum: & duo Acolythi cum thuribulis continuè Sacramentum incensant: interim cantatur Hymnus, ⁱ Vexilla Regis prodeunt. ^j Cum venerit Sacerdos ad Altare, ^k posito super illud Calice, genuflexus rursus incensat, & accedens ^l deponit Hostiam ex Calice super Patenam, quam Diaconus tenet: & accipiens Patenam de manu Diaconi, Hostiam sacram ponit super Corporale,

K k

nihil

nihil dicens. Si tetigerit Sacramentum, digitos abluat in aliquo vase. Interim Diaconus imponit ^c vinum in Calicem, & Subdiaconus aquam, quam Sacerdos non benedicit, nec dicit super eam Orationem consuetam: sed accipiens Calicem à Diacono, ponit super Altare, ^e nihil dicens: & Diaconus illum cooperit palla: deinde imponit incensum in thuribulo ^g absque benedictione, & incensat oblata, & Altare ^h more solito, genuflectens ante & post, & quando-cumque transit ante Sacramentum. Cum incensat oblata, dicit, &c. & ipse non incensatur.

q Candela super Altare.] Et item ea, quæ super Credentiam habentur pro Acolythis.

r Ponit purificatorium.] Ad cornu Epistola, loco solito: & tunc etiam transfertur à Cerimoniario Missale ad cornu Euangelij cum cussino.

ſ Reportat ad Altare.] Quo casu nemini reuerentiam faciat, sed & Celebrans assurgat transeunti Crucis, ex Cerim. Episc. lib. 2. cap. 26. cui genuflectit simul cum Subdiacono, quod hodie faciunt omnes omnino in honorem crucifixi Domini nostri, ex Cerimon. Episc. lib. 2. cap. 25. & 26. Amoveantur statim ab Acolythis tapete & cussinus cum velo. Quæ delatio Crucis ad Altare cum Processione sequenti à Pio V. statuta fuit; nec in antiquioribus Missalibus habebatur.

Si multus adest populus, poterit collocari alia Crux à Sacerdote cum Stola nigra ante aliud Altare, ad quam adorandam accedant tum iures, tum femina, ne Processio nimis differatur, & Officium sequens.

t Subdiaconus cum Cruce.] Hoc est, alter paratus, vt Subdiaconus Missæ, non cum Dalmatica, vt scripsit Alcozer, excepto tamen Manipulo, defert autem Crucem processionalem discopertam. Duo Thuriferarij præcedunt Subdiaconum sine incenso in

Thuribulis, quia nondum est Processio sacra, sed aditus ad eam; & ideo itur ad locum destinatum per viam breuiorem. Ibi omnes genuflexi orant, exceptis Subdiacono, qui gestat Crucem, & Acolythis.

u Nauculam ministrante.] Omituntur oscula manus & rerum in hac Missa.

x Incensat Sacramentum.] Vt heri, & statim imponitur eius humeris velum album, non nigrum.

y Dat ad manus Sacerdotis.] Nimirum stans Diaconus.

z Defertur baldachinum.] Non nigrum, vt aliqui solent, & malè. debet enim esse simile velo quod Calicè tegit, & esse illud idè quod heri regebat.

a Vexilla regis prodeunt.] Cuius auctor, ex Baronio anno 566. fuit Venantius Fortunatus.

b Cum venerit Sacerdos ad Altare.] Subdiaconus Crucis, deposita Cruce, vbi minùs impediatur, in latere Epistolæ genuflectit. Acolythis deponunt candelabra super Credentia. Clerus in plano Cappellæ circumdat Altare genibus flexis.

c Postro super illud Calice.] Hoc est, vt pridie, cum ministerio Diaconi. Nam Diaconus genuflexus accipit Calicem de manu Celebrantis stans, & deponit super Altare, genuflectit, descen-

descendit, ministrat nauculam stanti Sacerdoti pro impositione incensi: & deposito humerorum velo, Celebrans genuflexus rursus incensat Sacramentum vt prius. Recedit alter ex Thuriferarijs post hanc incensationem.

d *Deponit Hostiam.*] Facta prius genuflexione, & amoto à Diacono velo albo paruo à Calice. Neque debet sponte tangere Sacerdos Hostiam, neque idèd prius lauare manus; quod aliqui scripsere: si tamen accadat, vt tangat, purificet statim digitos, quod in hac Rubrica sub conditione dicitur, non autem iuberetur.

e *Vinum cū aqua.*] Habet *Ord. Rom.*

f *Nihil dicens.*] Neque signum Crucis, vt aliàs, faciens cum Patena, aut Calice.

g *Absque benedictione.*] De hac incensatione nihil antiqui. De benedictione verò noua Rubrica est in recognitione Missalis addita. est enim dubitatum, An benedici hoc loco debeat incensum. & videbatur affirmandum, quia incensandum est præterea Altare, & tunc benedicitur incensum, etiam coram Sacramento, in *Carimon. Episc. lib. 1. cap. 23.* vbi, cum excipitur à benedictione incensum in principio & in fine Processionis, quæ fit in Feria quinta & sexta maioris Hebdomadæ, nulla mentione facta oblatorum huius diei, dicendum videbatur, ibidem non excipi à benedictione incensum in incensatione hac oblatorum. *Marcellus* quoque in *Carimon.*

Pap. lib. 2. cap. 51. scribit, poni incensum à Papa *more consueto*; ergo cum benedictione. Vrgere quoque videbatur illud, quòd dicitur, *Incensum istud à te benedictum.* Sed vim faceret, si diceretur, *à nobis benedictum*: & hac die verbis vtimur minùs proprijs, vt, *Sacrificium*, in seq. Quid ergo? Nihilominùs tamen, cum in Missa hodierna expressè omnia describantur quæ dicenda sunt, ita, vt quidquid de consueta Missa hoc loco omititur, omittendum esse prorsus videatur: & cum omissa fuerint in textu omnium Missalium verba benedictionis incensi, & solita dici ante incensationem oblatorum, *Per intercessionem*, &c. & expressè posita sint reliqua verba totius incensationis; in eam partem ab ijs, quorum intererat, me presente, in recognitione Missalis itum est, vt omitatur incensi benedictio. & hac die videtur congruum, nihil prorsus debere benedici. In *Carimon. Episcoporum loco cit.* benedicitur incensum, quando alij quoque præter Altare, quod Christum significat, incensantur. sed hodie neque ipse Celebrans incensatur. *Marcellus* etiam explicatur *more consueto*, id est ter, cum ministerio Diaconi, &c.

h *More solito.*] In recognitione Missalis secundùm prædictam sententiam, *more solito* cadere dictum fuit super incensationem oblatorum & Altaris tantùm, non super impositionem incensi, quod hodie magis declaratum est.

14 Postea aliquantum extra Altare in cornu Epistole ¹ lauat manus, nihil dicens: deinde in medio Altaris inclinatus, ¹ iunctis manibus dicit.

i *Lauat manus.*] Facie ad populum versa.

l *Iunctis manibus.*] Id est super Altare, vt aliàs.

15 *Deinde versus ad populum in cornu Euangelij, dicit more solito, Ora-
te fratres.*

Et dum se vertit, caueat, ne vel mi-
nimùm terga vertat Sacramento, vt
mox dicitur. Vidésne, quòd *more so-
lito* non includit omnia de more?

16 *Et per eandem viam reuertitur, non persiciens circulum: & conse-
quenter, omisís alijs, dicit.*

Si, omisís alijs; ergo non di-
citur *Suscipiat*, neque aliud quid-
quam quòd híc non sit descri-
ptum.

17 *Sacerdos sub silétio dicto Amen, eadē voce, qua dixit, Pater noster, ab-
soluè sine Oremus, in tono Orationis Missæ ferialis dicit, Libera nos.*

Ita Ordo Romanus, & Sacramenta-
rium Gregorianum; in quo nihil aliud
præterea de Missa habetur pro eius-
dem fine.

Tria hæc, *Præceptis, Pater noster,
Libera nos*, triduum Sepulturæ Christi
significant, *Honor. in Gemm. libro. 3.
cap. 96.* Alta voce dicitur, *Libera nos*,

vt pateat hodie descensus Christi in
Limbum ad liberandos Patres, quòd
aliàs docuimus in expositione mystica
Missæ cum *Duran. lib. 4. c. 49.* Diacono
ad *Pater noster* descendit, vt aliàs,
cum Subdiacono post Celebrantem.
Dicit autem manibus extensis, neque
se signat cum Patena, vt aliàs.

18 *Tunc Celebrans, facta reuerentia vsque ad terram, supponit Pate-
nam Sacramento, quòd in dextra accipiens, ^m eleuat, vt videri pos-
sit à populo: & statim ⁿ supra Calicem diuidit in tres partes, qua-
rum ultimam mittit in Calicem more solito, nihil dicens. ° Pax Do-
mini non dicitur, ° nec Agnus Dei, ° neque pacis osculum datur.
Postmodum ° prætermisís duabus primis Orationibus, dicit tantùm
sequentem, Perceptio, &c.*

^m Eleuat, vt videri possit.] A pio V.
hoc fuit additum. Non eleuatur Pa-
tena, quam tenet manu posita super
Altare; nec eleuatur Planeta, nec in-
cenfatur Hostia. eleuatur autem alte-
ra tantùm manu, ad differentiam ele-
uationis quæ fit post consecrationem,
ne hac die videatur de nouo con-
secrata.

ⁿ *Supra Calicem diuidit.*] Diacono
cum debitis reuerentijs discoopere-

rit Calicem, & cooperit, vt aliàs. Ce-
lebrans mittit particulam in Calicem
sinè aliquo Cræcis signo, quòd firma-
uit Decreto sacra Rituum Congrega-
tio die 28. *Augusti 1627.* Et licet híc
dicatur *more solito*, cadit hoc verbum
super totam Hostiæ diuisionem, non
præcisè super immisionem particu-
læ. Vides hoc etiam loco, quòd *mo-
re solito* non dicit, omnia de more so-
lito fieri.

° Pax

o Pax Domini non dicitur.] Ita Ordo Romanus.

p Nec Agnus Dei.] Quia ordinatur ad pacem dandam, vt in tertio patet, *Dona nobis pacem.*

q Neque pacis osculum datur.] Negat Ordo Romanus in odium osculi Iudæ, *Amalar. libro 1. cap. 13.* tum quia publicum erat ieiunium populi, ex *Tertull. de Oratione*; tum quia nullum hac die fit Sacrificium,

ex *Albaspin. lib. 1. de Vet. rit. obser. 17.*

r Prætermisissis, &c.] Omittuntur duæ Orationes; prima, quia est de pace; secunda, quia mentionem facit de sanguine: tertia dicitur, & manibus iunctis super Altare, vt aliàs, in qua solum de corpore Christi agitur. Fit Communio Sacerdotis, vt in Missali; ad quam Ministri stant capite inclinato, vt aliàs.

19 Deinde, ^c omisissis omnibus quæ dici solent ante sumptionem Sanguinis, immediate particulam Hostiæ cum vino ^r reuerenter sumit de Calice. Et more solito, ^u facta ablutione digitorum, & sumpta purificatione, in medio Altaris inclinatus, manibus iunctis dicit, *Quod ore, &c.*

f Omisissis omnibus.] Quia in ijs de sanguine fit mentio. Diaconus Calicem discooperit, & cum Celebrante genuflectit.

t Reuerenter sumit de Calice.] Neque se signat, vt aliàs, cum Calice: quod & decreuit sacra Rituum

Congregatio die 28. Augusti 1627.

u Facta ablutione.] Non Calicis, sed tantum digitorum in Calice, ministrante Subdiacono ampullas. Extinguuntur hoc loco, dum fit ablutio, non prius, cerei à Clero delati.

20 Non dicitur, ^x Corpus tuum Domine, ^r nec Postcommunio, ^z nec Placeat tibi, nec datur benedictio; sed, facta reuerentia Altari, Sacerdos cum ministris discedit: & dicuntur Vesperæ sine cantu, & ^a denudatur Altare.

x Corpus tuum Domine.] Omittitur, quia sanguis commemorandus esset, qui non extitit in Calice.

y Nec Postcommunio.] Quia nemo alius communicat apud Rom. ex *Alcuino cap. de Cæna Domini*, vbi testem citat Augustinum ad Ianuarium. Neque consequenter Communio dicitur, quæ dicebatur tempore Communionis populi. & vt diximus in *Expositione mystica Missæ*, lætitiâ significat Apostolorum, quæ hac die desideratur.

z Nec Placeat.] Non ob eam ratio-

nem; quia Sacrificium in ea nominatur prece, quod non fit hodie, nam supra nominatum est in *Orate fratres*; sed quia hîc expressè diceret Sacerdos, se obtulisse Sacrificium, quod non est verum. Est autem verum, in Sacramento Christi esse Sacrificium Sacerdotis & populi, seu victimam Sacrificij, latè sumpto vocabulo Sacrificij, vt in hoc casu docet *Suar. 3. par. disp. 75. sect. 4. in fine*, quod in *Orate fratres* dicitur. & hoc idem voluit *Durandus loco citato.*

21 Diaconus librum claudit; Subdiaconus, plicato Corporali, & in bursum reposito, reportat Calicem ad Credentiam: & postremò cum debitis reuerentijs redeunt omnes, vnde, & modo quo venerant.

a *Denudatur Altare.*] Ab Acolythis, à quibus & nudatur Credentia, & candelæ extinguuntur post Vesperas. Si reportanda est Crux, vt eam populus adoret, ad priorem, seu alium locum, supponantur eidem eadem quæ prius. & decet eam portari ab alio Sacerdote post Vesperas.

22 Habet autem mysterium, ait *Duran. loco citato*; quia in fine mundi Hebræa gens salutem consequetur, & Crucem adorabit. Sed deceret magis, vt dictum est, aliam Crucem poni pro adoratione populi post adorationem primam.

23 Pyxis, quæ remansit cum particulis in loco pro Calice & Hostia deputato, portatur ad aliud Sacellum in loco remotiori præparatum cum luminibus, *Carimon. Petr. Ruyz.* & placeat, ne in Ecclesia sint luminaria in Matutinis sequentibus, & Officio Sabbati, vltra præscripta.

24 Quæritur, An occurrente Festo Annuntiationis beatæ Virginis in Parasceue, teneantur fideles interesse Officio prædicto, quod loco Missæ celebratur? & An ratione Festi ministrari possit Eucharistia alijs quàm infirmis? Scio, alicubi edito Episcopi translatum fuisse hoc Festum cum suo præcepto in diem, quo ex Rubricis recitandum erat Officium: & cum hæc mutatio Festi vniuersalis excedat facultatem Episcopi, de Maiorum auctoritate factum esse tunc credidi; quo casu cessauit prima dubitatio, non au-

tem admiratio, quòd Episcopus transferret Festum de præcepto vniuersale, non translatum alibi, neque Romæ à Papa. Immutato igitur Festo, sacra Rituum Congregatio vetuit Missam fieri hac die de B. Virgine, etiam in *Æde Lauretana*, etiam ratione concursus populi, seu Festi tituli Ecclesiæ, *die 9. May 1666.* deinde anno, quo contigit, censuit *die 19. Februarij 1622.* non teneri fideles interesse prædicto Officio.

25 Ad aliud verò dubium eadem respondit *eadem die*, seruandam esse vniuersalis Ecclesiæ præsentem consuetudinem, non ministrandi, nisi infirmis, hac die Eucharistiam. Et quidem, licet *Ordo Roman. cum Sacrament. Gregoriano* concedat Communionem Clero, & alijs; tamen antiquitus, *Augustino teste*, vt dixi, Romani non communicabant hac die. *Innocent. in cap. Sabb. de cons. Dist. 3.* Sacramenta penitus non celebrari tradit: & in Rubrica nostra Missalis de infirmis tantum est mentio, vt illis referretur pridie Sacramentum. *Francol. eadem docet 1. part. cap. 30. à num. 10 de Temp. Hor. Can. & Albasp. de Ver. ritibus lib. 1. obseru. 14.* negat, in ieiunio rigoroso, & in mœröre maximo præfatis temporibus Eucharistiam distributam esse.

26 Abrogatus fuit abusus deferendi nocte in hac Feria 6. sanctissimum Sacramentum à S. Congregatione Cardinalium super negotia Episcoporum *die 22. Martij 1596.* vt alienus à ritu, & legitimo sensu sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ occultat his diebus Eucharistiam, & in aliud tempus idè distulit Processionem, & Festum Corporis Christi.

De Sabbato sancto. X.

S Abbatum hoc antonomasticè appellatur sanctum, quia ad suscipiendam sancti luminis claritatem noua Ecclesia sacro Baptismi fonte sanctificatur, *Ruper. lib. 6. cap. 25.* vel quia Sanctus Sanctorum quieuit in sepulchro, *Alcuin.* nullum habet Officium propriè: nam Officium noctis

erat sequentis, vt patet ex benedictione Cerei, *Hæc nox est, &c.* & ex Collecta Missæ, *Duran. lib. 6. cap. 78.* ieiunium autem omnino seruandum est, *ex lib. 6. Constit. Apost. cap. 24.*

Videamus Rubricas eiusdem, & de more nostro, minutioribus additis, eas explicemus.

2 *Horæ competenti cooperiuntur Altaria, & dicuntur Horæ, candelis Altaris extinctis vsque ad principium Missæ. Interim excutitur ignis de lapide foris Ecclesiam, & ex eo accenduntur carbones. c. Dicta Nona, Sacerdos indutus Amictu, Alba, Cingulo, Stola, & Pluuiali violaceo, vel sine Casula, d. astantibus sibi ministris cum Cruce, Aqua benedicta, & incenso, e. ante portam Ecclesiæ, si commodè potest, vel in ipso aditu Ecclesiæ, benedicit nouum ignem f. dicens, &c.*

a *Cooperiuntur Altaria.*] Habet *Duran. lib. 6. cap. 85.* quia Christus in resurrectione stolam gloriæ induit. Sed conuenit duplici pallio vestiri Altare maius, violaceo nimirum super album, ita, vt remoueri citò queat violaceum circa finem Litaniarum, *Cerimon. Episc. lib. 2. cap. 27.* super Altare candelæ erunt ex cera alba. Cereus etiam benedicendus collocabitur cum suo candelabro in latere Euangelij, *Cerim. Episc. vbi supra:* ante Cereum legile vestitum veste alba, & super illud Missale non apertum.

b *Excuitur ignis de lapide.*] Ignis de Christo, qui lapis est in caput anguli, *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 100.* & antiquus ignis extinguendus est, vt lex finem habeat. Ante Zachariæ Papæ tempora, Romæ nouus ignis ex lampadibus seruatis in Feria quinta sumebatur, vt scribit *Baron. anno 751. ex litteris Zachariæ eodem anno datis.* Ri-

tus ergo noster post eundem annum.

c *Dicta Nona.*] Non ante Horam nonam, Urbani II. Decreto *apud Baron. anno 1095.*

d *Astantibus sibi ministris.*] Ministri debent esse in violaceis, sine Manipulis, vt *1. par. tit. 19. num. 6 & 7. pag. 68. 70.* Crucem gestare debet Subdiaconus, quem præcedunt Acolythy tres, cum Aqua benedicta, thuribulo sine igne cum nauicula, & peluicula cum quinque granis incensi; & hoc eodem ordine procedunt ad portam.

e *Ante portam Ecclesiæ.*] Extra portam passus est Christus. Exeamus ad eum, inquit Paulus, vt eum explicat de hoc ritu loquens *Durand. cap. 80.* Crux cum Subdiacono sit in porta ante faciem Celebrantis, ignis autem in foculo super aliquod scamnum coram Celebrante; vbi etiam forcipes ferrei, & candelulæ cum lignis sulphuratis parari debent.

f *Di-*

f *Dicens.*] Manibus iunctis. Et quando est benedicturus manu ignem
Diaconus eleuet fimbriam Pluuialis, & grana incensi.

3 *Deinde benedicit quinque grana incensi ponenda in Cereo, dicens absolute hanc Orationem.*

Quidam addunt aliam incensi quantitate vnà cum quinque granis benedicendam; sed ad quid? An, vt ea deinde in nauiculam immittatur denuò benedicenda à Celebrante, vt adoleat ignem, & grana? superfluit hæc duplex incensi benedictio, & præter Rubricam. De hisce granis aperte meminit *Rupert. loco citato cap. 31.* & significari docet aromata à mulieribus empta, vt vngerent Iesum.

Celebrans non dicit *Oremus*, quasi coniungens nouam benedictionem incensi cum præcedenti benedictione ignis.

4 *Dum benedicit grana incensi, Acolythus assumens de carbonibus benedictis ponit in thuribulo. & finita Oratione suprascripta, Sacerdos de nauicula ponit incensum in thuribulo, benedicens illud more solito: deinde prædicta grana incensi & ignem^h ter aspergit aqua benedicta, dicens: Asperges me, sine cantu, & sine Psalmo, & ter adolet incenso. Interim omnia luminaria Ecclesiæ extinguuntur, vt de igne benedicto postmodum accendantur.*

g *Sacerdos de nauicula.*] Supple, à Diacono de more ministrata; qui & ministrat cum osculis asperforium & Thuribulum Celebranti.

h *Ter aspergit.*] In medio, à dextris rerum benedictarum, & à sinistris earundem.

i *Ter adolet.*] Nimirum, vt asperfit.

5 *Tum Diaconus^l indutus Dalmatica albi coloris, accipit^m arundinem cum tribus candelis in summitate illius triangulo distinctis. ⁿ Præcedit Thuriferarius^o cum Acolytho deferente in vase quinque grana incensi: ^p sequitur Subdiaconus cum Cruce, & Clerus per ordinem: deinde ^q Diaconus cum arundine, post eum Celebrans. Cum ^r Diaconus ingressus est Ecclesiam, inclinat arundinem, & Acolythus deferens candelam accensam de nouo igne, accendit vnã ex illis tribus candelis desuper positis: & Diaconus eleuans arundinem genuflectit, similiter & omnes alij cum eo, præter Subdiaconum Crucem ferentem: & cantat solus, Lumen Christi. *Re. Deo gratias.* Et procedens ad medium Ecclesiæ, ibi accenditur alia candelâ: & iterum genuflexus, vt supra, altiùs cantat, Lumen Christi. *Re. Deo gratias.* Tertio procedit ante Altare, ubi accenditur*
tertia

tertia candela: & rursus genuflexus ut prius, adhuc altius dicit, Lumen Christi. R. Deo gratias. Deinde Celebrans ascendit ad Altare in cornu Epistola, & Diaconus dat arundinem vni Acolytho: & accipiens librum, petit à Celebrante benedictionem, ut sit ad Euangelium, Sacerdote dicente, &c.

A consecratione luminis incipitur Paschalis solemnitas, quia aeternae lucis contulit claritatem, Raban. lib. 2. cap. 38. idem innuit Conc. Tolet. IV. can. 8.

[Indutus Dalmatica.] Ex Ord. Rom. Cur autem ad Diaconum spectat proxima Cerei benedictio, etiam praesente Sacerdote? Rupert. lib. 6. cap. 30. Inferioris, ait, ministri est annuntiare Christi resurrectionem, sicut inferior mulierum sexus Apostolis ipsis eandem nuntiavit; vel quia Angelum significat, qui mouebat Hebraeis Columnam nubis & ignis, quam indicat Cereus, ut dicemus, Gemm. loc. citat. cap. 102. Dalmatica festiua est, & ideo congruit benedictioni Cerei: Exultet iam, &c. Accipit etiam Manipulum Diaconus, ex Carimon. Episc. lib. 2. cap. 28.

m Arundinem cum tribus candelis.] De arundine cum Cereo in eadem satis aperta est mentio in Ord. Rom. non tamen de tribus candelis: neque interpretes Ordinis Romani quidquam indicant de arundine ipsa. Candelae in calce vnum quid esse deberent, & deinde distingui in tres, ad

designandum mysterium vnitatis & Trinitatis Dei. Fortasse significat arundo humilitatem passionis Christi, ex qua in fine patuit maior gloria vnitatis & Trinitatis Dei. Patuit autem veluti lumen Christi, qui in Trinitate est Deus. Vel, ex Athanas. de Passione, sicut arundo serpentes necat; ita passio Christi diabolum vicit. Solet ornari floribus: sed ita ornetur, ut appareat ex parte arundo, non baculus, seu quid aliud.

n Praecedit Thuriferarius.] Posito prius incenso à Celebrante in Thuribulum more solito.

o Cum Acolytho deferente, &c.] Nempe à dextris Thuriferarij.

p Sequitur Subdiaconus.] Et hic etiam cum Manipulo, ex Carim. Episc. loco cit. coloris autem violacei.

q Diaconus cum arundine.] Ad cuius sinistram eat Acolythus cum candela accensa de nouo igne, & si opus est, intra laternam, ne à vento extinguatur in Processione.

r Diaconus ingressus.] Et cum ingressus est etiam Celebrans post eum (non ante) inclinet arundinem; ut Celebrans quoque genuflectat in Ecclesia.

6 Postea vadit ad pulpitum, & ponit super eo librum, & incensat. A dextris Diaconi stent Subdiaconus cum Cruce, & Thuriferarius: à sinistris, duo Acolythi, ille qui tenet arundinem, & alius tenens in vase quinque grana incensi benedicta figenda in Cereo. Tunc, surgentibus omnibus, & stantibus, ut sit ad Euangelium, Diaconus cantat.

[*Diaconus cantat.*] Non signat librum, neque seipsum: neque imponitur incensum de nouo in thuribulo; quod notasset aliquis Ritualis liber, si de nouo imponendum esset. Et verè sufficit impositio incensi facta semel, & proximè in ordine ad *Lumen Christi*, & Cereum. Ministri verò hinc inde stantes respiciunt librum, vt Diaconus rectam quasi efformâtes lineam cum Diacono medio; ita tamen, vt latera, non terga, vertant Altari.

7 Quòd attinet ad benedictionem Cerei magni, *Ordo Roman.* habet, *Exultet iam*, &c. dicitur esse S. Ambrosij ab *Honor. in Gemmalib. 3. cap. 102.* Sed, excepto proœmio, discordat nostra ab Ambrosiana, vt videre est in *Missali Ambros.* tribuitur S. Aug. in *Missali Goricho Tom. 6. Bibl. Patrum.*

Cereus autem benedicitur, ex decreto Zosimi Papæ, *Aluin.* sed Prudentius ante Zosimum cecinit Hymnum de hoc Cereo. *Martinus Polonus* auctore facit Theodorum I. anno 643. *Baron.* anno 418. docet, concessisse Zosimum, vt etiam in Parochijs benedici posset, nedum in Ecclesijs principalibus.

8 Significat autem Cereus Christum resurgentem; & quidem cera corpus, ellychnium animam, lumen deitatem designat, ex *Duran.* loco citato cap. 80. antequam verò illuminetur, repræsentat Columnam nubis; illuminatus autem, Columnam ignis, quæ præcedit Catechumenos hodie transeuntes per mare Baptisni, *idem Duran. ibidem.* Crucis figura in Cereo solet inscribi, vt Christum demonstret Crucifixum, *Ruper. lib. 6. cap. 29.* sed grana quinque incensi in formam Crucis in eo confixa idem sonant, & apertè plagas eius quinque, ex eodem *Duran.*

9 Ordo figendi grana est, vt primum in superiori parte, alterum in media, tertium in inferiori, quartum in dextra Cerei, quintum in sinistra.

10 Habet etiam mysterium, quòd Diaconus accendit Cereum non cum candelula, vt aliqui scripsere, sed *immediatè* (ait Rubrica) *cum vna ex tribus candelis in arundine positis.* Dicere ego, tacentibus alijs, sicut tres illæ candelæ inclinantur versus Cereum, & cum vna tantum ex ijs accenditur, ita Resurrectio Christi est effectus quidem totius Trinitatis, sed potissimum Verbi, quod animam carnem rursus vniuit, & immortalitatis gloriosa luce vestiuit. Quam rationem asserbam Recognitoribus Missalis sub Clemente VIII. quando hic ritus fuit stabilitus; & fuit approbatus etiam in *Carim. Episc. lib. 2. cap. 27.*

11 Accenduntur deinde lampades, sumpto lumine à Cereo ipso, vel à candelis arundinis. Vt sicuti, ex *Aluino*, Cereus significat nouam gratiam, & doctrinam Christi; ita ab eodem oriri demonstratur tum gratia, tum doctrina Apostolorum, qui sunt lux mundi. Et Christus ipse resuscitatus statim accendit in Apostolis ignem Spiritus sancti, quando insufflauit, & dixit, *Accipite Spiritum sanctum*, in ipso die Resurrectionis, *Ruper. lib. 6. cap. 29.*

12 In fine benedictionis Cerei, excepto Papa, Episcopo, & Imperatore, cui additur Electi titulus, si nondum est coronatus, nemo alius nominari debet, inconsulta Sede Apostolica, quidquid scripsere alij; qui tamen hanc additionem pridie fieri prohibent. At quæ maior est ratio, cum Pius V. in sua Bulla additiones omnes prohibuerit? Sede Romana vel Episcopali vacante taceatur nomen Papæ, vel Episcopi.

13 Completa benedictione Cerei, Diaconus, depositis albis, sumit^r violacea paramenta, & vadit ad Celebrantem: qui exiit Pluuiali, & sumit Manipulum & Casulam violacei coloris. Postea^u leguntur Prophetia^r sine titulo: & Celebrans legit eas submissa voce ad Altare in cornu Epistola. In fine Prophetiarum dicuntur Orationes modo subscripto. Antè, vel interim dum Prophetia leguntur, Presbyteri^r catechizent Catechumenos baptizandos, & præparent ab Baptismum.

t *Violacea paramenta.*] Iuxta titulum 19. 1. par. Rubr. nu. 6. & 7. pag. 68. & 70. Crux deponatur in loco decenti; arundo stabiliatur pede marmoreo præparato, non procul à Cereo.

u *Leguntur Prophetia.*] In medio Chori, ait Carim. Episc. lib. 2. c. 27. vbi scilicet ab omnibus audiri queat Lector. vnde non malè illi, qui in ambo- ne, vel ante Altare Prophetias legunt.

x *Sine titulo.*] Tradit Ordo Roman. quia adhuc sine capite Christo, nondum viso ab Apostolis, videtur esse Ecclesia, Rupert. lib. 7. cap. 9. Vel tacentur tituli, ait Hugo Victorin. de Spec. Miss. obser. lib. 3. c. 24. ne Catechumenis de Gentilitate venientibus, Hebræorum auctorum nominibus auditis, Lectiones vilescant: vel ad repræsentandam cæcitatem Catechumenorum, qui nesciunt doctrinæ nostræ originem, Al- suin. leguntur autem ad instructionem Catechumenorum, *idem.*

14 Porro quatuor tantum legebantur in Ord. Rom. cum tribus Canticis. Primus, qui meminit harum duodecim Lectionum, est Microl. cap. 53. & significant duodecim Apostolorum doctrinam, qua erudiuntur Catechumeni, Honor. in Gemma lib. 3. cap. 108. Habentur in Sacramentario Gregoriano è nostris prima, 3. 9. 4. 5. 8. 10. & hoc eodem ordine. Lectores autem non osculantur in fine manum Cele-

brantis, neque recedunt nisi dicto *Leuate* à Subdiacono.

15 Cantica tria, siue Tractus, sunt eadem quæ in Antiphonario Gregoriano, Ordine Rom. & apud Amalar. lib. 1. cap. 22. tamen apud nos post 4. 8. & 11. Lectionem: & sunt indicia exultantium Catechumenorum de proximo Baptismo, sed non sine timore; vnde & Tractus, id est iustus, vocantur, Rupert. lib. 7. cap. 9.

16 Orationes indicant expectationem & desideria sanctorum Patrum circa Redemptionem per Christi Resurrectionem, Raban. lib. 2. c. 38. casque Celebrans dicit, vt in Missa, manibus extensis, & secundum aliquos, sunt pars Missæ, vt dicemus.

y *Catechizent Catechumenos.*] *Catechizent*, id est instruant, *Catechumenos*, id est auditores, Raban. lib. 1. cap. 26. De ritu verò catechizandi pro Baptismo, vide Rituale Romanum Pauli V.

17 A Ministris illud obseruandum, vt, dum Celebrans Prophetias legit, assistant, sicut ad Introitum Missæ; quas & appellat Introitum Missæ huius diei Hugo Victor. vbi supra cap. 28. Dum ille Orationes dicit, stant post Celebrantem, vnus post alium. Diaconus dicit genuflectens ante alios, *Flectamus genua*; Subdiaconus surgens ante alios, *Leuate*; excepta vlti-

ma Oratione, quia tres pueri, de quibus in vltima Prophetia, noluerunt genua flectere statuæ Nabuchodonosor, vt aliàs diximus in *Sabbato Quatuor Temporum Aduentus*, pag. 228. Celebrans autem numquam genuflectit, vt dictum est in *Rubr. general.*

18 Si sedere voluerit Celebrans post lectam in Altari Prophetiam, sedeat ad scamnum consuetum, sed nudum,

20 *His expletis, si Ecclesia habuerit fontem Baptismalem, Sacerdos benedicturus Fontem, accipit Pluuiale violaceum, & precedente Cruce, cum candelabris, & 2 Cereo benedicto accenso, descendit cum Clero & ministris paratis ad Fontem: & interim cantatur sequens 2 Tractus: Sicut ceruus, &c.*

Baptismus significat mortem, sepulturam & resurrectionem Christi, *Rom. 6.* & idè potissimùm hac die celebratur, *Ruper. lib. 6. cap. 34.*

2 Cereo benedicto.] Portabitur Cereus ante Crucè, *Car. Episc. li. 2. c. 27.*

21 *Postea procedit ad benedictionem Fontis, dicens, manibus iunctis.*

De Fontis vsu antiquo *Dion. de Eccles Hierar.* quem Matrem adoptionis vocat.

De consecratione eiusdem *Clem. lib. 7. Const. cap. 43. & Sidon. Apollin. lib. 4. Epist. 15.* plura vide apud *Baron. anno 132. & Durandum de Ritibus lib. 1. cap. 19.*

22 Porro sex facit Sacerdos in hac benedictione Fontis, orat, manu tangit aquam, & format cruces; mutat vocem, sufflat, demittit & eleuat Cereum in aquam; infundit oleum & Chrysmum, & commiscet.

23 *Orat Deum*, vt sit præsens tantis mysterijs; mouetque in Præfatione astantes in Deum, ad eundem finem, vt Deus audiat.

in latere Epistolæ Eat autem per viam breuiorem cum Ministris, & redeat per longiorem cum debitis reuerentijs ante medium Altaris. Nullo modo sedeat ad Altare: quod Episcopo tantùm concedi debet.

19 Ordo legendi Prophetias hic erit, vt primas legant minores, postremas maiores, nisi aliud necessitas suadeat.

a *Tractus: Sicut ceruus, &c.*] Est in *Ordine Romano*, cum quo concordat Oratio sequens, vt manifestè patet, & in *Gregoriano legitur Sacramentario*. imò & huius ritus meminit *S. August. in Psal. 41.*

24 *Manu tangit aquam* ter. Primò, diuidens in formam Crucis, à qua pendet effectus Baptismi. Secundò, tangit simpliciter, quia manu Sacerdotali opus est, etiam in Baptismo, ad fugandos dæmones. Tertiò, projiciens & effundens aquam versus quatuor mundi partes; quia Baptismus omnes homines attingit, non Circumcisio. Facit etiam manu varias Cruces super aquam, vt benedicatur à Trinitate per virtutem sanctæ Crucis.

25 *Mutat vocem* ter; primò, per modum Orationis; secundò, per modum Præfationis; tertiò, per modum Lektionis, vt in Trinitate omnia fiant, & modò humiliùs, modò audentiùs Deus oretur.

26 *Halat* ter in modum Crucis, & sufflat ter in modum Ψ , vt cum Cruce Trinitatem coniungat; à quibus habet vim Baptismus, maiorem autem à Trinitate. Valet etiam insufflatio ad expellendos demones cum ignominia, qui leui flatu expelli queunt à Sacerdote.

27 *Demittit Cereum* in aquam, & eleuater, profundè, profundius, profundissime, vt Spiritus sanctus sua plenitudine Fontem impleat; sicuti quando descendit in specie Columbæ in Baptismo Christi, adumbrati in hoc Cereo demerso in aquam. Eleuatio autem eiusdem Cerei significat effectum Baptismi, qui confert gratiam eleuantem à peccato ad gloriam.

28 *Infundit oleum & Chrisma,* &

commiscet, de quo etiam *Dion. vbi supra cap. 20. par. 2.* vt indicetur coniunctio Christi per Baptismum cum populis Ecclesiæ; *aqua multa, populi multi*: & Christi nomen, id est vncti, ab oleo & Chrimate deducitur. Ceterum ritus hic totus habetur in *Ord. Rom.* expositio verò sumpta est partim ab *Amalar. lib. 1. cap. 25.* partim ab *Honorio in Gemma lib. 3. cap. 3* partim à *Durando lib. 6. cap. 81.*

29 *In eodem Ordine Romano* iubetur, vt in Rubrica nostra, asperio populi cum aqua Fontis ante infusionem olei; & eiusdem aquæ reseruatio, ad asperendum in domibus, & alijs locis, ad mundiciam Baptizatorum. de qua etiam *Greg. Tur. lib. 1. de Glor. Mart. cap. 24.*

30 *Vbi verò non est fons Baptismalis, finita vltima Prophetia cum sua Oratione, Celebrans Casulam deponit, & cum ministris ante Altare procumbit: & alijs omnibus genuflexis, cantantur Litaniae in medio Chori à duobus Cantoribus, utroque Choro idem simul respondente. Cum autem peruentum fuerit ad Ψ . Peccatores, te rogamus. Sacerdos & ministri surgunt, & accedentes ad Sacristiam, induuntur paramentis albi coloris pro Missa solemniter celebranda: & interim accenduntur luminaria in Altari. In fine Litaniarum cantantur solemniter, Kyrie eleison, & repetuntur, vt in Missa moris est.*

b *Cum ministris.*] Et hi quoque in albis procumbunt, ex communiore vsu Ecclesiarum Romæ: deponunt tamen Planetas plicatas paulò ante Peccatores, *Carim. Episc. lib. 2. cap. 27.* quod etiam mihi magis placet. cussini coriacei dari possunt sub eorum capitibus, & Celebrantis.

c *Cantantur Litanie.*] Ita *Ordo Romanus.* Litanie, id est deprecationes, *Amalar. lib. 1. cap. 28.* quibus significatur consortium Sanctorum cum nuper baptizatis, *Raban. lib. 2. cap. 28.*

Hæ verò non inchoantur apud Fontem, sed apud Altare, *Carimon. Episc. lib. 2. cap. 28.* Aliqui scripsere, geminandum illud, *Per sanctam resurrectionem tuam,* sed nullo antiquo auctore, imò contra Bullam Pij V. quæ aditiones prohibet.

d *Ad Ψ . Peccatores.*] Discedunt in Sacristiam, vt dicitur etiam in *Missali Vatic. volum. 4743.* si vicina est; alioquin in locum viciniorem & decentem post Altare. Omnino ante Altare nemo Episcopo inferior est vestitus,

du, licet sit loci superior: non enim est illi communicanda Episcopalis prerogatiua, nisi Mitra utatur.

e *Accenduntur luminaria.*] *Sacramentarium Gregor. & Ordo Romanus* ad *Agnus Dei* accendi iubent; quia per Agnum Dei Christum lumen fidei communicatum est, *Amalar. lib. 1.*

cap. 30. sed & pallium violaceum remouetur ab Altari, ornatur Credentia suis necessarijs ad Missam solemnem, vt supra dictum est.

f *In fine Litaniarum cantantur, &c.*] Monet *Ordo Romanus*, quod cantari debent ita tardè, vt Sacerdos & ministri queant procedere ad Altare.

31 *Interim Sacerdos cum ministris in paramentis albis accedit ad Altare, & dicto Psalmo, Iudica me Deus, cum Gloria Patri, facit Confessionem, vt moris est, in loco consueto: deinde ascendens osculatur Altare, incensat more solito, & finitis à Choro Kyrie eleison, incipit solemniter, & Gloria in excelsis. & h pulsantur campanæ.*

g *Gloria in excelsis.*] Habet *Ordo Roman. & Sacrament. Gregor.* Dicat autem prius de more Celebrans cum ministris submissa voce, *Kyrie eleison*, nouies, *Carim. Pap. lib. 2. sec. 1. cap. 57. & 60.*

h *Pulsantur campanæ.*] Iubet *Ordo Romanus* pullari ad *Litanias*; fortè, vt populus vocaretur ad initium *Missæ*; *Durandus cap. 85.* ad Hymnum Angelicum. & conuenit, sicuti cessauere in Hymno eodem *Feria quinta.*

Sed aduerte, ne maiores campanæ pullentur, antequam signum datum fuerit in Cathedrali, seu Matrice Ecclesia, ex Decreto Concilij Lateranen-

sis *Sessione 11. sub Leone X.* sub pena Regularibus centum ducatorum; & sacre Rituum Congregationis die 21. *Martij 1609.* & ex tantum eo casu pulsabuntur, quæ sunt intra parietes Ecclesiæ. Dato deinde signo à Cathedrali, seu Matrice, dabitur etiam (licet detur longè post *Gloria in excelsis*) solemne signum ab omnibus alijs Ecclesijs cum campanis maioribus. Per Matricem intellige quoque Parochialem in Diocesi; & si plures sint Parochiales, eam, quæ alijs maior est dignitate: nam ante Matricem hanc non sunt pullandæ à Confratrijs campanæ, ex Decreto S. Rituum Congregationis die 9. *Februar. 1608.*

32 *Postea Sacerdos dicit, Dominus vobiscum.*

Quid Episcopus? dicat, *Pax vobis.* ita *Ordo Romanus*, contra *Durand. cap. 85.*

33 *Finita Epistola, Celebrans incipit, Alleluia, & totum decantat ter, eleuando vocem gradatim: & Chorus post quamlibet vicem in eodem tono repetit illud idem. Postea Chorus prosequitur, & Confitemini, &c.*

34 *Alleluia* cantatur in cornu Epistola, osculata prius manu à Subdia-

cono. & dum cantatur, stant omnes, *Carimon. Pap. loco cit. cap. 57.*

Præce-

Præcedit *Alleluia* Tractum, *Ordo Roman.* & *Sacramentar. Gregor.* & ecce gaudium Paschale, sed non plenum, quia Tractus luctum significat, vt aliàs docuimus. Versus tamen *Confitemini* est de Psalm. 117.

cuius titulus est, *Alleluia*, *Rupert. libro 7. cap. 11.* est ergo lætitia in spe proxima, *Hugo Victorin. ubi supra libro 3. cap. 29.* Versus & Tractus habentur in *Antiphonario Gregoriano.*

35 *Ad Euangelium non portantur luminaria, sed tantum incensum: petitur benedictio, & alia fiunt de more.*

Tradit *Ordo Roman.* & significatur aromata mulierum ad monumentum sine lumine fidei; quia putabant Christum hominem mortuum, *Alcuin. De-*

uotio aderat, fides obscura erat, *Duran. loco cit.* Euangelium legitur à Celebrante in cornu Euangelij, vt aliàs, post cantatum à se tertio *Alleluia.*

36 *Non dicitur Credo, sed finito Euangelio Sacerdos dicit, Dominus vobiscum. &c. Et cum spiritu tuo. & postea, Oremus. Non dicitur Offertorium.*

Hæc *Ordo Romanus.* i *Credo.*] Quia nondum Apostoli credebant Resurrectionem Christi.

i *Non dicitur Offertorium.*] Quia mulieres sub silentio ibant cum aromatibus ad Sepulchrum, *Alcuin. ne-*

que habetur in *Sacram. Gregor.* Subdiaconus defert ad Altare vna cum Calice bursam Corporalium. Ad *Lauabo* dicitur *Gloria Patri.*

37 *De Communicantes, & Hanc igitur oblat.* vt etiam de Præfatione propria, vide supra in *Rubr. Gen.*

38 *Dicitur, Pax Domini sit semper vobiscum. sed m pacis osculum non datur. n Agnus Dei non dicitur, nec o Postcommunio: dicuntur tamen tres consuetae Orationes ante Communionem.*

m *Pacis osculum non datur.*] *Ord. Roman.* quia nondum dixerat Christus Apostolis, Pax vobis.

n *Agnus Dei.*] *Ordo Rom. & Sacrament. Greg.* inquit *Alcuin.* ob silentium mulierum nondum credebatur Christus redemptor animarum ad tollenda peccata mundi, *Durand. cap. 85.*

o *Postcommunio.*] Hæc omittitur, quia in hac Missa non communicabant,

tempore nimirum Durandi, introducta etiam tunc noua consuetudine celebrandi hanc Missam manè; sed in die sequenti communicabant tum Catechumeni, tum alij, quod nota (contra quosdam: qui gratis oppositum scripserunt) ne communicet alius à Celebrante in hac Missa noctis vel Vesperæ. Sunt vice *Communitio & Postcommunio*, vt scribit *Duran. loc. cit.*

39 *Post sumptionem Sacramenti, p pro Vesperis in Choro cantatur Antiphona, Alleluia, alleluia, alleluia, & Psalmus, Laudate Dominum omnes*

omnes gentes, cum Gloria Patri in fine, & post repetitur eadem Antiphona. Capitulum, Hymnus & Versus non dicuntur, sed statim Celebrans in cantu incipit Antiphonam ad Magnificat.

Non deponitur à Celebrante Casula, ut assumat Pluuiale, quod aliquando fecere perperam nonnulli; quia nondum est finita Missa.

p *Pro Vesperis.*] Hoc Sabbatū propriè non habet Officiū, ex *Augustin.* & *Alcuin.* & quæcumque hic habentur pro Vesperis, eadem sunt in *Ord.*

Romano. Si habet Officiū, hoc terminatur in Vespera, non in Missa, ut sine fine laudetur Christus, qui morte sua nos redemit, *Duran. ibidem.* Sed veriùs finitur Officiū in Missa cum *Ite Missa est.* quæstio est de nomine. Porro Antiph. *Alleluia* conuenit, ut inchoetur à digniori qui est in Choro.

40 *Deinde cantatur Magnificat, cum Gloria Patri in fine, & fit incensatio, ut aliàs in Vesperis. Repetita Antiphona, Celebrans dicit Dominus vobiscum.*

Ministri cum Celebrante dicunt Psalmum & Magnificat in cornu Epistolæ, uti stant ad Introitum Missæ.

q *Ut aliàs.*] Incensatio item fit eodem modo quo initio Missæ, sed prætereà incensantur alij in Choro.

41 Extra Chorum dicuntur Vesperæ, ut in Breuiario adnotatum est; & nos in Commentarijs Rub. Breuiarij opportunè de his dicemus.

42 Ad Orationem ultimam vsque ad finem omnino seruatur omnia quæ in fine Missæ aliàs præscripta sunt.

43 Peracta Missa, quæritur, An alia Missæ celebrari queant; *Microlog. cap. 53.* concedit, si necesse fuerit, & à Litania incipere docet, ommissis Lectionibus, inquit, auditis. Negant *Nauarr. cap. 25. num. 88.* & *Francolin. tractatu de Temp. Hor. Canon. cap. 30. num. 2.* & 9. quia vsu receptum est, ut vnum tantum Sacrificium fiat solemne. Nullusque est Introitus, ut in Sabbato Pentecostes; nisi dicas cum *Hugone supra,* Lectiones omnes habere vicem Introitus: vnde & Sacerdos habet Casulam tunc, & iubetur eas legere

submissa voce ad Altare. *Sorus in 4. distinct. 13. quæst. 2. artic. 2.* concedit hac lege, vt celebretur Superioris concessu & auctoritate: sed *Azor,* qui *lib. 10. cap. 24. quæst. 4.* omnino negat, ex *cap. Sabbato. distin. 3. de Consec.* vbi dicitur, biduo hoc Sacramenta penitus non celebrari, cõcedit à Superiore dari posse licentiam tantum, quando iusta adsit causa. Pura, quia multi sunt, qui commodè eo die Sacrificio publico interesse non possunt: quod accidere potest, quando Festum Annuntiationis incidit in Sabbatum sanctum, & tunc de licentia Superioris celebrari posset, aliàs non, & non nisi post inchoatum saltem solempne Sacrificium, depositoque luctu & mæore Ecclesiæ.

44 Quo casu fortè sufficit incipere à Confessione, qua finita, dicat Sacerdos, *Kyrie eleison,* de more, & reliqua cum Vesperis vsque ad finem Missæ: nam *Gemmalib. 3. cap. 118.* ait Officiū huius Missæ per *Kyrie eleison* inchoari, nisi pro *Kyrie eleison* intelligat cum *Micrologo* Litaniam. Volunt aliqui,

aliqui, non dici Vesperas in hac priuata Missa, & pro *Communione*, dici Antiphonam tantum ad *Magnificat*, hoc est, *Vespere autem Sabbati*, &c. & statim Orationem: sed fugiendus est hic casus, non decidendus.

45 Tutiores autem arbitror sententiam *Nauar.* & *Francolin.* eamque conformiorem *cap. Sabbato*, ut non celebretur nisi vnica Missa, quæ noctis est; & sub initio noctis dicebatur tempore sancti Thomæ, in 4. *dist.* 13. *quæst.* 1. Festi verò, cuius Officium transfertur, nulla profusus, quod ad Missam attinet, haberi debet ratio: & multò minùs vtiua Missa dici debet etiam pro re graui.

46 Idem dicerem de *Communione Cleri*, seu laicorum, in Festo *Annuntiationis* in Sabbato sancto; quòd non debent alij communicare in Missa, quæ noctis est, & ideò non dicitur *Communione*, ut supra adnotauimus.

47 De Cereò accendendo in tempore Paschali nihil inuenio apud antiquos, nisi quòd *ex Ordine Romano & Microlog.* *cap.* 53. in Octauis Paschæ distribui solitus fuit Cereus hodie benedictus: ergo non vltra Octauam Paschæ ardebat. In *Annal. Minorum Luca Vaddingi* decretum fuit anno 1263. quòd in Ordine Minorum Cereus Paschalis remaneret vsque ad Ascensionem Domini, & accenderetur in Missis, saltem diebus Festiuis. *Sacra Rituum Congregatio* 19. *Maij* 1607. censuit, regulariter accendi debere ad

Missas & Vesperas solemnes in triduo Paschatis, in Sabbato in Albis, & Dominicis vsque ad Ascensionem, in alijs seruandam esse consuetudinem locorum.

48 Romæ varia est consuetudo. A peritioribus hæc laudatur, ut à latere Euangelij ille ardeat à Sabbato sancto vsque ad Dominicam in Albis inclusiuè; quia est vnicum Resurrectionis Festum, *ex Ordine Romano*, ad Missam, & ad omnes Horas. Præterea diebus Dominicis, à primis Vesperis vsque ad secundas & Completorium inclusiuè, ad Missam, & Horas; quia Dominica est repetitio Festi Resurrectionis Christi, etiam per annum, nedum Paschali tempore. quem ritum tradit *Samarinus in Thes. Sacerdotali*, *tit. de Cereò Pasch.* nimirum ad vtrasque Vesperas, & Missam Dominicæ, & in Ascensione ad omnes Horas, vsque ad Euangelium Missæ. Quòd si dicatur Missa Parochialis, seu Conuentualis non solemnis, ad eam item die Dominico accendi potest.

49 Postremò, à primis Vesperis Ascensionis Domini vsque ad finem Euangelij Missæ solemnis, seu Parochialis, seu Conuentualis non solemnis, in alijs diebus numquam.

50 Candelæ tres, de quibus supra, in arundine positæ non vltra Vesperas Sabbati sancti ardere debent: alioquin gratis ardebunt, & sine causa.

De die sancto Paschæ vsque ad Festum Trinitatis. XI.

Nobilitas anni, mensis decus, alma dierum, splendor horarum, est Pascha, *ex Ruper. lib. 6. cap. 26.*

Pascha, id est transitus, ex vi nominis Hebraei, *apud Isid. lib. 1. cap. 31.* vel passio, à Græco verbo *πάσχειν*, *apud*

M m Inno-

Innocent. III. in Serm. vel est compositum ex Hebræo & Græco per divinam dispositionem; quia in passione Christi cum ipso & nos transiimus de morte ad vitam. ita *August. citat. à Durando lib. 6. cap. 86.* celebratur etiam semper in Dominica, ex auctoritate sancti Petri apud *Baron. anno 58. num. 82.* & meminit *Clemens lib. 5. Constit. cap. 18.* item ex Decreto Pij de *Consecr. Distinct. 3. Nosse.* post decimum quartum diem Lunationis primi mensis, & ex Decreto Victoris de *Conf. d. 3. cap. Celebratam.* tum ut à Iudæis Pascha nostrum distingueretur; tum quia Christus resurrexit die Dominico post 14. Lunam, hoc est, ex *Isid. supra,* in 3. Hebdomadæ Luna, ob numerum mysticum Trinitatis; sicut etiam tri-duo mortuus resurrexit tertia die, qui vix erat triginta tribus annis: in quibus numeris resplendet ternarius numerus. in quo intellige non modò gloriam Trinitatis, sed salutem omnium qui ante legem, qui sub lege, qui sub gratia extiterunt. Hæc ex *Isid. cit. & Rupert. lib. 7. cap. 14.*

2. Habet Octavam ex institutione Apostolorum, ait *Baron. anno Domini 58. num. cit.* infra quam si fiat commemoratio de Simplicio, non tamen dicitur tertia Oratio.

3. Missa verò habet hæc notatu digna. Sequentia auctorem habet hæctenus incognitum, de qua *Duran. lib. 6. cap. 87.* neque priores illo meminere, nisi subobscurissimè, *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 135.* Graduale adhuc dicitur, ex *Sacramentario Gregoriano:* quod, ut aliàs docuimus, canticum est laborantium, & dicitur propter recens baptizatos, qui gradiuntur ad gloriam, quam resurrectio Christi

promittit cum labore. Additur *Alleluia* duplex, ob spem binæ stolæ, animæ & corporis, & ut gradiendo latentur cum laude Dei. Hæc partim ex *Rupert. lib. 8. cap. 1.* partim ex *Hugone Victorin. de Spec. Miss. observat. lib. 3. cap. 32.* Notat *Ordo Romanus,* sumi Graduale ex Psalm. 117. ab hac die vsque ad Sabbatum in Albis, unde nimirum sumitur & ille Versus frequentior, *Hæc dies,* &c. cui Psalmi titulus est, *Alleluia,* ut supra diximus ex *Rupert. lib. 7. cap. 11.* Reliqua, quæ habentur in Missa huius Festi, & in Octava propria, patent ex dictis in *Rubric. gener. Ite missa est* dicitur cum duplici *Alleluia* vsque ad Sabbatum in Albis inclusivè, in Missis nimirum de Octava Paschatis; non in ijs quæ cum paramentis violaceis fortè debent cantari, puta Litaniarum maiorum, seu pro publica necessitate: quia duplex *Alleluia* est proprius ritus Missæ Paschalis & lætitiæ.

4. Evangelium legitur secundum Marcum, sicuti pridie secundum Matthæum, & postridie secundum Lucam, ordine congruo, quem indicat *Augustin. Serm. 144. de Temp.* & Evangelia cum Epistolis per totam hanc Octavam habentur in *Comite S. Hieronymi;* sicut etiam Orationes in *Sacramentario Gregoriano,* & Officia Missarum in *Antiphonario eiusdem sancti Gregorij,* vsque ad Dominicam in Albis. Sed Orationes Feriæ tertiæ, quintæ, sextæ, & Sabbati sunt Ambrosianæ, ex *Pamelio.*

5. In Sabbato in Albis, qui titulus est vel ab Angelis, qui visi sunt in Stola candida, ex *Duran. cap. 80.* vel quia hodie baptizati deponebant albas vestes, ex *Alcuino,* ut intelligant fore illis requiem æternam Sabbati cælestis,

lestis, si deposuerint corpora immaculata uti vestes albas in morte. Vna est varietas post Epistolam; quia quatuor *Alleluia*, & duo Versus deinceps dicuntur. qua de re vide quæ diximus in 1. par. Rubr. tit. 10. pag. 32. Abundant autem *Alleluia*, & merito, in lætitia Paschali, ex *August. Epist. 19. ad Ian. cap. 17.*

6 De Dominicis sequentibus nulla est Rubrica specialis. habentur eorumdem Missarum Officia in *Antiphonario Gregor.* Orationes autem non sunt eadem in *Sacramentario*; tamen habentur *ibidem sub alijs titulis.* Dominicæ in Albis meminit *Clem. lib. 5. Const. cap. 20.* cuius Oratio est *Ambrosi. ex Pamelio.* Tempus est Paschale, quod vocatur Remissionis à *Concil. Carthag. IV. can. 82.*

7 Occurrunt in hoc tempore Paschali Litanie maiores, & minores, seu Rogationes; & maiores quidem in festo sancti Marci, etiam si Festum cum eiusdem Missa contingat transferri, quas instituit S. Gregorius Papa non simpliciter, sed ad sanctum Petrum, ut ait *Baronius in Not. Martyrol. 25. Aprilis.* erant enim annuæ ante Gregorium, ut idem ipse ait *initio lib. 2. Epist. & in Comite S. Hier.* habentur Epistola & Euangelium assignata Missæ de Rogationibus. Septiformem ille Litaniam instituit, propter imminentem cælestis iræ mucronem, ait *Ordo Romanus*, hoc est, pestem inguinariam, qua obibant multi, etiam oscitando, & sternutando, morte repentina. Vnde & oscitantes digito super os formabant signum Crucis, & sternutantibus dicebatur: *Deus te suuet.* qui mores ad nos vsque deueniunt, *Duran. lib. 6. cap. 102.* sed *Baron.* haurit à *Plinio lib. 28. Hist. natur.*

ritum salutandi prædicto modo sternutantes.

8 Dictæ verò sunt hæ Litanie Processiones nigre; quia in signum mæroris & pœnitentiæ homines vestibus nigris induti procedebant, Cruces & Altaria nigris coloribus velabantur. Item dicta est Processio septiformis; quia S. Gregorius eam distribuit in septem ordines ad certas Ecclesias, Clericorum, Religiosorum, Monialium, Puerorum, Adolescentium, Viduarum & Continentium, & Coniugatorum, *idem ibid.* fit in primis ad conseruandas fruges, *Ordo Roman.*

9 Si terminatur Processio Litaniarum maiorum ad Ecclesiam S. Marci, cantatur ibi Missa de sancto Marco, ex Decreto sacre Rituum Congregationis 23. *Maij 1603.* quia titulus est Ecclesiæ, & lætitiæ locus eo die: nam alioquin cantantur duæ Missæ, de Festo, & de Litania, ex *Microlog. cap. 58.*

10 Si occurrant in die Paschatis, transferuntur in Feriam tertiam sequentem, ex Decreto sacre Rituum Congregationis die 25. *Septemb. 1627.* & in Missa de Rogationibus, quæ dici debet sine Commemoratione Octauæ Paschatis, dicitur quidem Præfatio Paschalis, sed ea, quæ cum suo cantu dicitur in diebus ferialibus, quia Missa est ferialis: & consequenter neque in fine Missæ adduntur *Ite missa est* duo *Alleluia.* Certum autem est, quod festiua Præfatio Paschalis dici non debet; sicuti non dicitur (ex Rubricis huius Missæ) in Litanij maioribus *Credo*, neque Præfatio de Apostolis, licet sit Festum S. Marci, ut probauimus supra *par. 1. tit. 12. nu. 2. pag. 42.* *Communicantes* dicitur ea ratione quam attulimus supra *par. 1. tit. 12. pag. 44.*

11 Litaniz minores, id est, Rogationes Latinè, seu deprecationes, fiunt triduo ante Ascensionem; de quibus *August. Serm. 173. de Tempore, & in Concilio Aurelianensi cap. 29. de Conf. Dist. 3. cap. Rogationes.* vnde restituta: potius, ex *Baron. in Notis Martyr. supra*, quàm dici debent instituta à sancto Mamerto, seu Mamerco, ex *Sidon. Apoll. lib. 7. Epist. 1.* Viennèsi Episcopo in Gallijs, ob incurSIONem luporum, in damnum grauíssimum populorum. Quæ ideo appellata: sunt Minores, quia à minori Episcopo, si ille auctor est, vel restitutor, & in minori loco respectu S. Gregorij, & Urbis Romæ, *Durand. ubi supra*: qua ratione ea forent, quoad restitutionem, etiam antiquiores Maioribus, centum saltem ante annos, ex *Rupert. lib. 9. cap. 5.* nam anno 452. ex *Baronio loco citato*, Mamertus erat in humanis, & eo anno Litanias celebravit. In postrema tandem Martyrologij Romani recognitione, re penitus indagata, institutor S. Mamertus Litaniarum minorum, non restitutor est appellatus. Vide locum 11. *Maij.*

12 Fiunt autem ob peccata, pacem, pestem, conseruationem frugum, & ceteras necessitates, *Ordo Roman.* cibusque Quadragesimalibus vtendum esse iussit Concilium Aurelianense supra, certè dies abstinentiæ sunt, non lætitiæ, *Ordo Romanus. Amalar. autè lib. 1. cap. 32.* negat esse ieiunandum, & probat ex SS. Patribus: in Ecclesijs autem Occidentalibus fieri ieiunium docet *Raban. lib. 2. cap. 40.* quod Ambrosiani obseruant, translatis Rogationibus post Ascensionem, ne præfente sponso Christo ieiuent, iuxta illud *Matth. 9. Auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt.* sed & congruè sub

Dominica præcedenti celebrantur, in qua inuitamur ad orandum: *Petite, & accipietis.* Missa Processionum tres habet Orationes, sine *Gloria*, sine *Credo*, & sine cõmemoratione Festi occurrentis cuiuscumque. de quo, si nouem Lectionum est, cantatur alia Missa. Vnicum *Alleluia*, quia temperanda est lætitia Paschalis: Oratio Missæ in *Sacramentario Gregoriano* habetur, & Officium Missæ in *Antiphonario Gregoriano.* Præfatio semper est Paschalis, etiam in Litanijs maioribus, vt dicitur in proprio loco Missalis, quocumque die occurrat.

13 In Feria 3. Rogationum in Missis priuatis, si fiat de Sancto nouem Lectionum, in illius Missa fit commemoratio Rogationum: si fiat Officium de Simplici Festo, potest dici Missa de eo, cum cõmemoratione Rogationum, vel Missa Rogationum cum commemorazione Festi, vt dicitur in *Rubrica propria.* Si Festum non occurrat, dicitur Missa Rogationum, vt in Missali, neque in ea fit commemoratio de Officio feriali, quod est peculiare in hac die; licet Rubrica sit obscurior in modo loquendi. Altarium paramenta erunt Officio conformia; Altaris autem maioris, & Celebrantiũ ad quodcumque Altare conformia Missa Rogationum, vt diximus *par. 1. tit. 18. in fine.* Hymnus Angelicus non dicitur, neque *Credo*, in Missa Rogationũ maiorum & minorum, vt dicitur in *propria Rubrica*, quocumque die occurrat.

14. In Vigilia Ascensionis, de qua *S. Hieron. in Lectionario*, dicitur Missa propria, cuius meminere *Microlog. c. 40.* & *Ordo Rom.* si in ea occurrat Festum nouem Lectionum, dicuntur tres Missæ in Collegiatis, de Festo, de Vigilia, & de Rogationibus, post Tertiam, Sextam,

Sextam, & Nonam horam: & in vna-
quaque harum, secunda Oratio, si di-
cenda est, erit de B. Virgine, tertia Ec-
clesiæ, vel pro Papa. In priuatis si eo
die occurrat Festum simplex, erit de
eo secunda Oratio, tertia de Rogatio-
nibus, quæ in Officio nullam habent
comm. quia, vt diximus *num. præce-*
denti, Festum simplex præcedit supra
vltimas Rogationum Ferias, etiam in
Missâ. Si occurrat Festum nouem
Lectionum, Missâ erit de Festo, cum
commemoratione Vigiliæ, & Rogationum.
ita in propria Rubrica.

15. In Ascensione Domini, de qua
Clem. lib. 5. Const. cap. 20. extinguitur
Cereus Paschalis post Euangelium,
ad representandum Christi discessum
ab Apostolis. Missâ habetur in *Anti-*
phon. & Sacramen. Gregor. De Cereis
extinguendo nihil in Missalibus habe-
tur vsque ad Pium V. neque apud an-
tiquiores Auctores.

16. Habet Octauam, de qua *Radul.*
Prop. 19. & Missâ Dominicâ infra
Octauam habetur in *Sacramentario*
Gregor. sed Oratio sub alio titulo Festi.

17. Vigilia Pentecostes, de qua *Hier.*
in *Lectionario*, ieiunium habet, *Ordo*
Romanus non habebat quidem tem-
pore Ambrosij, ex *Amalar. lib. 4. c. 46.*
& licet oppositum tribuatur Ambro-
sio *Distin. 76. cap. Nosse. ex Serm. 60.*
eiusdem; tamen non est ille Sermo
S. Ambrosij, qui *Serm. 61. c. Scire. ea-*
dem Distinct. negat hoc ieiunium, cum
quo concordat S. Hieron. *Epist. ad Lu-*
cinium, cap. Vtinam. eadem Distinct.
Verisimile autem est, ritum mutatum
fuisse post tempora etiam S. Isidori, vt
ex *cap. Post Pascha. Dist. cir.* dicitur, ni-
mirum ex *eiusdem c. 42. lib. 1. de Offi-*
cys Eccles. Nunc vero temporis huius
ieiunii præceptum est de consuetudi-

ne, aiunt Summista. & asserunt Rubri-
cæ Breuiarij titulo 6. *num. 5.* & Missâ
de Color. parament. tit. 18. num. 5.

18. Benedictionem Fontis habet, &
Baptismum, vt in Sabbato sancto, *idem*
Ordo. & dicta Nona, quia eadem hora
Cornelius à S. Petro baptizatus fuit,
Amalar. lib. 4. c. 28. & quia eadem ho-
ra Christus expirauit. Baptismus enim
significat mortem Christi, & sepultu-
ram eiusdem, *Rom. 6. vnde & in Sab-*
bato sancto, & in hodierno Baptismus
solemnis habetur. Hæc *idem Amalar.*
ibidem cap. 29. Vide supra in Sabbato
sancto. Adde, aduentum Spiritus sancti
vocari à Christo Baptismum. *Baptiz-*
abimini, ait, Spiritus sancto non post mul-
tas hos dies, Act. 1. & baptizati à Spiri-
tu sancto Apostoli, baptizauerunt aqua
ter mille in die Pentecostes. quare me-
rito sub Pentecoste Baptismus solem-
niter celebratur, *Rupert. lib. 10. cap. 2.*
Postremò duo Sabbata tantum, Pa-
schatis & Pentecostes, Baptismate co-
luntur solemniter, ex *Leone Epist. 4. cap. 5.*
& habetur *Distinct. 4. de consecr. Duo*
tèpora, imò ex Siricio eadem Distinct.
Non ratione. nimirum, vt primum sit
Filij, alterum Spiritus sancti; ne videatur
differentia inter Filium & Spiritum
sanctum, quorum est æquè mundare
animas à peccato, ait *Raban. lib. 2. c. 41.*

19. Ritus autem in ijs tantum est di-
uersus à ritu Sabbati sancti, quia in Vi-
gilia Pentecostes ad instructionem Ca-
techumenorum sex tantum leguntur
Lectiones, quarum antiqui, vsque ad
Durandum inclusiuè, quatuor tantum
meminerunt, in *Sacramentario Gregor.*
aliæ legebantur, & quatuor tantum.
quare ritus noster est posterior. Aliæ
item Orationes, excepta quinta, dice-
bantur. Tractus *Sicut ceruus*, cum
Oratione sequenti, est in *Sacramen-*
tario

tario eodem. Item non dicitur, *Flectamus genua*, quia sumus in tempore Paschali. Color albus vsque ad Nonam, violaceus vsque ad Missam, rubeus deinceps adhibetur, qui & in priuatis Missis huius diei, quoad vestes Celebrantium, licet celebrent ante Nonam.

20. Ceterum Missa est cum Tractu post vnum *Alleluia* pro Catechumenis, quorum lætitia læctu adhuc miscetur, vt alias diximus. Luminaria non deferuntur ad Euangelium, quia eorundem fides subobscura & recens; qua de causa neque *Credo* dicitur post Euangelium. De *Prefatione*, *Communicantes*, & *Hanc igitur*, vide in *Rubrica gener.* Officium verò huius Missæ totum, excepta Secreta, est in *Antiph. & Sacrament. Gregor* De Simplici non fit commemoratio in hac Missa, licet in Officio facta sit, vt habetur supra *par. 1. tit. 7. n. 1. pag. 13.*

21. Introitus pro Missis priuatis additus fuit à Pio V. vsitatus tamen antea in Missis votiuis de Spiritu sancto. Reliqua ex prædictis patent.

22. Pentecostes, de qua *S. Clemens lib. 5. Constit. cap. 21.* hoc est, quinque decem, ex vi Græcicæ vocis, ait *Durand. lib. 6. cap. 107.* dies quinquagesimus, *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 147.* idem figura quietis, ex *August. Epist. ad Ianuar.* qui numeratur ab ipso die Paschatis, nimirum cum Hebræis à Prima Sabbati Paschæ Azy-morum, quæ nobis Dominica fuit Resurrectionis, vt egregie notat *Rupert. lib. 10. cap. 12* non tamen explicat, quomodo eo anno Resurrectionis Christi accidere potuit Pentecostes in Dominica. Explicat autem acutissime *Bellarmin. lib. 3. de Cultu Sanctorum cap. 13.* quia nimirum numerus dierum Pentecostes sumitur à die 2. Azy-

morum, in qua meti poterat fasciculus spicarum offerendus eadem die Domino, *Deuteron. 16. vers. 9.* quæ secunda dies eo anno fuit Sabbatum, in quo meti non poterat: sequenti ergo die messuerunt, & obtulerunt, in quo præcisè Christus resurrexit, quæ fuit Dominica dies. Inde ergo, numeratis quinquaginta diebus, eodem die, quo Pentecosten celebrabant Hebræi, descendit in Apostolos Spiritus sanctus, imò super 120. discipulos, ætati Moyses, qui 120. annos vixit, congruentes, vt ait *Raban. lib. 2. cap. 41.* Et sicut quinquagesimus annus Iubileus erat apud Iudæos, ita quinquagesimus hic dies fuit Iubileus Christi discipulis, & Iubilationis dies, celebrandus cum præcedentibus 49. & sequentibus 7. cum omni lætitia, nempe Paschali, *Ordo Romanus.* In Iubileo namque dabatur omnibus libertas: & *vbi Spiritus Domini, ibi libertas*, ait sanctus Paulus.

23. Septem verò Hebdomadæ quæ præcedunt, & septem dies qui sequuntur, septiformem sancti Spiritus designant gratiam, ex *Honor. in Gemma lib. 3. cap. 147.* quod à *Beda in Homil. de Septem hebdom.* fuerat adnotatum, & ab *Alcuino de Septem diebus.*

24. Missa habetur in *Antiphon. & Sacrament. Gregor.* sicut etiam Feriarum sequentium, præter quintam, Epistolæ, & Euangelia, vt in *Lectionario S. Hieron.* Auctorem Sequentiæ vide in *Rubric. gener. 1. par. tit. 13. num. 3. pag. 33.* Octauam habet hoc Festum ex institutione Apostolorum, *Baron. anno Domini 58.* Et licet tempore sancti Isidori, *lib. 1. cap. 37.* quinquaginta diebus Paschale tempus concluderetur; nobis tamen tota hæc Octaua vna dies est, ex *Regula Radulphi Propos. 23.* & eandem ob causam dicitur per

per Octauam totam *Gloria in excelsis*, cum Symbolo, vt in Festis.

25 Ieiunium autem Quatuor Temporum fit ad imitationem Apostolorum, qui, absente iam Sponso Christo, ieiunio se dederunt, & Spiritus sancti aduentu carnis delicias ablegauerunt, *Isid. lib. 1. cap. 37. & Amal. lib. 2. c. 1.* Festiuum tamen ieiunium est, cum in eo non dicatur *Flectamus genua*, ratione temporis adhuc Paschalis, ex *Ordine Romano*. Quod si fiat de Simplicii commemoratio, non tamen dicitur tertia Oratio in Missa.

26 Feria quinta habet in Missa quamplura, quæ desumpta sunt à Dominica Pentecostes; *Ordo Romanus* desumit omnia. *Honor. in Gemma li. 4. cap. 38.* subobscurè indicat Epistolam & Euangelium diuersa à Dominica Pentecostes; & ea causa esse potest, ex *Durando lib. 6. cap. 111* quia septem sunt Officia Spiritus sancti, septiformis munere, à Sabbato ad Sabbatum; vel quia sicut Dominus ascendit Feria quinta, & per Spiritum sanctum descendit die Dominica, ita voluit Ecclesia in vtroque die communem Missam Introitum, cum suis accessorijs, post

Epistolam, Versibus, Offertorio, & Communionem. Docet etiam *Durand. lib. 4. c. 6. n. 21.* solitam dici diem Iouis cognatam Dominicæ, & in vtroque die prohibitum fuisse quandoque ieiunium.

27 An verò dies Octaua Pentecostes dici debeat Sabbatum sequens, vel Dominica, disputat *Berno de Quibusdam ad Missam spect. cap. 3.* & concludit cum Catholica Ecclesia, Octauam dici Dominicam sequentem, quam nos Festum Trinitatis: sed tamen tempus Paschale terminatur in Nona Sabbati, ex *Ord. Roman. Beda & Alcuino locis citatis.* Cuius Sabbati Missa est plenissima, quia omnia quæ dici possunt in Missa, in ea vna continentur, Hymnus Angelicus, Prophetiæ, Sequentia, Symbolum, Præfatio, Communicantes, Hanc igitur.

28 Cur in hoc Sabbato Quatuor Temporum omittitur Canticum trium puerorum post quintam Lectionem? arbitror ego, quia dicitur statim Hymnus Angelicus nobilior Hymno trium puerorum, quod deinde adnotatum legi ab Auctore Antiquit. Liturgicarum, adde, ne duo Hymni immediatè cantentur à Choro.

De Festo Trinitatis, & Dom. post Pentecosten. XII.

IN Octaua Pentecostes fieri Festum sanctissimæ Trinitatis, docet *Microlog. cap. 6.* ab aliquibus, quos reprehendit, quia propria auctoritate celebrabant; Missamque de eadem Trinitate ab *Alcuino* compositam asserit, sicut & Officium à *Stephano Leodiensi*; Præfationem tamen à *Pelagio* approbatam & ipse recipit. *Berno* meminit Festi libro de *Quibusdam ad Missam spect. cap. 6.* deinde *Rupert. lib. 11. cap. 1.* tradit, & laudat idem

Festum, eò quod post aduentum Spiritus sancti cepit statim prædicari & credi mysterium sanctissimæ Trinitatis, in cuius nomine dabatur Baptismus. Tandem testatur *Radulph. Propos. 16.* à sancta Romana Ecclesia indictum fuisse tale Festum, & communiter celebratum. Congruentem addit causam *Duran. lib. 6. c. 114.* quia Natalis Domini fuit Festum Patris, cui natus est Filius; Pascha fuit Festum Filij, Pentecostes Spiritus sancti. Celebrat-

lebratur ergo statim trium simul personarum Festum, sanctissimæ Trinitatis. Dicitur auctor Festi Trinitatis Gregorius IV. *ab auctore Ligni vite lib. 5. Pisanella* facit auctorem Ioannem XXII. *ver. Feria §. 3. & Missæ Orationes omnes cū Præfatione propria habentur in Sacramentario Gregoriano, in nocte Dom. Pentecostes.*

2 Feria quinta proximè sequenti occurrit Festum Corporis Christi cum Octaua ex Instituto Vibani IV. 1262. ab Eugenio IV. 1433. confirmatum, ob causam quam reddit S. Thomas in *Officio eiusdem Festi*; cuius Officij & rite fuit auctor, *ut in eiusdem Opusculo 57. Leodientes* primò celebrarunt hoc Festum, *Bronius anno 1230. n. 16.*

3 Fit Processio solemnissima in paramentis albis. & in Cathedralibus quidem Ecclesijs seruentur ea, quæ in *Cerim. Episc. lib. 2. cap. 33.* habentur; in minoribus autem Ecclesijs ea item quæ in *Rituale Rom. Pauli V.* In Missa verò cantanda ne omitantur genuflexiones, quæ supra sunt præscriptæ *pag. 186. & in Feria quinta in Cæna Domini, pag. 247.* Finita Missa, deponuntur Manipuli, induit Celebrans Pluuiale extra cornu Epistolæ, imponit stans incensum sine benedictione, & genuflexus in supremo gradu, *ex Rituali Rom. ter incensat Sacramentum in Tabernaculo ostensorio positum, ea ratione prorsus qua diximus in Feria quinta in Cæna Domini. Postest cantari interim, dum incensatur, O sacrum conuiuium, vel, Tantum ergo Sacramentum, ut in Instructione Roma edita pro Oratione quadraginta horarum dicitur.*

4. Non deferatur Tabernaculum sanctissimæ Eucharistiæ Sacerdotum humeris, sed manibus tantum Cele-

brantis, non obstante quavis contraria consuetudine, quam abusum esse declarauit sacra Rituum Congregatio die 2. Iunii 1618. Imago verò, quæ est in Hostia, debet terga vertere Celebranti, ut de imagine Crucifixi alias docuimus. & ita accidit, dum ab Altari Diaconus Tabernaculum accipit, & stans genuflexo Celebranti immediate tradit.

5 In Processione Clerus immediate præcedat Celebrantem cum cereis accensis; ceteri, siue Confratres siue Regulares, ante Clerum procedant, cereosque gestent omnes ea manu quæ extima cuique est, altera posteriori admota. Hymni decantentur alternatim; qui à Celebrante cum ministris dici poterunt submissa voce. Qui Crucem defert, congruit ut veste Subdiaconali sit indutus, & procedat medius inter Acolythos cum Candelabris & cereis accensis, ut alias dictum est, in honorem Crucis & Crucifixi; sicuti fit in Altari.

6 De baldachino & hastarum distributione diximus in *Feria quinta Cæna Domini pag. 249.* De circulo, & via procedendi, standum erit locorum consuetudini. Rectius à latere Epistolæ proceditur ad latus Euangelij.

7 In fine Processionis Subdiaconus deponit Crucem in loco decenti, Ceroferarij candelabra in Credentia, & cum Clero genuflectunt. Deposito Sacramento super Altari cum ministerio Diaconi, ut in Cæna Domini, imponitur à stante Celebrante sine benedictione incensum in thuribulo: fit incensatio trina de more, cantante interim Clero genuflexo ante & circum Altare vltimos duodecim Versus Hymni, *Pange lingua gloriosi, Tantum ergo, &c.* quibus dictis, cantatur Versus

fus à duobus Clericis, *Panem de celo, &c.* & à Celebrate ftante, ministrifque genuflexis, & librum fufinentibus hinc inde, dicitur *Dominus vobifcum*, cù Oratione, *Deus qui nobis, &c.* nihilque aliud addens, afcendit ad Altare, genuflectit, & ipfemet, nullo Diaconi ministerio, accipit velatis manibus, vt priùs, Tabernaculum, benedicit cum eo populum, facie Hofiæ ad eumdem verfa, in modum Crucis femel, nihil dicens, & gyrum perficiens reuerenter reponit. Hæc fere omnia ex *Rituale Rom.*

8 Tum, genuflexione facta, defcendit ad gradus, vt priùs, & amoto velo à Subdiacono, Diaconus afcendit, genuflectit, & reponit vel in locum altiorum, vt eo die colatur à populo pro locorum cõfuetudine, vel contrèctum velo in locum fuum. Corporale, feu Palla Tabernaculo femper fit fubstrata; & velum longum eidem Tabernaculo, quod hinc inde aptè cadat verfus Altaris latera, & à posteriori parte Tabernaculi, feu vmbellula fuperaddatur, emineat quoque locus fupra locum Reliquiarũ; quod aliàs monuimus. Scriplere quidam, & gratis, quodd præter Corporale fupponi debet Tabernaculo Ara lapidea cum tribus mappulis; fed hæc neceffaria funt ad conficiendam Euchariftiam, non autem ad eam collocandã, feu exponendam; alioquin & in turri lignea, & cùm ad ægrotos defertur, eadem forent adhibenda.

9 Parietes viarũ, per quas eft tranfeundum, ornari debêt, ex prædicto *Rituale*, tapetibus, & auleis, & facris imaginibus, non profanis. Actus autem fcenici, vel ludicri, vel indecori prohibentur in *Carimon. Epifc. loco cit.*

10 Ardebunt candele vsq; ad datam benedictionem incluſiue: & Diaconus

nihil ofculabitur coram Sacramento.

11 Si cantantur Vesperæ coram Sacramento in Altari expoſito, in die hac, & per Octauam, conueniret, vt omnes ftarent aperto capite, nunquam federent: quod fi fedent, caput tamen non tegant. quod etiam obferuandum erit in difceſſu, ne intra cancellos cooperiatur caput.

12 Officium Dominicæ infra Octauam quadrat Octauæ cum Euangelio de Cœna magna, quod legebatur etiam antiquitus in *Comite S. Hieron. & ex Ruper. lib. 12. cap. 2.* Oratio Dominicæ eft Ambroſ. ex *Pamelio.*

13 In fequentibus Dominicis poſt Pentecoflen aliqua eft varietas Euangeliorum refpectu antiquorum, non modò quoad ordinem, quia in primis Dominicis mutatus eft ordo Euangeliorũ, verùm etiam quoad fedem Dominicalem: quia Euangelium, quod legebatur Dominica quinta poſt Pentecoflen, de captura pilcium miraculoſa, hodie legitur Dominica quarta; quod aliàs Dominica fexta, nunc Dominica quinta, & fic deinceps vsque ad Dominicam primam vltra vigefimam.

14 Numerus autem Dominicarum poſt Pentecoflen non erat antiquitus vltra viginti tres, & fequens ſpectabat ad Aduentum: quod in idem recidit.

15 Circa verò Miſſas, Orationes, & Euangelia per Dominicas diſtributa à ſanctis Hieronymo & Gregorio, quos vt plurimum ſecutus eft Pius V. vt in *Lectionario S. Hieron. Antiphonario, & Sacramentario S. Gregorij* videmus; cur potiùs hanc vel illam, hoc vel illud, huic vel illi Dominicæ afſignauerint, difficile eft cauſam inuenire: nam in Aduentu & Feſtis Domini aliqua femper eft proportio inter Orationes, Euangelia, & Feſta; in *Quadrageſima*

verò, & in Dominicis 4. 5. & 6. post Epiphaniam, & in secunda, tertia, quarta & quinta post Pascha, & in reliquis Dominicis post Pentecosten, sufficere debet auctoritas tantorū Patrum, quibus (nec puto sine ratione) ita visum est opportunius fore, & vtilius.

16 Vnius Euangelij, quod nos legimus Dominica 9. post Pentecosten de Ierolymorum destructione, causam reddit *Honor. in Gemma lib. 4. cap. 64.* quia, inquit, in eo mense, quo legi solet, accidit ipsamet destructio facta à Romanis.

17 Ceterum, posito Euāgelio, quod ex *Ruper. lib. 1. cap. 37.* est in Missa quasi caput omnium post Canonem, reliquæ partes non discordant: & olim concordabant omnes cum Euangelio: quod videre est apud *Ruper. toto li. 12. de Dominicis post Pentecost.* & apud *Honor. in Gemma lib. 4. toto,* & apud *Durand. toto lib. 6.* arbitrarijs tamen coniecturis, & ad eorum libitum rationalibus, nobis hodie parum vtilibus, post mutationem, seu potius restitutionem à Pio V. factam, quam paulò antè memorari, Euangeliorum.

18 Quòd si non omnia consonant, audi *Augustinum citatum in hanc rem à Bernone, libello de Quibusdā ad Missam spect. cap. 6.* Non sanè omnia, quæ gesta narrantur, aliquid etiam significare putanda sunt; sed propter illa, quæ aliquid significant, adduntur. Solo enim vomere terra profcinditur, sed, vt hoc fieri possit, etiam cetera aratri membra sunt necessaria; & soli nerui in citharis aptantur ad cantum, sed, vt aptari possint, insunt & cetera in compagibus organorum, quæ non percipiuntur à canentibus, sed ea, quæ percussa resonant, his connectuntur. Hæc ille.

19 Quando verò plures Dominicæ occurrunt post Pentecosten ultra viginti quatuor, eo casu, differtur vigesima quarta in vltimum locum, cuius Euangelium est de fine mundi, legendum idcirco in fine anni Ecclesiastici, qui incipit ab Aduentu, & desinit ante aduentum.

20 Post vigesimam tertiam ponuntur Missæ Dominicanarum quæ super fuerunt post Epiphaniam, dato eisdem Introitu cum suis accessorijs, & mutatis à Dominica 23. & 24. vt eiusdem rationis tunc esse videantur, lege quæ diximus supra de Dominicis post Epiphaniam. Cur autem plures, quòve numero variari eas contingat, attinet hoc ad Rubricas Breuiarij, vbi & nos opportuna dicemus.

21 Hoc loco liber indicare, quanti fecere antiqui diem Dominicum, quem appellauerunt Apostoli Dominicam diem, id est Domini, *Apocal. 1. Reginam & Principem omnium dierum*, *Ignat. Epist. ad Magnesianos.* Diem panis, & Diem lucis, *Chrysostom. de Resurrectione Homil. 5.* Primam Feriā antiquiores Siluestro, apud *Baron. anno 58. num. 87.* Diem remissionis, *Concil. Carth. IV. can. 82.* Diem solis, *S. Max. Homil. 3. Pentecost.* ex communiori, ait, vsu loquendi. Diem sanctum, *Alcuin. cap. de Die sancto;* nimirū, ex *Synodo 6. cap. 8.* quia eo die, primo mundi, creati sunt Angeli & elemēta mundi, *Alcuin. loco cit.* Manna primū pluit, Christus est natus (si natus, ergo & circumcisus) eiusdē Stella Magis apparuit, baptizatus est, sariavit quinque millia quinque panibus, resurrexit à mortuis. Hæc *Synodus.* Deniq; Spiritus sanctus eadē die descendit. lege *August. Serm. 251. de Tempore,* & *S. Leon. Epi. 81. cap. 1.*

22 Inde efl, quòd Miffæ Domini-
earum per annum numquam omit-
tuntur, quin faltem aut de ijsdem com-
memoratio fiat, aut præcedenti die
non impedita celebrentur, aut à tem-
pore ad tempus transferantur, puta,
ab Epiphania ad extremum tempus
Pentecofles.

23 Inter has Dominicas à Pente-
cofte dictas occurrit autumnale ieiunium
Quatuor Temporum, quod Leo
decreuit in mense feptimo fieri debere,
Microf. cap. 26. qui & tradit, nulli
certæ hebdomadæ fuiffè assignatum,
vt reliqua ieiunia: fed tamen Ecclefia-
ftica confuetudine factum eflè, vt in
tertio Sabbato Septembris ieiunetur,
eíl autem Urbani II. Decretum *Di-
ftinét. 76. Statuimus, ex Concil. Pla-
centin. cap. 15.*

24 Ex quo intelliges, Cur in Miffali
huius ieiunij Miffæ sub titulo Se-
ptembris politæ fuerint post Miffam
Dominicæ 17. post Pentecoflen, non
quòd hæc illi fedes certa fit, fed quali
fedes media inter Dominicam 14. an-
te quam tale ieiunium non accidit, &
Dominicam 19. vltra quam illud idem
non occurrit.

25 Citiùs autem vel tardiùs inter
vtramque dictam Dominicam cele-
bratur, prout citiùs vel tardiùs cele-
bratur Pentecofles: fed femper post
eam Dominicam, quæ in Breuiario
vocatur tertia Septembris; à quo id-
circo titulum portant hæ Miffæ in
Miffali. Vide quæ diximus in Qua-
tuor Temporibus Aduentus, tum cir-
ca numerum Lectionum, tum circa
alios Quatuor Temporum ritus.

26 Si contingat Feflum in his Tem-
poribus Septembris, tamen erit ieiunandum,
Ordo Romanus. Officia ve-
rò Miffarum horum Temporum funt

ferè eadem quæ in *Antiphonario, &
Sacrament. Gregoriano.*

27 Atque in his Quatuor Tempo-
ribus Stationum finis eíl, quarum
initium in prima Dominica Aduen-
tus coníluit fanctus Gregorius ea-
rundem inílitor, *ex Rupert. lib. 3.
cap. 4.* faltem magna ex parte, vt ait
Platina. feu, vt veriùs loquamur, non-
nullarum inílitor, & omnium or-
dinator: nam, teíte Sixto V. *Conflit. 23.
edita die 13. February 1586.* vetus
admodum eíl ab Apoflolicis vique
temporibus ducta facrarum Statio-
num confuetudo, in quibus fidelium
multitudo ad Apoflolorum feplchra
& fortiffimorum Martyrum memo-
rias conueniens, Hymnis & Canti-
cis, fpiritualibus Deum in Sanctis fuis
mirabilem laudabat, & falutaribus
immaculatæ Hoftiæ Sacrificijs pla-
cabat, & aduerfus multiplices anti-
qui hoftis oppugnationes, tamquam
in caflris Dei, ftatione tutiffima con-
fiftebat. Hæc ille.

28 Ex quibus patet Primò, nomen
Stationis Ecclefiafticæ tranflatum eflè
à caflris & ftatione militari, quæ locus
erat militibus assignatus. Quæ etymo-
logia folidior eíl quàm alia, ex diebus
ftatutis, quod docuit *S. Ifidorus;* vel ex
eo, quia ftabant fideles cum Papa, &
aliquando tota die in Ecclefia ftatio-
nali. Vide alias minùs probabiles apud
*Pompeium Vgonium de Hiftoria Sta-
tionum Romæ.*

29 Deinde patet origo Apoflolica:
cuius etiam meminit *Tertullianus* in
pluribus locis, vt mox dicemus.

30 Tertio patet ritus Stationis, qui
nimirum erat potiffimus in Miffis ce-
lebrandis. vnde & fingulis Miffis ftatio-
nalibus præfigitur in Miffali locus
Stationis. Addebatur & Miffæ Con-
cio,

cio, ut videre est in Homilijs sanctorum Leonis I. & Gregorij Magni.

31 Ieiunium quoque cum statione coniungebatur, ex *Tertulliano semel & iterum contra Pſychicos*, & in *lib. 2. ad Vxorem*, quod & nos retinemus in plerisque Stationibus, hoc est in Quadragesima, & Quatuor Temporibus.

32 Processionis item mentio est apud *Tertull.* loco cit. ad *Vxorem*. & à viciniore Ecclesia, vel non admodum remota, ibat Papa cum Clero ad Ecclesiam stationalem. Atque hinc fortasse *Belethius cap. 6. & cum eo Dur.* definire Stationem, hoc est Processionem; sed erat terminus Processionis.

33 Significat Sixtus V. in prædictis verbis, diuersa fuisse loca stationalia, & hodie sunt quinque supra quadraginta, licet stationales dies Quadragesimales sint 54. & alij per annum 31. omnes 85. quia ad eundem locum sæpius itur; non tamen scire possumus, quæ antiquiora, quæ sint posteriora. Ea verò omnia ordinavit S. Gregorius, ut apertè scribit *Io. Diaconus in*

eius Vita lib. 2. c. 6. idemque concessit Indulgentias stationarias, quod hisce iisdem verbis refert *Bonifacius VIII.* in *Bulla 13. Aprilis anno 3. Pontificatus*, in qua confirmat Indulgentias à Prædecessoribus concessas, & præterea concedit & ipse contritis & confectis visitantibus Ecclesias stationales annum vnum, & dies 40. de vera Indulgentia: sed immensa in vnaquaque conijciuntur esse Indulgentiæ.

34 Post obitum S. Gregorij nonnullæ stationales Ecclesiæ fuerunt mutatae, qua de re lege *Pompeium Vgonium loco citat.* Illud ego obseruo, de titulis Ecclesiarum stationalium Urbis fieri Officium seu commemorationem in Breuiario Romano, exceptis S. Omphrio, S. Balbina, & S. Quirico: & in illius quidem Ecclesia fuisse Stationem credimus tempore S. Gregorij; in huius autem instituta fuit seu translata aliunde à Sixto IV. lege *Vgonium supra.*

Et hæc de Stationibus quæ habentur in Romano Missali, ne quid illius præmittamus in hisce Commentarijs.

De Rubricis Proprij Missarum de Sanctis. XIII.

1 **A** Vigilia sancti Andreae sumunt exordium, quæ est Adaentus Domini proxima, à quo fit initium, ut diximus, Proprij de tempore.

2 Illud autè est certum, tria de Sanctis fieri solita, Vigiliæ, Festa, & Octauas. Vigiliæ à Pastoribus cœperunt, qui vigiliis nascente Christo custodierunt. Et tota nocte ante quædam Festa vigilabatur à populis nostris; sed ob scandala noctu contingentia, ieiunio & Vigiliatum nomine retentis, Vigiliæ fuerunt interdictæ, ait *Honor.* in *Gemma lib. 3. cap. 6.*

3 A S. Ambrosio vulgo dicuntur

interdictæ, sed *Baron.* in *Notis Martyrology ad 5. diem Ianuarij*, probat fuisse potius auctas Vigilias tempore S. Ambrosij; neque tunc scandala fuisse, de quibus cum opinione vulgi loquitur *Honorius*; neque vniquam fuisse verum, S. Ambrosium interdixisse Vigiliarum usum.

4 Indictæ verò sunt Vigiliæ Sanctorum, tum ut Festum præueniendo sit solemnius, ex *Radul. Prop. 19.* tum, ut temporali eorum angustia compatiamur, & per pridianam purificationem dignius celebremus sequentis Festi lætiam, *Aloum. de Parasceue.*

5 Festa

5 Festa Sanctorum Natalitia dicuntur à Tertul. lib. 6. de Coron. milit. quia cælo hinc emigrantes nascuntur, Alcuin. de Diuin. Offic. Festa, quia ius in eis factur, hoc est dicitur, Raban. lib. 2. c. 46. Festiuitates, quasi facti diuinitates, quia annuatim illis diebus ius diuinitatis persoluitur, Honor. in Gemma lib. 3. cap. 7. Celebritates, quasi Cælibum, id est castrorum ritus; quia in illis ritus caelestium tamquam à castris agitur, idem ibidem. Solemnitates, quia fieri solent in anno, Beletb. cap. 3.

6 Porrò ex Apostolica traditione manant, ex Baron. anno 58. nu. 93. qui citat Clem. lib. 8. Constit. c. 39. & probat, primum Festam S. Stephano dicatum fuisse: neque Martyrum solum, sed etiam Pastorum & Doctorum Festa celebrata docet, ex Gregorio Nysseno Orat. in Laudem Basilij, & ex Nazianz. Orat. in Laudem Athan. Festa tamen Confessorum in Concilio Magantiaco statuta sunt, ait Bellarm. lib. 2. de Missa cap. 20. anno 813. ad excitandam, inquit August. lib. 20. contra Faustum cap. 21. imitationem Sanctorum, vel ut meritis eorum consociemur, & orationibus adiuuemur. alias adfert causas Io. Dam. lib. 4. cap. 7. quæ in eisdem ferè recidunt.

7 De Festis autem Sanctorum illud posset hoc loco quæri, quando in Missali habuere locum singula Festa, & apud quos, seu à quibus paulatim ad generalem consuetudinem transferre; sed hac de re fusiùs & commodiùs in

Commentarijs ad Rubricas Breuiarij Romani, vbi etiam de Auctoribus Officiorum cuiusque Missæ agemus.

8 Octauæ Sanctorum fiunt ad proganda eorundem Festa, vt celebriora sint, tum ad compensanda ea quæ in Festis negliguntur, vt ait Radulph. Propos. 19. & quorundam fiunt, vt Octauarum mysteria pateant, non autem omnium Festorum, ne vilescant, Durand. lib. 7. cap. 1.

9 Mysteria verò sunt, nimirum, quia per Octauas Sanctorum consummatio doctrine, ex S. Hilario in Psal. 118. solida eorum virtutis forma; ex Clem. Alex. Strom. 6. æterna animarum & corporum glorificatio, ex Amb. Enarrat. 2. ad Horontianum, & August. lib. 2. Serm. in monte cap. 3. significantur. quæ fusiùs explicauimus in Prefatione nostra ad Octauarium Romanum, editum & approbatum à sacra Rituum Congreg. die 19. Feb. 1622. à Moyse, Salomone, Apostolis, & eorum successoribus eas deduximus. Ritum etiam ibidem significauimus, qui partim à Moyse est, vt dies Octaua æquæ ac prima colenda sit, Len. 23. partim ex consuetudine antiqua Ecclesiæ, quæ intermedios dies celebrat, ac si essent temporis Paschalis, id est cum lætitia, ait Radulph. loco citato.

10 Duo supersunt. Alterum ad Benedictionem candelarum spectat, & Processionem in Festo Purificationis B. Virginis. Alterum, quado plures Missæ in diebus Sanctorum Festis sunt cantanda.

De Benedictione candelarum, & Processione in Festo Purificationis B. Virginis. XIV.

1 Purificatio beate Virginis dicta est Festum Simeonis, & Annæ, Præsentationis, Occursus, à Græcis, Hy-

pante, seu Hypapante, hoc est, Obuiatio, Occursus; & cæpta est coli Constantinopoli sub Iustiniano Impera-

tor, ex Niceph. lib. 17. cap. 28. Romana Ecclesia recepit anno 542. ex Sigeberto. at sub Gelasio, ait Baron. qui abstulit Lupercalia circa annum 496. imò etiam ante: nam habetur in *Comite S. Hieron.* lege Baron. anno 554. certè ante sanctum Gregorium, in cuius quoque *Sacramentario* legitur. Sergius Papa addidit Litanias, seu Processionem cum cereis benedictis, ex *Ordine Roman.* sed ante Sergium S. Eligio tribuit hunc cereorum ritum Baron. in *Martyrolog.* qui obiit circa annum 665. ex Sigeberto; habuitque de his cereis benedictis Sermonem. Beda

in *lib. de Tempor.* affert causam: Vice, ait, lustrationis, quæ in secundo mense Plutoni fiebat, accenduntur cerei, quasi lucentes bonorum operum lampades, ut obuiam Christo cum Virginitibus eamus. aliam habet *Rupert. lib. 3. c. 25.* ut cum Simeone gestemus Christum velut in vlnis, quem cereus designat genitus ex ape opere virginali, vna cum melle diuinitatis.

2 Nunc Rubricas huius Festi proprias explanemus. Primò, vestiendum erit Altare pallio violaceo super album, ita, ut facillè quoque ante Missam dimoueri queat.

3 Si hoc Festum^a venerit in Dominicis Septuagesima, Sexagesima, vel Quinquagesima, fit tantum benedictio & distributio candelarum, & Processio, & Missa dicitur de Dominica: ^b Missa verò Festi transfertur in sequentem diem. ^c Finita Tertia, Sacerdos indutus Pluuiiali violaceo, vel sine Casula, cum ministris similiter indutis, procedit ad benedicendum candelas in medio ante Altare, vel ^d ad cornu Epistolæ positus, ^e & ipse ibidem stans versus ad Altare, ^f dicit in tono Orationis Missæ Ferialis, Dominus vobiscum.

a Venerit in Dominicis.] Fit asperio aqua ratione Dominicæ ante benedictionem candelarum, nempe, antequam ascendatur ad Altare.

b Missa verò Festi.] Fit benedictio cum Processione, dilato Officio de Festo in sequentem diem, ex Decreto Clementis VI. nisi Ecclesia dicata sit in honorem beatæ Virginis, de qua eo casu erit Missa, *Carim. Episcop. lib. 2. cap. 16.* cantata altera de Dominica, quæ respondet Officio. Sed ego censeo, sensum Cærimonialis esse de Ecclesia sub titulo Purificationis beatæ Virginis: qua ratione, sicuti dicitur Officium de ea ibidem, ita dici debet & Missa. Quòd si virgeas, de quacunque Ecclesia B. Virginis intelligi tex-

tum illum, duæ Missæ erunt cantandæ iuxta Rubr. de Translatione Festorum supra par. 1. tit. 6. pag. 14.

c Finita Tertia.] Orationem allatam in prima parte Rubric. tit. 15. num. 2. pag. 49.

d Ad cornu Epistolæ.] Est aptior locus ad ritum, in *Carim. Episc. lib. 2. c. 17.* ibidem etiam pareretur vas Aquæ benedictæ, & Thuribulum cum nauicula; in ipso verò cornu Altaris collocetur Missale apertum.

e Et ipse.] Osculato prius Altari in medio, ex *Ordin. Rom.* Ministri verò stabunt hinc inde. Si quid omittimus hoc loco, repete ea quæ diximus in Dominica Palmarum communia huic benedictioni & Processioni.

f Di-

f *Dicit.*] Manibus iunctis. Benedi- conus eleuet fimbriam Pluuiialis ante-
 cturo Celebranti candelas manu Dia- riorum, vt aliàs diximus.

4. *Finitis Orationibus, Celebrans ponit incensum in thuribulum, deinde ter aspergit candelas Aqua benedicta, dicendo Antiphonam, Asperges me, sine cantu, & sine Psalmo, & ter adolet incenso; tum dignior ex Clero accedit ad Altare, & ab eo Celebrans^b accipit candelam non genuflectens, nec osculans manum illius. Postea Celebrans stans in medio ante Altare, versus ad populum distribuit candelas, primum digniori, à quo ipse acceperat, deinde Diacono & Subdiacono paratis, & alijs Clericis singulatim per ordinem, ultimo laicis; omnibus genuflectentibus, candelam & manum Celebrantis osculantibus, exceptis Prælati, si adsint. Et cum inceperit distribuere candelas, à Choro cantatur Antiphona.*

De incenso imponendo, asperzione aquæ, incensatione, & distributione, *Ord. Roman.* quo autem ritu, vide supra in benedictione Cinerum & Palmarum. est enim eadem ratio.*

g *Accipit candelam.*] *Ordo Rom.* accendi iubet, & distribui. Toleratur tamen alicubi, vt accedatur tantum initio Processionis, ob longiorè distributionem, vel tenuitatem candelarum; & ne ob concursum accidat macula ex

fluente cera supra vestes Celebrantis.

Quo habitu dignior ex Clero accedat, diximus in benedictione Cinerum, & Palmarum; eodemque modo quo palma traditur, tradatur & candelam, Ministris, vt ibidem ministrantibus, tum Prælati, & Canonicis, qui manum Canonici Celebrantis non osculantur. Antiphona & Canticum repeti possunt vsque ad finem distributionis.

5. *His expletis, cantatur Antiphona, Exurge Domine, & repetitur, Exurge Domine. Deinde Sacerdos dicit, Oremus, & Diaconus, Flectamus genua. R. Leuate, si tamen^b post Septuagesimam venerit, & non in die Dominica.*

h *Post Septuagesimam.*] *Haber Ordo Roman.*

i *Non in die Dominica.*] *Que* resurrectionem Christi designat, & tempus

Paschale, in quo non genuflectimus. Celebrans autem numquam genuflectit, vt in 1. part. Rubr. tit. 17. numero 3. pag. 54.

6. *Deinde fit Processio. Et primo Celebrans imponit incensum in thuribulum: postea Diaconus vertens se ad populum, dicit, Procedamus in pace; & Chorus respondet, In nomine Christi, Amen. Præcedit Thuriferarius cum thuribulo fumigante, deinde Subdiaconus paratus, deferens Crucem, medius inter duos Acolythos cum candelabris accensis: sequitur Clerus*

Clerus per ordinem, ultimò Celebrans cum Diacono à sinistris, omnes cum candelis accensis in manibus: & cātantur¹ Antiphona sequentes.

Eadem omnino sunt obseruanda quæ notauimus in Processione Palmarum. neque duo Subdiaconi adesse debent, quod aliqui scripsere.

1 *Antiphona sequentes.*] Habentur

in *Ordine Romano*, sicut & quinque Orationes pro benedictione. Prima quoque Antiphona cum initio sequentis habetur in *Sacramentario Gregoriano*.

7 *Finita Processione, Celebrans & ministri, depositis violaceis, accipiunt paramenta alba pro Missa: & candelæ tenentur in manibus accense dum legitur Euangelium, & iterum ad eleuationem Sacramenti vsque ad Communionem.*

Causæ deduci possunt eadem quæ supra par. 2. tit. 13. nu. 3. pag. 182. sed à ministris candelæ non tenentur in Missa; à Celebrante ad Euangelium tantum, ab alijs ad eleuationem quoque: stādum tamen erit, etiam cum candelis, post eleuationē, non genuflectendum.

8 Si ob pluiam non itur extra Ecclesiam, fiat idem, quod in simili casu diximus in Processione Palmarum.

9 Amouetur pallium violaceum, si Missa dicenda sit de Festo beatę Virginis, in qua Præfatio erit de Natiuitate Domini, ex Decreto Gelasij, teste *Pamelio tom. 2. Liturg.* à qua Natiuitate dies hæc 40. est, & terminus quidam legalis. vnde & Collecta est de Christo præsentato principaliter, de Purificatione accessoriè: *purificatis* (ait Ecclesia) *mentibus præsentari.*

10 An verò in Missa de Dom. Septuages. sint tenendæ candelæ accensæ ad Euāgelium, &c. ex verbis Rubricæ,

fit tantum benedictio & distributio candelarum, & Processio, & Missa dicitur de Dominica. & infra: *Accipiunt paramenta alba pro Missa: & candelæ tenentur in manibus accense dum legitur Euangelium, &c.* videtur inferri, candelas accensas teneri in honorem beatę Virginis, & consequenter in eiusdem tantum Missa. *Marcellus in Cerimon. Papa lib. 2. c. 28.* meminit earumdem trium, vt fiant. Missa autem, inquit, sit de Dominica: in qua, vt in *Diarijs Cerimon. Cappella* legitur, non ardebant candelæ benedictæ: neque Romę in Ecclesijs Patriarchalibus sancti Petri, sancti Ioannis, sanctę Marię Maioris accenduntur in prædicta Missa. Nota, quòd in Cappella Papæ nunc semper accenduntur; quia hodie semper ibi Missa fit de beata Virgine, cuius nomine dicata est Cappella, ex Decreto Clementis VIII. licet occurrat in Septuagesima.

De Festis, in quibus cantandæ sunt duæ Missæ in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis. XV.

1 **D**E obligatione cantandi duas Missas in Festis, quæ occurrunt in Ferijs maioribus, extat aperta

Rubrica in *prima par. tit. 3. nu. 1. pag. 4.* & fusiùs hac de re nos egimus in *3. par. tit. 11. à num. 7. ad 12.*

2 Hoc

2 Hoc igitur loco enumerabimus sigillatim Festa, in quibus eæ cantari debent, ordine mensium seruato, alijs additis opportunis Notis.

3 Et in Decembri quidem non occurrit casus in Ecclesia vniuersali, neque in mense Ianuario: in sequenti verò Februario contingere potest casus (si in eundem mensẽ incidat initium Quadragesimæ) in Festis SS. Agathæ & Romualdi, in Antiochena Cathedrala sancti Petri, & in Festo sancti Mathiæ Apostoli, & item, si in eiusdem Vigilia occurrat Antiochena Cathedrala extra Quadragesimam.

4 In Martio accidit sæpius. In Festis sancti Casimiri, Thomæ Aquinatis, & in Missa solemni de his Festis fiet commemoratio sancti Lucij, & SS. Perpetuæ & Felicitatis, Quadragesima Martyrum, Gregorij Papæ, Iosephi, Ioachim, Benedicti, & Annuntiationis beatæ Virginis: in Missa verò de Festo Semiduplex secunda Oratio & tertia erunt eadem quæ in Missa de Feria.

5 Quod si Festum Annuntiationis beatæ Virginis in eos dies incidat, qui occurrunt à Feria 5. in Cæna Domini vsque ad Feriam 3. Paschatis inclusiuè, quamuis in Rubricis generalibus par. 1. de Translat. Festorum tit. 6. pag. 14. ratione tituli Ecclesiæ, vel concursus populi concedatur, posse cantari aliam Missam de Festo, vltra Missam correspondentem Officio; tamen decreuit sacra Rituum Congregatio die 9. Maij 1606. quòd in prædictis diebus non dicatur Missa de beata Virgine, neque etiam in Æde sacra Lauretana: poterit autem cantari in primo triduo maioris Hebdomadæ, sine commemoratione Fertiæ; & in eius fine dicetur Euange-

lium S. Ioannis. Quod semper obserua in Missa de Festo distincta à Missa de Feria maiori, quando ambæ cantantur eodem die, vt aliàs docuimus.

6 In Aprili, si intra Quadragesimam venerint Festa sancti Francisci de Paula, & sancti Leonis Papæ, duæ cantantur Missæ: si verò alicubi accidat Festum Semiduplex, à Dominica Passionis ad Dominicam Palmarum, in Missa de Festo dicuntur duæ tantum Orationes, nempe secunda Ecclesiæ, vel pro Papa; sicut etiam in Missa de Feria.

7 In Festo sancti Marci Missa Litaniarum maiorum cantatur sine Gloria, Credo, & cum Præfatione Paschali, cum Orationibus tribus, vt in Litanijs minoribus; nisi terminetur Processio ad Ecclesiam sancti Marci, quia cantabitur de Festo, ex Decreto sacre Rituum Congregationis 23. Maij 1603. si verò incidat in diem Paschæ, vide quæ diximus par. hac tit. 11. numero 10. pag. 275.

8 In minoribus Litanijs, si occurrat Festum Semiduplex, aut Duplex, cantantur duæ Missæ, de Festo, & de Rogationibus.

9 In Vigilia Ascensionis Domini cantantur duæ, de Vigilia, & Rogationibus; illa post Sextam, hæc post Nonam. Quòd si occurrat Festum nouem Lctionum, cantari debent tres, Missa de Festo post Tertiam, reliquæ, vt dictum est. vide quæ diximus tit. 11. num. 14. pag. 276. Et Vigiliæ Missa post Sextam dicitur, contra Alcocer, quia non ieiunatur hæc Vigilia, & indicatur hic ritus par. 1. tit. 15. num. 2. pag. 50. vbi Hora Nona tribuitur Missæ de Vigilia, quæ ieiunatur; ergo non illi quæ non ieiunatur, præsertim in concursu duarum Missarum, inter quas

aliqua debet mediare Hora, ex *Francol.* quod aliàs diximus. & hic est sensus Rubricæ Missalis, quæ alioqui est obscurior.

10 Mense Iunio accidere potest Vigilia S. Ioannis & SS. Apostolorum infra Octauam, ex nouo Decreto, & in Octaua die Corporis Christi; & tunc duæ cantantur Missæ: in Missa verò Vigiliæ Præfatio communis dicitur, vt supra pag. 42. In Festo item S. Leonis, nisi transferatur, cantantur duæ, de Festo, & de Vigilia Apostolorum: in illa fit commemor. de Octaua S. Ioannis, & tertia Oratio est de B. Virgine, in hac verò de B. Virgine, & Ecclesiæ vel pro Papa; quia Festum & dies infra Octauam sunt similia, congruit illis color albus, & Hymnus Angelicus. In Ecclesia tamen S. Ioannis Baptistæ non dicitur *Credo* in Missa huius Vigiliæ; sicuti neque dicitur in Missa Rogationum maiorum, vt docuimus supra num. 7. in Festo S. Marci. eadem enim est ratio.

11 Mense Iulio occurrit casus cantandi duas Missas, quando anticipatur Vigilia sancti Iacobi in Sabbato; vel transfertur Festum sancti Apollinaris in Feriam secundam: & in his casibus Missæ duæ cantantur, de Festo, & de Vigilia.

12 Mense Augusto, si Vigilia sancti Laurentij fiat in Sabbato anticipatè in Festo SS. Cyriaci, &c. vel Festum SS. Cyriaci, &c. transferatur in Feriam 2. duæ Missæ cantantur.

13 In Vigilia Assumptionis B. Virginis Missa de Vigilia non admittit *Gloria*, neque *Credo*, etiam in Ecclesia S. Laurentij; eadem ratione quam attulimus paulò supra num. 10.

14 Extra Romam contingere potest Vigilia S. Bartholomæi in die Octa-

ua Assumptionis B. Virginis occurrente in Sabbato; & eodem modo cantantur Missæ, de Octaua die, & de Vigilia, in qua neque *Gloria*, neque *Credo*, neque *Præfatio* de B. Virgine, pari ratione qua decreuit sacra Rituum Congregatio in casu, de quo numero sequenti.

15 Mense Septembri occurrere potest Feria Quatuor Temporum quarta in die Octaua Natiuitatis beatæ Virginis; & in Missa de Feria non dicitur *Gloria*, neque *Credo*, neque etiam *Præfatio* de beata Virgine, sed communis dicitur, ex simili Rubrica, de qua supra num. 7. quæ habetur in Missali in Missa Rogationum. & ita decreuit S. Rituum Congregatio die 12. Decemb. 1626. mepetente; & anno 1627. casus occurrit.

16 In Festis SS. Cornelij & Cypriani, Stigmatum S. Francisci, SS. Ianuarij, &c. SS. Eustachij, &c. & sancti Lini, occurrere possunt Quatuor Tempora Septembris, &c. tunc duæ cantantur Missæ.

17 Vigilia S. Matthæi semper habet duas Missas, alteram de SS. Eustachio & socijs, alteram de Vigilia. Si accidit in Ferijs Quatuor Temporum, in altera Missa de Feria Quatuor Temporum fit commemoratio de Vigilia, & tertia Oratio erit *A cunctis*: in Missa verò de Sanctis, secunda Oratio, *A cunctis*, tertia ad libitum. sed Euangelium Vigiliæ non legitur in fine; quia non fuit lectum in Officio.

18 Mense Octobri non accidit casus. In Nouembri duæ Missæ cantantur in die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum, ex noua Rubrica Missali addita, altera de die infra Octauam post Tertiam, altera de Requiem post Nonam, seu post
Vigi-

Vigilias Mortuorum; quia in Missa de Requiem fieri non potest Commemoratio illius de quo fit Officium. Hoc loco monentur Sacerdotes, Sacrificium Missæ Defunctorum hac die applicandum esse omnibus Defunctis, ex intentione Ecclesiæ: neque idè fit iniuria ijs, pro quibus quotidiana fortè extat obligatio Missæ. præualet enim lex tacita rationabilis Ecclesiæ priuatæ legi testatorum.

19 In Absolutione solemnè Defunctorum hac eadem die, quia solent multi circuire sepulchra, illud obseruare debent, quòd vltima Absolutio faciendâ erit ad lecticam mortuorum, cum *ps. Libera me* longiori, & Oratione, *Absolue*, in numero plurali: quæ habetur inter Psalmos Graduales. Eadem autem hîc militat ratio, qua *Burchardus supra pag. 13.* nos monuit, vltimo semper loco recitandam esse in Missa orationem *Fidelium*, quæ est Generalis pro Defunctis, post Collectas speciales, vt hæc vltima ceteras colligat. Ad alia verò sepulchra possunt distribui Responsoria Nocturnorum, addendo singulis *ps. Requiem*, vt fit in tertio & sexto. Fiat aspersio & incensatio ter, in medio, à dextris, & à sinistris, cum Orationibus, vt in Missali, de pluribus, omiſſis Secretis. Post Orationem non dicitur *Requiem*, &c. nisi post vltimam Absolutionem, quæ fit in medio Ecclesiæ; cui additur per

Cantores, *Requiescant in pace. Amen.*

20 Vbi fiunt aliæ soleinnes Missæ pro Episcopis, Canonicis, & alijs, ne tamen omittatur Missa de die infra Octauam omnium Sanctorum: argumento à fortiori sumpto ab ijs quæ diximus *num. 18.* etenim Missa hæc de Requiem vicem gerit Anniversarij; quod non excludit Missam concordantem cum Officio. Vide *pag. 10.*

21 Addam hoc loco, quòd initio Aprilis, & in fine Maij, seu initio Iunij, aliqua Sanctorum Festa mutant ritum à tempore non Paschali ad Paschale, & è conuerso, Missæ quæ Officia, si propria desint, tumenda erunt de Communi: sed Missa S. Barnabæ dicitur vt in Festo S. Marci, præter Orationes, Epistolam, & Euangelium.

22 Denique, vbi celebratur Festum sanctissimi Rosarij ex Decreto Gregorij XIII. de quo dicemus in Commentarijs Breuiarij, ne tamen dicatur ea Missa, quæ nomine Rosarij circumfertur, concessâ tantùm Ordini Prædicatorum à sacra Rituum Congregatione *die 25. Iunij 1622.* & prohibita fuit alijs eodem die, & rurſus *die 8. April. 1628.* sed fiat Missa vt in Festo sanctæ Mariæ ad Niuës; quod obseruatur in Æde Lauretana, ex *Synodo Diœcesana 1626.* vel vt in Natiuitate, mutato nomine in Festiuitatis; quod fit Bononiæ: sed illud prius magis placet.

De Rubricis Missarum Communis Sanctorum. XVI.

1 **C**ommunes Missæ inseruiunt tum celebrandis Sactorum aliorum Festis quæ habentur in Calendario, & nihil habent proprium, vel non habent omnia, vt videre est in Proprio Sanctorum; tum celebrandis eo-

rum Festiuitatibus qui extra Calendarium occurrunt in pluribus locis, præsertim verò Patronis locorum, & Titularibus Ecclesiarum, qui omnino nihil habent proprium in Missali.

2 Est autem liberum cuiumque recitare

citare Missam quam maluerit ex eodem Communi, ubi sunt plures Missæ, & multò magis Epistolam, & Evangelium, ex ibidem assignatis, ut habetur in Rubricis ante Commune unius *Mart. non Pontificis, & ante Missam de pluribus Martyribus tempore Paschali*. Maximè verò decet illud Evangelium legere, quod in Officio habet Homiliam in Breniario approbatam, ut concordet Missa cum Officio; quamquam in Octauario nostro Homiliæ nunc habentur de quouis Evangelio quod in Missali legitur.

3 Et quidem de Festo Patroni loci, seu Titularis Ecclesiæ meminit *Microl. c. 43.* & ex generali fieri consuetudine, docet *Radulph. Prop. 17.* Ad quod Festum, scilicet Patroni loci, tenentur etiam Regulares eiusdem loci, non autem ad Octauam celebrandam, ex Decreto S. Rituum Congregationis, ad populorum excitandam pietatem erga Sanctos eorundem Patronos locorum.

4 Porrò Missæ Communes de Sanctis numero 24. ad sex titulos reducuntur, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, Mulierum sanctarum, & Dedicacionis Ecclesiæ: Apostolorum autè Missa de Vigilia tantum est communis. Martyrum Missæ sunt, vel plurium, vel Pontificis & Martyris, vel non Pontificis, vel extra tempus Paschale, vel tempore Paschali. Quo tempore, ut ait S. *Ambros. Sermone 74.* dignum & congruum est, ut post lætitiâ Paschæ, quam in Eccle-

sia celebramus, gaudia nostra cum SS. Martyribus conferamus, qui confortes fuerunt Dominicæ passionis, & ideò de his Missæ Paschales habentur, non de alijs; in quorum Missis communibus additio sit solummodò cantici Paschalis *Alleluia*, ut dicitur in *Rubrica ante Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paschale*.

5 Confessores autem: quam vocem non accipimus ut apud antiquos, pro ijs qui Christi fidem interpellati coram fidei hostibus confessi sunt, vel experti aliquod tormentum, non tamen occubuerunt (lege *Cyprianum Epistola 7. & 9. cum Schol. Pamelij*) sed accipimus, ex hodierno vsu, pro ijs qui sanctè vixerunt, qui vel sunt Pontifices, vel Doctores, vel non Pontifices, vel Abbates.

6 Virgines item vel vna, vel plures, vel Martyres etiam, vel non Martyres. Mulieres denique sanctæ vel sunt Martyres, non Virgines; vel neque Virgines, neque Martyres.

7 De quibus Missis, Euangelij & Epistolis mentio est apud *Durand. lib. 7. à cap. 43. ad 47.* Ante S. Gregorium nulla est mentio Missarum de Communi Sanctorum: in cuius *Sacramentario* adsunt Missæ de Communi Martyris, & plurium; unius Confessoris, & plurium; Virginum, & Martyrum. *Pamelius* in tertio libro *Sacrament.* facit earum auctorem maiori ex parte *Alcuinum*.

8 Rubrica illa, videlicet,

Commune Martyrum tempore Paschali, scilicet à Dominica in Octaua Paschæ, vsque ad Vigiliam Pentecostes,

† Causam apertam habet: quia infra Octauam Paschatis, & à Vigilia Pentecostes vsque ad Trinitatem, neque

etiam de Patrono sit Officium sine privilegio. Quòd si ijs diebus cantanda sit Missa ob concursum populi, quod conce-

conceditur in 1. par. Rubr. tit. 6. ab-
quæ dubio Missa erit vt in tempore
Paschali; quia tempus Paschale ter-
minatur in Sabbato ante Trinitatem,
vt suprâ docuimus: quod etiam nota
pro Votiuus solemnibus pro re graui,
de aliquo Sancto, aut pluribus, per eos
dies celebrandis, quæ non prohiben-
tur in Rubricis generalibus.

9. Dedicatio Ecclesiæ anniuersaria
celebratur; cuius nomina sunt multa,
& varia. Nam Ecclesia vox Græca est,
& concionem significat, *Ath.* 19. seu
conuocationem, ex *Cyrillo Catech.* 18.
dicta etiam est Cœnaculum, à cœna
Domini, apud *Baron.* anno 57. & 59.
Domus Dei, Orationis; Dominicum,
quasi Dei locus; Templum, quasi te-
ctum amplum; Basilica Regis regum,
Martyrium, Confessio, & Oratorium.
lege *Durand. lib. 1. de Ritibus cap. 1.*
iure igitur Dedicatio celebratur. Ex au-
thoritate Apostolica, inquit *R. adolph.*
Propos. 17. Constantinus edixit, ex
Eusebio lib. 4. Athan. docuit *Apolog. 2.*
S. August. habuit in eadem Sermo-
nem 252. de Tempore, & alios. Extant
Canones *Felicis IV. & Gregory I. de*
Consecr. Dist. 1. cap. 17. Solemnitates.
vbi affertur exemplum Christi con-
currentis ad Encœnia, id est, Dedic-
ationem Templi Ierosolymitani, *Ioan-*
nis 10. Dedicantur autem, ait *Alcui-*
nius de Cœna Domini, vt in eis inuitetur
aduentus Angelorum, & homines in
eas intrantes etiam ab exili cogitatione
se contineant. *Solue calceamentum de*
pedibus tuis: locus enim, in quo stas, ter-
ra sancta est. hæc ille. *S. Thom. 3. part.*
quest. 85. art. 3. ad quartum. Ideo, ait,
consecratur Ecclesia, quia sancta est
Ecclesia sponsa Christi, & cum Octa-
ua celebratur, de *Consecr. Distinct. pra-*
dicta, ad denotandam gloriosam Resur-

rectionem futuram eiusdem. Hæc ibi.

10. Nota parenthesis in Oratione
Secreta huius Missæ: ea enim verba,
quæ parenthesi clauduntur, omitti de-
bent, cum dicitur Missa de Dedic-
atione alicuius Ecclesiæ, quæ non est
eadem ipsa, in qua celebratur; vt in
Dedicatione Basilicarum Saluatoris
& Apostolorum Petri & Pauli, quæ
ab vniuersis celebrantur, extra eas-
dem Ecclesias; & in Dedicationibus
Cathedralium Ecclesiarum, quæ iu-
bentur celebrari ab omnibus diœce-
sanis. Me præsentem, ad hunc finem
facta est parenthesis, quam ferè om-
nes ad hanc fortè diem ignorauerunt.
Collecta & Secreta habentur in *Sacra-*
mentar. Gregor.

In Dedicatione Ecclesiæ Cathedra-
lis, quæ (vt inhuimus, & in secundo
Tomo docemus) celebrari debet à
Clero ciuitatis, & Diœcesis, dicitur
Credo, etiam extra propriam Ecclesiam;
sicuti fit in Dedicationibus Basilica-
rum Saluatoris & Apostolorum Petri
& Pauli, etiam extra eorum Basilicas,
ob rationem allatam, cum de Symbolo
ageremus *pag. 38.* quia & eodem modo
quo totus Orbis veneratur Basilicas,
Cathedralem alteram Vrbs, hoc est,
Saluatoris, alteram quasi Cathedralem,
nempe SS. Apostolorum; debet vna-
quæque ciuitas & Diœcesis magis mi-
nùsve suam venerari Cathedralem:
& extra eandem, in eiusdem gratiam,
recitare Symbolum in Missa. Ratio
verò eorum, qui dicunt, ideò recitari
Symbolum in Dedicatione Cathedra-
lis Ecclesiæ, quia etiam extra eam-
dem est primæ classis, non sufficit:
quia Festum sancti Ioannis Baptistæ
est primæ classis vbique, & tamen ex-
tra propriam Ecclesiam non dicitur
Credo. Neque item alia ratio satisfacit

cit integrè; quòd nimirum Cathedra-
lis Ecclesia est propria cuiusque, &
potest dici Dedicatio propriæ Ecclē-
siæ, de qua *in Rub. de Symbolo*: quia

verè non est ita propria eo sensu quo
loquuntur Rubricæ Missalis & Bre-
uiarij de Dedicazione propriæ Ec-
clesiæ.

11 *In ipsa die Dedicacionis Ecclesiæ Missa dicitur vt suprà.*

Ordo Romanus in Dedicacione Eccles. consecrationis Ecclesiæ. lege interim
Non est huius loci explicare ritum *Tobiam nostrum par. 1. cap. 27. 28. 29.*

12 *In ipsa die Dedicacionis Altaris dicitur Missa vt suprà.*

Antiquitus fiebat annua Dedicatio *Epist. 50. vbi agit de tredecim Alta-*
Altaris, *ex August. Serm. 252. 255. de* ribus dedicandis, quidquid garriant
Tempore. Nam vnique Altari con- Hæretici.
secrato assistere Angelum Dei, pro-
bant exempla *in Prato spir. Sophronij*
cap. 4. & 10.

13 Plura quoque Altaria consecrari
in Ecclesia docet *S. Gregorius libro 5.* *Epist. 14. Demum consecratur Altare,*
ad indicandam sanctitatem Christi,
S. Thom. 3. par. quest. 83. artic. 3.
ad 4. Plura lege de Altaribus *apud*
Tobiam nostrum par. 1. cap. 7.

De Rubricis Missarum Votiuarum in fine Missalis.

XVII.

1 **S**equentes *Missæ Votiuæ, licet pro Sacerdotis deuotione quacumque*
die dici possint per hebdomadam, quando Festum Duplex non oc-
currit: hoc tamen passim, nisi rationabili de causa, fieri non debet, sed, quo-
ad fieri potest, Missa cum Officio conueniat. Cuique autem diei propria
Missa potest assignari, vt Feria secunda, nisi dicatur pro Defunctis, Missa
de sancta Trinitate, Feria tertia de Angelis, Feria quarta de Apostolis,
Feria quinta de Spiritu sancto, vel de sanctissimo Eucharistiæ Sacramen-
to, Feria sexta de Cruce, vel de Passione Domini, Sabbato de sancta Ma-
ria. In ipsis non dicitur Gloria in excelsis, nec Credo, nisi pro publica Ec-
clesiæ causa. In Missa autem beata Maria in Sabbato, & in Missa Ange-
lorum, dicitur tantum Gloria in excelsis.

2 *Tempore Paschali in fine Introitus dicuntur duo Alleluia, & in fine*
Offertorij & Communionis additur Alleluia, vbi non habetur.

3 *Missarum Votiuarum de Trinitate, de Angelis, de Spiritu sancto, de Cru-*
ce, & de sancta Maria, auctorem ali-
quomodo diximus suprà *in Rubricis*

gener. 1. par. tit. 4. num. 3. pag. 9. fuisse
Alcuinum. Docuimus etiam ibidem,
Cur Feriæ secundæ tributa fuerit Missa
de Trinitate, Feriæ tertiæ de Angelis,
Feriæ

Feriæ quintæ de Spiritu sancto, & de sanctissimo Sacramento, quæ in recognitione Missalis, Clementis Octavi auctoritate, fuit hoc loco collocata, pro solemnî quadraginta horarum, quam vocant, Oratione; & pro quolibet die per annum, & alijs de causis extra eiusdem Festum & Octauam occurrentibus; cui nihil addi debet, neque *Sequentia*, incõsuluta Sede Apostolica. item Feriæ sextæ de Cruce, cui addita Missa de Passione, similem habet causam. Denique, cur Sabbato Missa de beata Virgine assignata sit; vbi docuimus etiam, non posse dici Votiuas Missas ijs diebus; in quibus prohibetur fieri de Festo Duplici.

4 Missa de Angelis, *Benedicite*, &c. citatur in *Concilio Constantiensi Sessione 9.*

5 Feria quarta dicitur Missa de Apostolis, quæ non ante Pium V. eisdem fuit assignata; vel quia successit Missa Votiuæ de charitate, quam eidem Feriæ *Alcuinus* inter Votiuas assignauerat; vel quia hac die creati fuere Sol & Luna: Petrus autem fuit Sol Hebræis, Paulus Luna Gentibus, prima Ecclesiæ luminaria; vel quia occupatis alijs Ferijs, ex causis suprâ allatis, hæc Apostolis debebatur, tamquam Patronis totius Ecclesiæ; vel quia die Mercurij obierunt, ex *Ciaconio in Vita S. Petri.* aliam causam vide loco citato num. 3. Collectæ verò de Apostolis auctor est, vel Leo II. ex *Duand. lib. 7. cap. 15.* vel Leo IV. ex *Ligno vite lib. 5. Arnoldi VVion.*

6 Quæsitum est, An in Votiuâ Conuersionis sancti Pauli faciendâ sit Commemoratio sancti Petri, qui numquam separatur à S. Paulo. Respondeo, nisi vice illius dicatur Votiuâ communis vtrique Apostolo, cum

intentione ad venerandam Conuersionem sancti Pauli, quod mihi arripet; omnino numquam separandi erunt ij quos Ecclesia coniunxit: & licet in Sexagesima videatur eosdem separare in Collecta solius sancti Pauli, latenter id facit ob stationem in Ecclesia sancti Pauli, quem, tacito nomine proprio, Doctorem Gentium appellat.

7 In Sabbato de beata Virgine quinque Missæ positæ sunt, pro diuersitate temporum accommodatæ, vt consideranti satis apertè patet. Oratio *Concede* cum duabus sequentibus habetur in *Sacramentario Gregoriano*, vbi etiam Orationes de Cruce, Paschalis, & non Paschalis.

8 Sed quid agendum, quando Missa Votiuâ exigitur de Assumptione beatæ Virginis, de Natiuitate eiusdem, & eiusmodi dici potest Missa de beata Virgine ex his quinque Votiuis, cum intentione ad honorem Assumptionis beatæ Virginis, &c. aliàs enim dedecet, vel dicere, *Gaudeamus omnes in Domino diem Festum*, &c. vel immutare tunc verba *diem Festum*, in *commemorationem*; tum alia sequerentur incongrua: neque laicorum causa violandæ sunt Rubricæ.

9 Missa *sanctissimi Rosarij* non conceditur omnibus, vt dictum est suprâ, à sacra Rituum Congregat. pag. 291. Quòd si quis habeat onus celebrandi Missam de Rosario, consulat sacram Congregat. Rituum, quæ concedere solet, vt dicat Missam de beata Virgine Votiuam vt in Missali, & satisfaciet, ex Decreto eiusdem sacre Congregat. die 6. Maij 1623. 7. Augusti, & 30. Septembris 1628. eodem modo decreuit sacra Rituum Congregatio de Missa sanctæ Mariæ
de

de Carmelo die 8. Aprilis 1628. vt ne sit communis omnibus, sed tantum Carmeliis.

10 De Apostolis alijs, quando Votiuā occurrit dicenda, si quid ratione temporis desit, puta *Tractus*, seu *Versus* cum *Alleluia*, tempore Paschali, *Tractus* quidem desumi poterit ex Missa Votiuā sanctorum Petri & Pauli; *Versus* autem cum *Alleluia* tempore Paschali, imò verò etiam Introitus cum accessorijs, ex Festo S. Marci, vt in simili casu iubetur in fine Missæ Votiuæ Apostolorum Petri & Pauli. est enim eadem ratio.

11 Dubitatum est, An in Ferijs Aduentus, in quibus post *Graduale* omittitur *Alleluia*, si Missæ dicantur Votiuæ, & præsertim pro peccatis, & de passione Domini, omittendus sit *Versus* cum suo *Alleluia*; sed verè non sunt Missæ de Tempore, vt Feriæ Aduentus, Quatuor Temporum, & Vigiliarum quæ ieiunantur, in quibus *Graduale* tantum dicitur. Et sicut Votiuæ participant de Festis quorum sunt Votiuæ, ita decet post *Graduale*, id est lamentum, audiri *Alleluia* extra Septuagesimam, ad aliqualem lætitiā exprimendam; vt in Rubricis gener. enarrauimus. Vide Missam Votiuam de beata Virgine, ab Aduentu ad Natiuitatem Domini, in qua reperies *Alleluia* vt in Festis. Omnes autem Votiuæ institutæ sunt in eodem gradu, licet aliqua minus solemnitate visa sit habere quàm aliæ, vt de passione, pro peccatis, infirmis, & eiusmodi; optima igitur Missalis Rubrica.

12 Obseruandum verò est infra Octau. Paschæ, si Votiuā cantetur pro re graui, in ea non dici *Graduale*; quod conuenit illi Octauæ, non Voti-

uæ Paschali, ita Ruiz in suo *Cerimoniali*, & bene: neque dici *Ite Missa est*, cum duplici *Alleluia*; quod proprium est Paschalis Missæ de Octaua, vt supra diximus parte 4. tit. 11. num. 3.

13 In alijs Votiuis Sanctorum vel dicitur Missa propria Sancti, si habet, mutato in Collecta verbo *Natalitia*, *Festa*, & eiusmodi, in *Commemorationem*; desumptis item vel *Tractu*, vel *Versibus* cum *Alleluia*, vel etiam *Graduali*, si opus est, ex Missa de Comuni; vel certè tota Missa dicatur de Comuni, prout ratio temporis siue Paschalis siue non Paschalis requirit. Paschale verò tempus durat, vt diximus, vsque ad Sabbatum post Pentecosten inclusiue.

14 Missa de *quindecim Auxiliatoribus*, quæ impressa est Venetijs, reiecta est à sacra Rituum Congregatione die 16. Ianuar. 1617. ita, vt neque retineri possit in calce Missalis, sub pœnis librorum prohibitorum: eodemque modo reiecta est Missa de *Patre eterno* Madriti edita, & Missa de *S. Gregorio pro Vinis* Venetijs impressa. extant Decreta prælo data die 8. Aprilis 1628.

15 In Votiuis pro gratiarum actione additur Oratio propria, quæ habetur post Votiuam de sancta Trinitate, cum conclusione distincta à conclusione primæ Collectæ, seu Orationis, vt in *Rubric. gener. 1. part. tit. 7. nu. 7. pag. 19.* diximus, ita, vt in Missa solemnè duæ tantum Orationes dicantur cum distinctis conclusionibus; quod non minuit solemnitatem, sicut neque Festum S. Petri diminuitur, addita Oratione tantum S. Pauli: in Missis autem priuatis secunda erit de Officio, vt ex supradictis patet 1. part.

Rubric.

Rubric. tit. 4. num. 3. pag. 9. tertia de gratiarum actione.

16 In Missa ad postulandam gratiam Spiritus sancti, quæ est eadem ac de Spiritu sancto, mutantur Orationes; & dicuntur eæ quæ habentur in fine eiusdem Missæ Votiuæ de Spiritu sancto, & leguntur in *Sacramentario Gregoriano*.

17 Aliæ Missæ Votiuæ pro diuersis rebus dici possunt quacumque die, nisi fuerit Dominica, vel Officium Duplex; sed tamen passim non dicantur nisi vrgenti de causa, vt supra dictum est de alijs Missis Votiuis.

18 Additæ sunt enim tredecim aliæ Missæ Votiuæ prædictis, pro alijs necessitatibus, de quibus aliqua notatu digna nunc enarrabimus. Et quidem quæ ad Summum Pontificem creandum, creatum, coronatum attinent, qui est caput Ecclesiæ, nemo eas vocabit in dubium; cum pro eodem in Canone semper orandum sit distinctè: in Collectis etiam Oratio pro Papa est satis frequens, & in solemnioribus anni temporibus. Patebit adhuc multò magis ex ritu mox laudando circa Episcopos locorum proprios. Sanctus Leo in suæ assumptionis anniuersario Sermones habuit; imò Romanam conueniebant eo die alij Episcopi, vt videre est in *Epistola Hilarij Papæ ad Ascanium*. Prima ergo vice poterit hæc Missa dici, etiam in Dominica, seu Festo Duplici, id est, Missa vt in Cathedra sancti Petri, tam in creatione Papæ quàm in coronatione, mutata Collecta, cum *Credo*, vt in Missali dicitur. in Anniuersario eadem dici debet.

19 De Anniuersario Electionis seu Consecrationis Episcopi extat Canon *Felicis de Consec. Dist. 1. Solemnita-*

tes. dicebatur autem Natalis dies Episcopi, ex sancto Ambrosio. l. 3. Epist. 60. ad Felicem, edit. Rom. Paulin. Epist. 16. ad Delphinum, & ex Hilario prædicta Epistola ad Ascanium. Nota in Rubrica particulam seu; nam sonat &, vt patet apertè in *Rubrica de Symbolo circa finem*, & in *Rubric. de Coloribus parament. num. 2. circa finem.* quare vtraque celebrari potest. Apud Græcos in Menologijs notantur dies Ordinationum sancti Basilij, sancti Ioannis Chrysoctomi, & aliorum. Apud Romanos vide quæ scribit *sanctus Ambrosius de Felice Comensi Episcopo lib. 8. Epistola 60. cit. S. August. de Aurelio Carthag. Serm. 32. de Verb. Domini, & de suamet Ordinatione anniuersaria Homil. 24. & 25.* Ex quibus patet, si altera tantum celebraretur, consecratio potius quàm electio celebranda erit.

20 Si igitur venerit in die Festiuo, Missa erit de Festo, cum commemoratione pro Episcopo, *Carimon. Episc. lib. 2. cap. 35.* In Oratione autem nominatur Episcopus, & ciuitas; quia Ecclesia sine additamento significat vniuersalem Ecclesiam: si verò in die non festiuo Missa dicitur vt in *Missali, & emendato Cerimoniali*, cum vnica Oratione, *Gloria, Credo*, & Præfatione communi, siue de tempore, vel habente rationem temporis; quia fortè infra Octauam occurrat.

21 In sequentibus Missis nulla est difficultas: ante Pium V. erant in vsu; & in *Sacramentario Gregoriano* leguntur Orationes *pro iter agentibus, pro quacumque necessitate, remissione peccatorum, tempore belli, pace, vitanda mortalitate* (cuius Missæ dicitur auctor Clemens VI. in *Ligno vita lib. 5.*) & *pro infirmis.* sed & Missæ *pro infirmis*

meminit *Chrysof. Homil. 77. in Ioan.*
Missam pro moribundo innuit *Ioan.*
Diac. lib. 4. de Vita S. Gregor. cap. 86.

22 Missa pro sponso & sponsa dicenda est extra diem Festum de præcepto, ex propria ante eandem Missam Rubrica, quæ Missam Dominicæ seu Festi celebrari iubet cum commemoratione benedictionis: si vidua sponsa est, non benedicitur cum hac Missa, etiamsi vir numquam nupserit; si verò nupserit vir, & virginem ducat, ubi

ea viget consuetudo, poterunt nuptiæ benedici cum hac Missa, vt habetur expressè in *Rituale Rom. Pauli V.* Ceterùm Missæ Sacrificium offerri solitum in nuptijs, docet apertè *Tertullian. ad Vxorem lib. 2. in fine.* Vnde sufficiam, inquit, ad enarrandam felicitatem eius matrimonij, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio: oblationis autem nomine intelligit Missam *Baron. anno 57. num. 49.* Videamus Rubricas.

23 *Dicto Pater noster, Sacerdos, antequam dicat, Libera nos, quæsumus Domine, stans in cornu Epistolæ versus sponsum & sponsam ante Altare genuflexos, dicit super eos sequentes Orationes.*

Tenente librum ministro ante eum, & dum recedit à medio, seu accedit ad medium, genuflectat semper Sacramento: verùm congruè post septem petitiones Orationis Dominicalis, petit confestim Sacerdos quæ sunt vtilia sponfis coram eodem Sacramento, vt

efficaciùs obtineat, & iterùm reuertitur ad Preces Ecclesiæ pro iisdem etiam sponfis, dicens: *Libera nos, &c.* Orationes autem pro sponfis sunt Ordinis Romani. Poterit suo loco dari Pax cum instrumento osculato à Sacerdote per ministrum sponso & sponsæ.

24 *Postquam sumpserit Sanguinem, communicet sponfos.*

Ex *Tertulliano de Monogamia c. 11.* Illi (Sacerdotes) sic dabunt viros & uxores, quomodo buccellas; quas su-

prà docuimus esse parriculas cum *Baron. supra citato num. 49.* licet *Albaspin.* aliud ibi intelligat.

25 *Sacerdos, antequam populo benedicat, conuersus ad sponsum & sponsam dicat, &c.*

Hoc est, in cornu Epistolæ, vt supra, & vt de vicino libro commodè legat.

Benedictio specialis danda est ante generalem, quasi ante partem aliorum.

26 Aspergio sponforum, quæ fit cum Aqua benedicta in fine, fiat cum aspergillò & aqua, & cum signo Crucis super eos, eo modo quo dicitur in *Rituale Romano*, in benedictione mulieris post partum, &

aliarum personarum. Benedictio verò hæc sponforum firmata fuit Euaristi Decreto *Epistola 1. ad Episcop. Africanos.*

27 Vltimo loco ponuntur Orationes diuersæ ad libitum dicendæ, quando non est Festum Duplex. Circa quas hæc occurrunt notanda, & Primò, Regulam illam, *De eodem non fit in Missa bis per modum principalis, siue sit Festum, siue sit Votium, & per mo-*

modum simul Commemorationis, veram esse, & habere locum in sensu formali Commemorationis, quæ dicit ordinem ad Officium; quod accidit in Collectis ordinariè, non ultra tertiam in Missa: non autem locum habet illa Regula in Collectis purè accessorijs, remotioribus à prima; nec in ijs, quæ addi possunt vsque ad quinque, seu septem, vt suprâ dictum est in prima par. Rubr. tit. 9. de Orationibus num. 12. pag. 27. Prima pars probatur ex eodem tit. 9. num. 15. vbi ideò in Missis de beata Maria dicitur Oratio de Spiritu sancto, & in Votiuâ de Apostolis, pro *A cunctis* dicitur, *Concede*, de beata Virgine, vt ibidem adnotauimus. Altera pars manifestè patet; quia alioquin sequeretur, quòd, quando plures dici possunt Orationes (inter quas certum est, fieri semper mentionem de beata Virgine in Oratione *A cunctis*, vel, *Concede*) numquam in Missa posset dici Oratio ad postcenda Suffragia Sanctorum, *Concede quæsumus*, &c. neque alia, pro *Congregatione*, & *familia*, in quibus fit expressa mentio de beata Virgine; & essent frustrâ in Missali: quod non debet dici. Item in Missa de Spiritu sancto Votiuâ cum quinque Orationibus non posset vñquam dici Oratio ad postulandam continentiam, *Vre igne sancti Spiritus*, neque, pro *Deuotis amicis*, in qua etiam nominatur Spiritus sanctus. Item in Votiuâ de Apostolis, & in alijs Missis, in quibus dicitur *A cunctis*, & tertia est ad libitum, non posset vñquam dici Oratio pro *constituto in carcere*, in qua nominatur beatus Petrus. Ergo ultra viciniorè accessoriâ, quæ Commemorationem sapit, & debet esse diuersa à prima Collectâ, nihil refert, an

in alijs purè accessorijs, & remotioribus à prima, mentio de nouo fiat eorum qui in prima vel altera Collectâ fuere nominati: qua concessâ distinctione, certè nihil erit frustrâ positum in Missali Romano.

28 Prima tamen Oratio ex his Votiuis, nimirum ad postcenda Suffragia Sanctorum, non debet dici, quando dicitur *A cunctis*, quia eadem sunt, vt ex titulo earumdem patet: poterit autem illa prima, *Concede*, dici in ea Missa, quæ habet secundâ, *Concede*, de B. Virgine, & admittit quinque vel septem Orationes suo loco congruo post Orationem tertiam, si propria sit assignata: vel poterit & à Maioribus quandoque iuberi, vt dicatur etiam in Duplicibus pro re graui & publica causa, sicut alia, *Deus refugium nostrum*, & *virtus*, &c. & his modis non erit superflua in Missali. qua de re acutè dubitauerè nonnulli. Auctor eiusdem primæ Orationis nescitur; sed meminit *Abbas Grimoldus in libro Sacramentorum apud Pamelium in Tomo 2. Liturgicon Eccles. Latina.*

29 Orationis *A cunctis* iam dedimus auctorem, & declarauimus N. quod in ea habetur pag. 25. Addimus hoc loco, pro dignitate Patroni nominandi in illo N. ante Apostolos quandoque nominationem fieri, vt S. Michaëlis, vel S. Ioannis Baptistæ, ex Decreto sacræ Rituum Congregationis die 22. Augusti 1620.

30 Oratio pro seipso Sacerdote (quod suprâ docuimus pag. 25.) dici non debet in Missa, cui interest proprius Episcopus, vel eo maior, vel Princeps magnus, ex *Burchar. in Ord. celebrat. Missæ*; potiùs orandum est pro Prælato seu Principe presente: quod fit ob reuerentiam eorumdem Maiorum.

Habetur autem Collecta hæc in libro Sacramentorum Abb. Grimoldi cit.

31 Idem Abbas Grimoldus meminit ibidem Orationum pro nauigantibus & ad humilitatem postulandam: reliquæ, pro Papa, Imperatore, Rege, Prælati, contra persecutores Ecclesiæ, contra male agentes, ad pluuiam, serenitatem, repellendas tempestates, pro peste animalium, petitione lacrymarum, tenratis & tribulatis, ad malas cogitationes repellendas, ad continentiam postu-

landam, pro deuotis amicis, pro salute vinorum, habentur in Sacramentario Gregoriano. At in Oratione pro Imperatore adde electo, si nondum est coronatus, vt dictum est in Benedictio- ne cerei Paschalis. est enim eadem vtrobique ratio.

32 Vltima pro viuis & defunctis cum duabus sequentibus tribuitur Augustino tamquam auctori à Durando libro 4. cap. 15. & idem affirmatur in Sacramentar. Gregoriano.

De Rubricis Missarum pro Defunctis. XVIII.

Missa mortuorum imitantur tri-
duanam Christi sepulturam: sicut enim in illo triduo, ita & in his Missis omnia laudis cantica subtrahuntur, & solemnitates omnes subtrahuntur, Durand. lib. 7. cap. 35. & nos iam multa diximus supra in Rubric. gener. par. 1. tit. 5. toto, pag. 10. & par. 2. tit. 13. toto, pag. 180.

2 Introitus constat duobus Versibus, quod aliàs non fit, nimirum *Te decet*, & *Exaudi orationem*: vel quia secundus succedit in locum *Gloria Patri*; vel quia optamus Defunctis stolam binam, animæ & corporis, Durand. lib. 6. cap. 52.

3 Offertorium habet *Versum* ad modum Responsorij; eiusmodi erant antiqua omnia Offertoria, ex Durand. lib. 4. cap. 27. in quo v. explica illud verbum *inferni*, id est Purgatorij, qui est locus inferior, & non differt ignis vtriusque loci, nisi in duratione: cetera conueniunt, & significant, ne Deus obliuiscatur animarum.

4 *Communio* etiam est vnica in toto Missali cum repetitione & v. *Requiem*, vt in Responsorijs, ad instar antiqui ritus Ordinis Romani, in quo,

communicante populo, Versus *Communio* cantabatur cum additione Versus *Gloria Patri*, &c. *Microl.* cap. 18.

5 Quis auctor Sequentiæ? ex Auctore *Ligni vite* lib. 1. cap. 70. sanctus Gregorius est; ex Stephano Proythio lib. 1. de *Quatuor nouiss.* cap. 5. S. Bernardus, cuius initium est, inquit ille:

*Cum recordor moriturus,
Quid post mortem sim futurus,
Terror terret me venturus,
Quem expecto non securus.
Terret dies me terroris,
Dies ira ac furoris,
Dies luctus ac mæroris,
Dies vltix peccatoris.*

Dies ira, dies illa, &c.

At hi quaterni sunt versus, reliqui terni. Sed Bzouius anno 1294. num. 37. & 38. ex *Leandro Alberto*, cam tribuit Latino Cardinali Ursino, seu Frangipano: & idem est. Alij tribuunt alijs; Augustino de Biella Ordinis Eremitarum S. Augustini, qui erat in humanis anno 1491 *Ioseph Pamphilus* in *Chronicis August.* ex fama tamen: qui etiam se legisse ait in *Annal. Prædicatorum*, F. Humber-

tum

tam quintum Generalem Magistrum auctorem dici, qui obiit anno 1174. *Angelus Elius in Speculo spirituali* facit auctorem innominatum ex Ordine sancti Francisci: nominatus autem Thomas de Celano (qui vivebat anno 1250.) à *Barthol. Pisano in conformitatibus D. Franc. lib. 1. fructu 11.* cui ergo credam, nescio. Mentio Sibyllæ in 3. Versu indicat recentiore esse hanc Profam sancto Gregorio, qui in suo Sacramentorum libro nihil prorsus gentilitatis habet.

6 In die depositionis & anniuersario Summi Pontificis dicitur prima Missa: quia, quæ raro adhibentur, pretiosa reputantur, neque quotidiana vilescunt consuetudine, *Amalar. lib. 3. cap. 40.* & idèd Missa semel in anno constituta in Commemoratione omnium Defunctorum dici iubetur in exequijs Summi Pontificis & Episcoporum.

7 Pro defuncto Cardinali eadem prima Missa dicenda est, mutatis Orationibus. Rubrica quidem non præscribit, sed vsus ita declarauit Rubricam; quia sunt Episcopis maiores. Pro Diacono tamen Cardinali Oratio *Inclina*, vt in Missali.

8 Quid pro Sacerdote defuncto? licet de eo Rubrica meminerit inter defunctum Episcopum & Cardinalem; non tamen iisdem æqualem eum facit. Et rationabilis consuetudo est in plerisque Ecclesijs maioribus Urbis, vt dicatur Missa secunda, mutata Oratione, ratione cuius videtur in Rubrica prius de Sacerdote quàm de Cardinali mentio facta fuisse: si tamen dicatur Missa prima, fauet Rubrica in fine Missarum pro Defunctis, quæ concedit, Epistolas & Evangelia vnus Missæ dici posse in alia

quacumque Missa pro Defunctis.

9 Oratio in tertio vel septimo dicenda, ex *Amalar. lib. 3. cap. 44.* dicitur ad celebritatem quamdam in proprijs diebus, 3. 7. 30. vnde non debet dici in ijs diebus qui occurrunt inter tertium & septimum, neque post septimum vsque ad trigésimum, in quibus dicitur Missa vt in quotidianis: aliàs esset mendacium in Collecta. Qui dies, sicut etiam anniuersarius, numerari debent à die obitus, seu depositionis, vt patet ex Collectis, in quibus fit mentio depositionis: nam S. Ambrosius Serm. 70. accepit depositionis vocabulum tam pro sepultura quàm pro obitu, licet Ecclesia videatur distinguere inter obitum & depositionem, in titulo *secunda Missa Defunctorum*. Si contendas distingui, numerabis hos dies à die sepulture, qua potiori iure subiaceret defunctus Ecclesiasticæ curæ: vel sequere locorum consuetudinem, nisi Testatoris verba aliud sonent.

10 Missa in die nono non est amplius in vsu: & *Augustin. in Genesim* nouemdiale pro defunctis redarguit. Quadragesimum diem coluit S. Ambrosius in obitu Theodosij, Orat. de eodem. Alij alios dies, quos non probante Romana Ecclesia, non obseruamus amplius, exceptis exequijs Papalibus.

11 Sed pro prædictis Ecclesiasticis in tertio, septimo, trigésimo, & anniuersario, quæ Missa, quæ Oratio dicenda erit? in his diebus repetenda est Missa, quæ dicta est in die depositionis, sicuti fit pro laicis in iisdem diebus 3. 7. & 30. ex propria Rubrica. Oratio verò semper erit propria Episcopi, vel Sacerdotis. Neque refert, in ea non fieri mentionem de 3. 7. & 30.

& anniuersario: nam eadem Oratio pro Papa dicitur in obitu & in anniuersario, nulla facta in ea anniuersarij mentione.

12 Missa quoque est eadem in obitu & anniuersario Papæ, cur non etiam erit Episcopi? Cardinales autem eodem priuilegio mortis gaudent quo Episcopi, & in huiusmodi functionibus post mortem sunt æquales. Extra prædictos dies, Missæ dicuntur ut in quotidianis Defunctorum, cum proprijs Orationibus.

13 In titulo *Pro patre & matre* addita est vox *Sacerdotis*: nam aliàs de patre cuiusque non conuenit Oratio in ore Sacerdotis, ut patet audienti.

14 Missæ, quæ circumferuntur *sancti Gregorij pro uiuis & defunctis*, neque sunt sancti Gregorij, neque sunt approbatæ à sancta Sede Apostolica, imò reiectæ, ita ut neque in calce Missalis retineri possint, ex Decreto sacre Rituum Congregationis die 8. Aprilis 1628.

15 Pro eo qui proximè obiit, longè tamen à nobis, prima vice potest dici Missa ut *in die tertio*, omisso uerbo *tertium*.

16 N. exigit nomen Defuncti, si tamen est nobilis, vel consuetudo sit nominandi omnes in Collecta, & Orationibus.

17 Habentur in Sacramen. Gregoriano Orationes, *Fidelium Deus*, cum Secreta, & Postcommunione: in anniuersario, pro Episcopo, *Deus omnium fidelium*; pro Sacerdote, *Præsta*; pro defuncto, *Inclina*, & *Absolue*; pro fratribus, Secreta; pro ijs qui in cæmeterio, tres consuetæ; pro pluribus defunctis, *Deus, cui proprium*, & *Animabus*, cum duabus seqq. reliquæ sunt recentiores: ex quibus illæ duæ, quæ pro Episcopo vel Sacerdote additæ sunt, post eam utriusque communem, *Deus qui inter Apostolicos*, &c. conuenientiùs dicuntur in ijs Missis, in quibus per modum commemorationis dici debet Oratio pro prædictis iisdem; vel certè positæ sunt ad uarietatem.

De Rubricis Benedictionum. XIX.

Benedictio hæc sumitur pro prece, qua Ecclesiastico more rebus ipsis specialis sanctitas impertitur, ita ut in usus profanos illæ deinde transferri non possint: & aliæ quidem sunt constitutiua benedictiones, aliæ inuocatiua, ex Caiet. 2. 2. *quæst.* 88. *artic.* 11. illæ quidem, per quas siue res siue personæ diuino cultui destinantur; hæc uero sunt, per quas à Deo, vel rebus, vel personis imploratur auxilium diuinum. Primi generis sunt Benedictiones aquæ, uestium Sacerdotalium, mapparum Altaris, Corpo-

ralium, & Vasculi pro sacrosancta Eucharistia, de quibus in Missali agitur; quia communes esse possunt simplici Sacerdoti priuilegiato, seu delegato, nedum Episcopo, seu Abbati. Secundi generis aliæ sunt, *Agni in Paschate*, *onorum*, *panis*, *nouorum fructuum*, *cuiuscumque comestibilis*, *candelarum*, *loci*, *domus nouæ*, *thalami*, & *nouæ nauis*, quæ in Missali descriptæ sunt extra præiudicium aliarum, quæ in Rituali Romano habentur; quia hæc à quocumque Sacerdote fieri possunt, & fieri sæpiùs contingunt; neque Rituale

tuale Romanum, sicuti Missale, cuius-
cumque faciliè suppetere solet.

2 Origo harum Benedictionum, quæ fiunt per verba Sacerdotis addito signo Crucis, absque vlllo dubio ab Apostolis est: neque desunt, qui in hanc causam illud Apostoli Pauli explicant, 1. *Tim. 4. Formã habe sanorum verborum quæ à me didicisti. Sanorum*, hoc est, quæ sanare possunt creaturas, siue insensibiles siue sensibiles.

3 Habitus benedicturi Sacerdotis erit Superpelliceum, & Stola regulariter alba, aliquando violacea, vt infra. Nam color albus designat puritatem communicandam rebus benedicendis; violaceus autem adhibetur congruè in benedictione coniuncta

cum exorcismis, ad effugandos dæmones; vnde ad aquam benedicendam eo colore vtimur: potest tamen adhiberi Stola coloris temporis conuenientis, vt dicitur in *Rubricis Ritualis Romani*.

4 Stando semper benedicat Sacerdos, & aperto capite; manuque former Crucis signũ versus rē, vbi est nota ✠, & item ipsam aspergat in fine ter, hoc est, in medio, à dextris, & à sinistris rei.

5 Super Altare quidem benedicendæ res collocari poterunt, non autem esculenta, quæ omnino super mensam ponenda erunt, non in Altari.

De Aqua benedicta hæ sunt Rubricæ in Missali.

6ª Die Dominica, in sacrificia preparato sale & aqua benedicenda,
b Sacerdos celebraturus Missam, vel alius ad id deputatus, Alba vel Superpelliceo indutus cum Stola circa collum, primò dicit ✠. *Adintorium*.

a Die Dominica.] Numquã omittitur in Dominicis aspersio Aquæ benedictæ, *Microl. 41.* in memoriã Baptismi, qui in Dominica Paschæ solemniter celebratur, *Rupert. lib. 7. cap. 20.*

b Sacerdos celebraturus Missam.]

Sacerdotis est hæc benedictio, ex *Concilio Nannerensi*. si celebraturus est Missam, induat super Albam Stolam Missæ conuenientem: si alius est, adhibeat super cottam Stolam violaceam, vt in *Rituali Romano Pauli V.*

7 Deinde absolute incipit exorcismum c salis.

c Salis.] Miscenda est Aqua benedicta cum sale, ex *Clemente lib. 8. Constit. cap. 29.* vbi meminit benedictionis aquæ, & virtutis eius ad morbos pellendos, & dæmones fugandos: delentur etiam venialia, ex *sancto Thoma 3. par. quest. 65. artic. 1. ad 6.* Quod an fiat ex opere operantis, vt asserunt cum *sancto Thoma Alensis & Abulen- sis*, citati à *Suar. 3 par. disput. 12. Sectione 2.* an verò ex opere operato,

quod significant *Victoria, Sotus, & Ledesma* apud *Gregor. de Valent. Tom. 4. disput. 7. quest. 4.* non est quòd hoc loco minùs vtiliter disputemus. Valet etiam Aqua benedicta ad pellendos corporis morbos, vt *Tobias noster par. 1. cap. 72.* fusiùs probat, vbi multa de hoc effectu affert exempla non communia. Lege *Baronium Tomo secundo anno 152. Tomo quarto 362. & 389. Tomo octauo 598. & Tomo de-*
gimo

rimo 944. Illud est precipuum in hoc ritu: quod sicut in ingressu Ecclesie aspergimur statim Aqua benedicta; ita mundari à Deo tæcitè petimus, vt maiori cum puritate vel sacrificemus, vel oremus; & præsertim Clerus hoc intendere debet, iuxta illud *Isaia 52. Mundamini, qui fertis vasa Domini.*

8 Priùs autem quàm à Clemente, nimirum à sanctis Apostolis, & præsertim à sancto Matthæo, qui, ex *Marfilio Columna*, fuit auctor benedictionis aquæ, hunc ritum effluxisse certum est, desumpto ritu ab Eliseo Propheta 4. *Regum 2.* qui sale fugauit sterilitatem aquæ. vnde *Raban.*

lib. 2. cap. 55. Aqua à fordibus mundat, sal puritatem fugat; aqua nitorem præbet, sal sinceritatem adhibet; aqua potum sapientiæ significat, & sal gustum prudentiæ indicat.

9 Sed quare sal ante aquam benedicitur? quia benedicenda est aqua cum eius mixtione. Per salem intellige amaritudinem penitentiæ, per aquam Baptismum. Quia ergo præcedere debet cordis compunctio, ideò sal priùs benedicitur, *Duran. lib. 4. cap. 4.* Alexander Papa ritum hunc confirmauit Decreto, *de Consec. can. Aquam. Distinct. 3. Valafrid. capite 19. testatur cum Microlog. cap. 41. 46. & alijs.*

10 *Ter mittit sal in aquam in modum Crucis, dicendo semel.*

Ordo Romanus: Vt in virtute Trinitatis fiat benedictio & mixtio Christi cum populo. *Aqua multa, populi multi.* Quia Christus sal est, à quo Apostoli sal terræ dicti sunt. Miscenda quoque est amaritudo cum

penitentiæ & Baptismo, ex *Durando loco citato*, ad sanctificationem, quam *Cyprianus Papa*, id est Episcopus, citatus à *Durand. ibidem*, docet esse proprium effectum Aquæ benedictæ.

11 *Finita benedictione, Sacerdos celebraturus, indutus^d Pluuiali coloris Officio conuenientis, accedit ad Altare; &^e ibi ad gradus cum ministris genuflexus, accipit à Diacono aspersorium, & primò^f ter aspergit Altare, deinde se, & erectus ministros, incipiens Antiphonam, Asperges me, & Chorus prosequitur, Domine hyssopo, &c. vt infra. Interim Celebrans^g aspergit Clerum, deinde populum, dicens submissa voce^h cum ministris^m Psalmum Miserere.*

12 Ante Tertiam, *Rupert. ait lib. 9. cap. 10.* sed post Tertiam, *Ordo Roman. in die sancto Pasche*, & indicat *Carimon. Episcop. lib. 2. cap. 31.* vbi præscribitur, quòd in fine asperisionis capit Planetam, & facit Sacerdos confessionem: ergo, dicta Tertia, fit aspersio; sed & ante benedictionem

palmarum, seu candelarum, si hæc occurrat in Dominica, fit aspersio, vt supra in proprijs locis dictum est.

^d *Pluuiali.*] Hoc est, post Amictum, Albam, Cingulum, & Stolam, vt in prædicto *Carimoniali*: neque procedit postremus, vt aliqui scripsere, sed medius inter ministros paratos, *ibidem;*

ibidem; nempe, si cum iisdem cantanda sit Missa.

e *Ibi ad gradus.*] Hoc est, in infimo eius gradu, *Carimon. ibidem*; & *ibidem*, ait *Rubr.* genuflexus: ergo etiam genuflectit tempore Paschali, cui Dominica æquiparatur. Aspergit autem genuflexus Altare, ob maiorem reuerentiam; & seipsum item, ad indicandam humilitatem: sicuti genuflexus etiam sibi ipsi cineres imponit, ut suo loco diximus.

f *Ter aspergit Altare.*] In medio, versus cornu Euangelij, tum Epistole. Altare verò aspergitur ob reuerentiam Sacramenti in eo conficiendi, ut inde arceantur hostes, *Duran. ubi supra*; & ob memoriam Baptismi Christi, à quo vim habet Baptismus noster.

13 Quòd si in Altari sit exposita sanctissima Eucharistia, abstinendum est ab aspersione Altaris, ea ratione qua non signatur Altare ad *In principio*, ut dictum est in *Feria quinta in Cena Domini*; & hoc expressè habetur in *Ambrosiano Missali proxime edito anno 1618*. Diaconus quoque tunc similiter debet abstinere ab osculis aspersorij & manuum.

g *Et erectus ministros.*] Id est, adhuc genuflexos, primò Diaconum, deinde Subdiaconum.

h *Incipiens Antiphonam.*] Debet ex *predicto Carimon.* incipere Antiphonam ante aspersionem Altaris; eodemque modo intellige Rubricam Missalis, quamvis postponere videatur Antiphonam. Conuenit enim ut dicatur *Asperges*, futuri temporis, ante aspersionem actualem. Neque nouum videri debet, quòd inchoatur Antiphona

na genibus flexis: nam idem præscribitur Episcopo in principio Synodi in Pontificali Romano, & in qualibet sessione. Est autem hæc Antiphona de fide Baptismi prophætia; nam hyssopus significat humilitatem & passionem Christi, à qua pendet Baptismi virtus, *Ruper. lib. 7. cap. 20.*

i *Aspergit Clerum.*] Aspergens non inclinat caput; at Clerum stare decet detecto capite, & aspergenti reuerenter caput inclinare, *Carimon. Episcop. lib. 2. cap. 31.* neque tamen aspergio singulorum fieri debet, sed plurimum simul, tam Cleri quàm populi; & iuxta locorum consuetudinem fiat aspergio laicorum. Canonici singillatim aspergi poterunt, ad maiorem eorundem venerationem; quibus & Celebrans aliquam honoris significationem adhibebit ante & post totam eorum aspersionem: quod ne fiat incongruè à maiori Celebrante, statuit Gregorius XIII. 30. Decembris 1573. teste *Genuensi in Praxi Archiepiscop. cap. 65. Roma edita 1616.* ne in Ecclesijs Hispaniarum Antistes, vel alia persona principalis aspergat Clerum in Dominicis ante Missam; sed eius loco simplex Sacerdos cum Superpelliceo, & Stola, & cum Acolythis tantum.

l *Cum ministris.*] Comitantur eum ministri, Diaconusque eleuat à dextris simbriam Pluuialis. Quòd si, in *predicto Carimon.* procedit solus Celebrans, hoc ibi iubetur ob reuerentiam Episcopi præsentis, ut coram eo cum minori pompa Celebrans procedat.

m *Psalium.*] Id est, totum Psalmum alternatim cum ministris.

14 *Hæc Antiphona prædicto modo dicitur ad asperſionem Aquæ benedi-
ctæ in Dominicis per totum annum; excepta Dominica de Paſſione,
& Dominica Palmarum, in quibus non dicitur Gloria Patri, ſed
poſt Pſalmum Miſerere repetitur immediatè Antiphona, Aſperges
me. Excepto etiam tempore Paſchali, ſcilicet à Dominica Paſchæ
uſque ad Pentecoſten, quo tempore cantatur Antiphona, ° Vidi
aquam; Dominica vero Trinitatis reſumitur Aſperges.*

*n Gloria Patri.] Omittitur ijs die-
bus, quibus in Miſſa dici prohibe-
tur. hæc enim aſperſio eſt quaſi ini-
tium Miſſæ.*

*o Vidi aquam] Habet Ordo Roma-
nus in die Paſchæ Antiphonam, Vidi
aquam: ubi etiam habes eodem exor-
ciſmos ſalis & aquæ cum Orationibus
prædictis; quando nimirum agitur de*

*Conſecrat. Eccleſ. habentur etiam in
Sacramentario ſancti Gregor. Verùm
hæc Antiphona deſumpta eſt ab Eze-
chiele 47. & ſignificat fontem ſacri
Baptiſmatis de templo corporis Chri-
ſti, de cuius latere quidem læuo huma-
nitatis, dextro autem diuinitatis, exi-
uit ſanguis & aqua Baptiſmalis, Ru-
pertus loco citato.*

15 *In die ſancto Paſchæ & Pentecoſtes, ubi eſt fons Baptiſmalis, fit aſper-
ſio cum aqua pridie benedicta in fonte Baptiſmi, & ante infuſio-
nem olei & chriſmatis accepta.*

Hæc eadem Ordo Romanus, & in cap. Sabbato. de Conſec. Diſtinct. 4.

16 *Finita Antiphona ſupradictò modo, Sacerdos qui aſperſit aquam,
reuerſus ad Altare, ſtans ante gradus Altaris iunctis manibus,
dicat V. Oſtende, &c. Tempore Paſchali additur Alleluia.*

*Nota, quòd in Oratione vltima pe-
titur, mitti Angelum de cælis, non
niſi poſt purificationem per aſperſio-
nem Aquæ benedictæ.*

*p Reuerſus ad Altare.] Hoc eſt, ad
inſimum eiùſdem gradum, Carimo-
nial. Episc. loco citato.*

17 *Tenent autem miniſtri librum
ante Celebrantem, ibidem, dum dicit
Verſus & Orationem. Poſt Oratio-
nem Exaudi deponitur Pluuiale, aſſu-
mitur Manipulus cum Caſula pro
Miſſa, Carimon. ibidem.*

18 *Reliquæ Orationes quæ ſe-
quuntur pro benedictione Agni, ouo-*

*rum, panis, nouorum fructuum, ve-
rum comestibilium, candelarum, loci,
domus nouæ, thalami, nouæ nauis, Sa-
cerdotalium indumentorum, mappæ-
rum, Corporalium, Vaſculi Sacra-
menti, quæ ſine vnctione fiunt, ha-
bentur partim in Ordine Romano, par-
tim in Pontificali, partim in Rituali-
bus antiquis.*

19 *Benedictio Agni ad communem
menſam fit ex vſu Romano, Micro-
log. cap. 54. Panis, à ſancto Petro, ex
Abdia lib. 2. Hiſtor. Apoſtol. & Ora-
tio eſt in Sacramentario Gregoriano;
ubi etiam habetur Oratio rerum come-
ſtibi-*

stibulum. Frugum verò habet originem à sancto Clemente *Constitut. li. 8. cap. 4.* seu, ex *Baronio anno 283.* à Decreto Eurychiani Papæ.

20 Quæ traditur hoc loco *candelarum benedictio*, ea est, quæ fieri contingit extra diem Purificationis beatæ Virginis: quod expressè notatur in *Rituale Romano Pauli V.* Item ea loci est, quæ fit extra diem Sabbati sancti, in quo maiori ritu domorum fit benedictio, & à Parocho, cuius proprius habetur ritus in *predicto Rituali*: nam, ut diximus, in Missali positæ sunt tantùm ea benedictiones, quæ citra præiudicium iurium Parochialium à quocumque Sacerdote, & quâdòcumque, fieri possunt.

21 Pro benedictione *vestium Sacerdotalium* Orationes habentur in *Sacramentario Gregoriano*. Reprehendit *Possennius de Officio Curati cap. 2. num. 33.* eos, & meritò, qui assuunt vestem Sacerdotalem non benedictam vesti Sacerdotali benedictæ, & eam dissiunt post Missam, putantes hoc sufficere vice benedictionis propriæ: quod nullatenus est permitendum.

22 Quæritur autem: Quis benedicere potest has vestes præter Episcopum? Abbates, & alij Regularium Superiores ex Priuilegio benedicere possunt; non tamen benedicere paramenta Ecclesiarum non sibi subditarum, neque Abbates, ex Decreto sacre Rituum Congregationis die 24. *Augusti 1609.* & renouato in fauorem Episcopi Spoletani die 30. *Septemb. 1628.* Neque obstat consuetudo allegata à *Tamburinio de Iure Abb. Tom. 1. disput. 22. quest. 2. num. 2.* quam abrogauit, & non ob stare declarauit ea-

dem S. Congregatio 18. *Augusti 1629.* Nullo modo Sacerdotes simplices benedicere possunt proprias vestes, ex *Nauar. cons. 2. de consecr. Eccles.* neque Protonotarij, ex Decreto sacre Rituum Cōgregationis 17. *Iulij 1627.*

23 Quæritur postremò: An Episcopi hanc facultatem possint alijs Sacerdotibus delegare. *Tabien. v. Abbas. num. 12. Vgolin. de Episc. cap. 32. num. 5.* negant: & in praxi sacra Rituum Congregatio sæpiùs requisita fuit ab Episcopis insignioribus, & S. R. E. Cardinalibus, eiusdemque sacre Rituum Congregationis Præfectis, iustis de causis apud Ecclesias proprias non residentibus, pro facultate delegandi, & eam pluribus concessit, aliquando limitando personas in dignitate constitutas, 14. *Novembris 1615.* aliquando tempus ad sex menses, 14. *Martij 1616.* & sæpiùs tandem sine limitatione, 2. *May 1619.* & deinceps alijs eodem modo. Ratio est, quia de potestate ordinis est hæc benedictio: ea verò non potest ab Episcopo delegari, sicuti potestas iurisdictionis, quæ delegari potest.

24 Hactenus de Benedictionibus. In calce Missalis additas inuenies Orationes dicendas in consecratione Episcopi, & in collatione Ordinum, excerptas à Pontificali: at, inquires, Cur in Missali positæ sunt? Respondeo, ad maiorem commoditatem consecrantis & consecratorum, ut quisque eas dicere possit statim in suo Missali in Missa consecrationis. Prima verò harum Orationum legitur in *Sacramentario sancti Gregorij*, nimirum ea quæ pro Episcopi consecratione dicitur.

Et hic finis totius Missalis.